

marksist teori

Sayı: 29 ❖ Kasım-Aralık 2017 ❖ 7.50 TL

marksist teori

Sayı 29 ❖ Kasım-Aralık 2017

Faşist devlet aygıtının politik islamcı yapılandırılışı, burjuva iktidar ilişkiselliğinden dinsel normların empoze edilişi ve toplumsal hayatı dinselleştirme zorlaması karşısında, toplumun giderek büyüyen bir bölümünün meselesi haline gelen yaşam tarzı serbestliğinin savunusu, bugün özgürlük mücadelesinin dolaysız bir parçasına dönüşmüş durumda. Giyim kuşamdan cinsel ilişkilere, alkol içip içmemekten sanatsal tercihlere, boşanmaktan doğurup doğurmamaya, eğlence biçimlerinden oruç tutup tutmamaya varıncaya dek gündelik yaşamın ve sosyal ilişkilerin neredeyse bütün unsurlarının saray iktidarının dinsel normlarına göre şekillendirilmek istendiği yerde, nesnel olarak, bireyin yaşam tarzını serbestçe belirleme isteği politik bir muhtevaya bürünür. Zira konu, artık “özel” veya bireysel olmaktan, tekillik düzleminden çıkmış olur. Toplumun bir bölümünün iktidarla ilişkisinin sahasına girer, iktidarca “makbul” sayılana toplu bir itiraz niteliği kazanır ve toplumsal-siyasal bir talep olarak boy gösterir.

**özgürlük
kazanacak!**



Marksist Teori

29

Kasım/Aralık
2017

Marksist Teori - Yaygın Süreli Yayın
Varyos Yay. San ve Tic. Ltd. Şti. Adına
İmtiyaz Sahibi: Şengül Güneş Bali
Sorumlu Yazışleri Müdürü: Şengül Güneş Bali
Yönetim Yeri: Aksaray Mah. Müezzin Sokak İlhan Apt. No: 12/1 D: 7 Aksaray/İstanbul
Tel: (0212) 529 15 94 **Faks:** (0212) 529 06 75
Web Sitesi: www.marksistteori.com
Baskı: Ceylan Matbaacılık Tel: (0212) 613 10 79
Abonelik: Yıllık 40 TL (Posta çekini yatırdıktan sonra bilgilerinizi e-posta veya faksla iletiniz.)
Posta Çeki: Serdal Işık 05145562

İçindekiler

5 | Bağımsızlık Referandumu
Arif Çelebi

21 | İktidar İsyan Özgürlük
İnan Özgür

39 | Politik Özgürlük
Sema Duru Boran

49 | Makbul Kadına Karşı Özgür Kadın Olmak
Tezer Marmara

61 | Özgür Gençlik İçin Bilimsel-Demokratik Eğitim
Nergis Gediz Efe

71 | Katalonya: Demokratizmden Geri Düşen
Sosyalizme Gidemez
Yücel Yıldırım

79 | Tek Tıp Elbise: İradesizleştirmeye Karşı Direniş
Hüseyin Aslan

87 | Ekim'in Sovyetleri
Ziya Ulusoy

Bağımsızlık Referandumu

Arif Çelebi

Referandumun ertelenmesi yönünde büyük bir baskı yapıldı. Fakat "erteleme" iptal etmenin bir örtüsüydü. Irak anayasayı uygulamamakta ısrarlıydı. Türkiye, İran ve Suriye sömürgecileri referandumu yasadışı ilan etmişti. İstenen, "erteleme" değil vazgeçmeydi. Dolayısıyla "zamanlama" tartışmasının bir karşılığı yoktu. Zamanlamadan kastedilen bölgesel sömürgeci güçlerin ve emperyalistlerin onayı ise, bu "zaman" hiç gelmemişti ve geleceği yönünde herhangi bir işaret yoktu. Haşdi Şabi tartışmalı bölgelere saldırmadan önce, bilhassa buralarda yaşayan halkların iradesi açığa çıkartılmalıydı. Savaş bir kez başladıktan sonra, referandum için doğru zaman artık hiç gelmeyecekti.

25 Eylül'de gerçekleştirilen bağımsızlık referandumu sonrası Güney Kürdistan'ın bir bölümü işgal edildi. Havalimanları dış uçuşlara kapatıldı. Sınırların denetimi elinden alındı. Bu gelişmelerden yola çıkarak pek çok çevre, bağımsızlık referandumuna kalkışmanın yanlış ve zamansız olduğunu ileri sürdü. Bunun hatalı bir yaklaşım olduğu, dikkatin Kürt ulusunun özgürce iradesini neden ortaya koyduğuna değil, emperyalistlerin ve sömürgecilerin bu iradeyi neden ezmek istediklerine yöneltmesi gerektiği marksit-leninistler için açıktır. Konuyu bütün yönleriyle ele almak için ulusal soruna ve onun günümüzdeki biçimine yaklaşıma dair ilkeleri öncelikle ortaya koymakta fayda var.

Temel Prensipler

1- Sömürgeci boyunduruk altındaki ulusların bu boyunduruğu kırma, kendi kaderlerini tayin etme hakkı var. Bu genel ilke dün olduğu gibi bugün de geçerlidir. Toprakları işgal edilerek ekonomik ve politik ilhaka tabi tutulmuş bir ulusun bu duruma isyan etme, işgalcileri defetme ve kendi kendini yönetme hakkı vazgeçilmezdir. Bu, her sömürge ulus için doğal bir haktır. Hangi biçim altında olursa olsun, sömürge bir ulusun kendi kaderini tayin hakkı yönündeki bir girişim haklıdır, meşrudur.

2- Bu hakkın hangi biçimde kullanılacağı yine o ulus tarafından belirlenir. Bağımsızlık, federasyon, özerklik ya da bir başka biçimden

hangisinin tercih edileceği ancak o ulus tarafından kararlaştırılabilir.

3- Sömürgeciliğe karşı mücadele ve kaderini tayin hakkının meşruiyeti, ona önderlik eden sınıfa ya da kişiye göre değişmez. Bir feodal bey, bir burjuva asker, bir din insanı, bir yoksul köylü ya da bir proleter böyle bir hareketin önderliğini yürütebilir. Bu mücadelenin özü sınıfsal değil ulusal kurtuluştur, meşruiyet kriteri de bu gerçeklik üzerinden kurulur. Kimin önderlik ettiğine değil, verilen mücadelenin antisömürgeci olup olmadığına bakılır.

Sömürgeci ulusa mensup ilericiler sömürge halkın ulusal boyunduruğu her yıkma girişimini koşulsuzca desteklemelidirler. Aksi takdirde, mensup oldukları ulusun sömürgecileri, devleti, egemen sınıfları ile aynı cephede buluşurlar.

4- Sömürgeci ulusa mensup ilericiler sömürge halkın ulusal boyunduruğu her yıkma girişimini koşulsuzca desteklemelidir. Burada başka bir tercih söz konusu edilemez. Aksi takdirde, mensup oldukları ulusun sömürgecileri, devleti, egemen sınıfları ile aynı cephede buluşurlar. Bu buluşma hangi “ilerici, sosyalist, antiemperyalist” gerekçe altında gerçekleşirse gerçekleşsin, özünde ezen ulus ayrıcalıklarından kopuşamaktır. Bunun adı sosyal-şovenizm-

dir. Sosyal-şovenizm de, tıpkı şovenizm gibi, bir burjuva ideolojisidir.

5- Ezilen ve sömürge ulusun birlikten mi ayrılıktan mı yana olacağı, onun tarafından tercih edilecek bir konudur. Ezilen ve sömürge olan ulusun komünistlerinin özgür, eşit, gönüllü birlikten yana propaganda yapmaları gerektiği konusu, hiçbir şekilde ayrılıktan yana tercihin, kaderini tayin hakkı biçiminin karşısına konulamaz. Nihayetinde özgür, eşit, gönüllü birlik ancak ve ancak sömürge ulusun kaderini özgürce tayin etmesi ile mümkün olabilir. Bunun da ancak ve ancak sömürgeci boyunduruğun kırılması ile gerçekleşebileceği aşıkardır. Bu boyunduruğun kırılmasını içermeyen her türlü “birlik, kardeşlik” propagandası gericidir, sömürgeciliğe hizmet eder. Sömürge ulus bu boyunduruğu kendi başına kırabilir. Bu boyunduruğun kırılmasının içeriği de açıktır; işgalin son bulması, ekonomik ve siyasi ilhakın ortadan kaldırılmasıdır.

6- Sömürge ulusun kurtuluş mücadelesi yalnızca ezen ulusla ezilen ulus arasındaki bir sorun değildir. Sömürgeciliğe vurulan her darbe emperyalizme vurulmuş sayılır. Bu nedenle dünyanın bütün ilericileri sömürgeciliğe başkaldıran halkları desteklemelidir. Günümüzde emperyalist sömürgecilik tekelden söz edilemez, ama bu dönemin mirası olan sömürgeler vardır hala. Bunun yanı sıra, emperyalistlerin onayıyla bir ya da birkaç ülke tarafından sömürgeleştirilen uluslar vardır. Kürdistan, Belucistan, Filistin, Bask ülkesi, Katalonya, Kuzey İrlanda, Ache, Mindanao-Moro, Tamil ilk el-

de sayılabilir. Bunların bir kısmında verilen ulusal kurtuluş mücadelesi “uzlaşma” ile sonuçlandı. Diğerlerinde mücadele çeşitli biçimler altında devam ediyor. Bunlar hem sömürgeci boyunduruğu kırmaya yöneldikleri hem de nesnel olarak emperyalizme darbe vurdukları için desteklenmelidir. Çünkü sömürgeciler emperyalistlerin kanatları altındadır.

7- Emperyalizmin emperyalist küreselleşme aşamasında dünün yeni-sömürgeci birer mali-ekonomik sömürgeye dönüştürüldü. Bu ya “barışçıl” temelde gerçekleştirildi ya da direnenlere zorbalık uygulanarak. Bu ülkelerde direnişe geçen gerici burjuva ulusalcıların ne antiemperyalist ne de ilerici bir yanları vardır. Bunların derdi kendi iktidarlarını eski biçimde sürdürmektir. Emperyalist devletlerle çelişkilerinin kaynağı budur. Saddam, Miloseviç ya da Esad ilk elde bunlara örnek gösterilebilir. Türkiye’de Vatan Partisi’nde kümelenen subaylar ve onlarla ittifak halindeki güçler bir başka örnektir. Bunların gerici burjuva milliyetçilikleri ile sömürge halkların ulusal kurtuluş mücadelesi hiçbir koşulda ayrılaştırmaz.

Kürt Ulusal Sorunun Özel Önemi

1- Kürdistan’ın dört parçaya bölünmesi 1. emperyalist paylaşım savaşı sonunda gerçekleşti. Bölmenin mimarları İngiliz ve Fransız emperyalistleriydi. Kürdistan Suriye, Irak, İran ve Türkiye arasında paylaşıldı. Böyle olduğu için Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi de dört parçaya bölündü. Her parça kendi sömürgecisine karşı mücadeleye girişti. Her sömürgeci devlet bölgesel hegemonya mücadelesinde diğer sömürgecileri zayıflatmak için Kürt ulusal mücadelesinden yararlanmaya çalıştı. Kürt ulusalcıları da bu bölgesel rekabeti kendi lehlerine kullanmak istedi. Bu yüzden, Kürt ulusalcıları kimi zaman kendi sömürgecisine karşı savaşırken, diğer parçadaki Kürde zulmeden sömürgeci devlete yaslanma yoluna gitti. Gerçekte bu büyük bir yanılgıydı. Kürtlerin statü sahibi olma ihtimali belirdiğinde bu dört sömürgeci devlet birlik oluyordu. Korkuyorlardı. Kürdistan’ın bir parçası özgürleşirse bu diğer parçaları da kapsardı. Kürtler için özgürlük sorunu sömürgeci dört devlet için beka sorunu haline geliyordu. Birleşik



Kürdistan, dört sömürgeci devletin mevcut yapılarının ortadan kalkması demektir. Buradan da anlaşılır ki, Kürt sorununun çözümüne her bir parçadan ayrı ayrı başlanabilir ama tamamlanamaz, sorun ancak sömürgeci dört devletin yıkımı, bir başka deyişle dört devlete karşı birleşik bir ulusal kurtuluş savaşımı ile çözülebilir. Bu nedenle parçalar arasındaki birlik Kürtler için bir beka sorunudur.

2- Kürdistan Ortadoğu coğrafyasının kalbidir. Kürdistan parçalarından herhangi birinin ulusal statü

Buradan anlaşılır ki, Kürt sorununun çözümüne her bir parçadan ayrı ayrı başlanabilir ama tamamlanamaz, sorun ancak sömürgeci dört devletin yıkımı, bir başka deyişle dört devlete karşı birleşik ulusal kurtuluş savaşımı ile çözülebilir.

kazanması yalnızca o ülkeyi ilgilendirmez, geriye kalan üç ülkenin de statüsünü tartışmalı hale getirir. Örneğin Kuzey İrlanda sorunu, Birleşik Krallığı ilgilendirir ve onun statüsünü değiştirebilir, Katalonya sorunu İspanya'nın statüsünü etkiler. Kürt sorunun olası bir çözümü ise Türkiye, Irak, İran ve Suriye'yi sarsar, onların statüsünü yıkar. Bu yüzden bu dört ülke, Kürt sorunun çözümü gündeme gelince, düşmanlıkları bir kenara bırakarak Kürtlere karşı birleşirler. Statü değişimi yalnızca bu

dört ülkeyle sınırlı kalmaz, zira bu dört ülkenin statüsündeki bir değişiklik bütün Ortadoğu coğrafyasını etkileyecek sonuçlar üretir. Kısacası Kürdistan'ın bir parçasındaki statü değişikliği dört sömürgeci ülkeyi, oradan da bütün Ortadoğu'yu ilgilendirir. Bu nedendir ki, Kürt ulusal sorunu salt Kürt ulusal sorunu değil, bir Ortadoğu sorunudur.

3- Ortadoğu petrol ve doğalgaz kaynağıdır. Ortadoğu'nun mali-ekonomik sömürgeleştirme süreci henüz tamamlanmamıştır. Ortadoğu'nun yeniden paylaşımı emperyalist hegemonya mücadelesinin başlıca konularından biridir. Ortadoğu'da söz sahibi olmadan dünyada söz sahibi olunamayacağı bir dönemden geçiyoruz.

Kapitalizm varoluşsal kriz içinde. Bu, tekelci rekabetin çok daha kızışmasına neden oluyor. Emperyalizmin siyasi hegemonyasının da zayıfladığı bu aşamada, bölgesel güçler boşluktan faydalanmaya girişiyor. Bu, bölgesel ve uluslararası dengelemin sarsılmasına ve yeniden kuruluşu için şiddetli rekabete yol açıyor.

Kürtler tam da bu şiddetli rekabetin, hegemonya mücadelesinin ortasında kendi rotalarını bulmaya, oluşan hegemonya krizinden yararlanmaya çalışıyor. Emperyalistler de, bölgesel hegemonya peşinde koşanlar da Kürtlerin bu mücadelesini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme uğraşı içinde. Kürtler onları aşip statü kazanmaya girişince, bu kez hepsi Kürtlere karşı birleşiyor. Ortadoğu'da olası bir statü değişikliği dünyanın bütün hegemon güçlerinin yönetemeyeceği bir kaosa yol açabilir. Bu nedenle dünyanın bütün

hegemon güçleri bir anda Kürtlere karşı birleşebiliyor. Kürt ulusal sorunu, yalnızca bir Ortadoğu sorunu olmakla kalmıyor, bu anlamda bir dünya sorunu haline geliyor.

Referandum Öncesi Güney Kürdistan

20. yüzyıl boyunca Güney Kürdistan'da ayaklanmalar eksik olmadı. Şeyh Mahmud Berzenci 1919-32 arasında birkaç kez bağımsız Kürdistan hedefiyle ayaklandı. Üç kez Kürdistan hükümeti kurdu. 1921'de kurulan Kürdistan Krallığı 1924'e kadar yaşadı. 1943'te Mele Mustafa Barzani ayaklandı. 1961'de Barzani ikinci kez isyana kalkıştı. Bu kez Cezayir kurtuluş savaşından aldığı ilhamla gerilla savaşına girişti.

Bu mücadeleler birkaç defa barış görüşmeleri ile kesintiye uğradı. Sonunda Saddam ile Barzani arasında 1970'de kapsamlı bir özerklik anlaşması yapıldı. Yaklaşık 37 bin kilometrekarelik bölgeyi kapsayan kuzeydeki 3 il, Erbil merkezli bir yerel parlamento tarafından idare edilecekti. Anlaşmaya göre Irak meclisinde 5 bakan ve başbakan vekili Kürt olacaktı. Kürtçe ülke genelinde Arapçayla birlikte resmi dil olacaktı.

Barzani ve Saddam tarafından imzalanan 11 Mart 1970 tarihli deklarasyonda, "*Halklar arasındaki en üstün bağlar; yalnız bu halkların serbest iradelerinin sonucu olarak bir kardeşçe birliğin çerçevesi içinde gelişirler... Şiddete dayanan bir eritme (asimilasyon), ya da yok etme (jenosit) zorlaması, yeni yeni anlaşmazlıkların, sorunların, halklar ara-*

sı güvensizliğin doğmasından başka bir işe yarama(yacağı)" belirtiliyor, "*Kürt halkının temel ve haklı isteklerinin gerçekleştirilmesi*"nden bahsediliyordu. "*Irak Cumhuriyeti, eşit haklara sahip iki başlıca ulustan, yani Araplarla Kürtlerden oluşan bir birleşik devlet olmalıdır... Kürt halkı, kendi ulusal haklarını, Kürdistan'da oturanların serbest, gizli oy ve tek dereceli seçim yoluyla seçecekleri parlamentonun atadığı bir yürütme konseyi aracılığıyla kullanır*" deniliyordu. Deklarasyona göre, "*Anayasa, Kürdistan bölgesinde, kültürel, sosyal, ekonomik yönetime ait tüm ulusal hakları ve bunlara ilişkin 'yerel otonomi' güvence altına almak zorunda*"ydı. "*Aynı biçimde; Türkmen, Asuri ve Ermeni gibi toplulukların... Arap ve Kürtlerle bütünüyle eşit düzeydeki vatandaşlık hak ve görevlerine de, anayasal olarak güvence verilmelidir.*"¹

Bu deklarasyonla ilan edilen özerklik anlaşması, Saddam yönetimi tarafından anlaşmaya uygun biçimde yürürlüğe konmadı. Oyalama siyaseti izleyen Saddam'ın amacı uygun bir anda Kürt ulusal hareketine saldırarak onu ezmekti. İran, Barzani hareketini, Irak'ı sıkıştırmak için sınırlı ölçüde destekliyordu. Fakat özerklik anlaşmasının uygulanmasında Kürtlerin ısrarı, İran'ı, bazı tavizler kopartmak karşılığında Saddam'la anlaşmaya yöneltti. 6 Mart 1975'te Saddam'la Şah Rıza arasında Cezayir anlaşması imzalandı. İran'ın Kürtlere yardımı kesmesi karşılığında, Irak Şatt'ül-Arap su-

[1] www.bianet.org

yolu üzerindeki egemenlik hakkını İran'la paylaşmayı kabul ediyordu. Anlaşmanın hemen ardından Irak ordusu saldırıya geçti. Kürt güçleri ağır darbe yedi ve Mustafa Barzani ülkesini terk etmek zorunda kaldı.²

Bu gelişmeyle birlikte, kendini sol-sosyalist olarak adlandıranlar KDP'den ayrılarak Talabani liderliğinde YNK'yi kurdu ve silahlı mücadeleye yeniden başladılar. 1976'da KDP de yeniden silaha sarıldı. Bir yandan Irak devletine karşı savaşırken, diğer yandan bu partiler birbiriyle çatışmaya girişti.

1988 yılındaki Halepçe katliamından sonra, Güney'deki bütün Kürt örgütlerini kapsayan "Kürdistan Cephesi" kuruldu. 1991'de Irak'ı işgal eden ABD ve ortakları, daha önce Saddam'ı Kürtlerin üzerine salmış olmalarına rağmen, Irak'ta dikkate değer tek örgütlü güç olan Kürtlere dayanmak zorunda kaldılar. Emperyalist koalisyonun Saddam'ı dizginlemesinin ardından geri çekilmesiyle, Saddam Kürtlere karşı yeniden soykırımcı katliamlara girişti. Bu arada KDP ve YNK yeniden "kardeş kavgası"na tutuştu. İki partinin egemen olduğu iki bölge gerçeği bu süreçte daha da belirginleşti.

2003 yılında emperyalist koalisyonun 2. saldırısıyla Saddam iktidarı yıkıldı. Bu süreçte Saddam diktatörlüğünün yıkılmasında Kürtler etkin rol oynadılar ve Güney Kürdistan'daki fiili hakimiyetlerini sağlamlaştırdılar.

Yukarıdaki tarih tablosundan da çıkartılabilir ki, 2003 yılına kadar Güney Kürdistan'ın oluşumu ve fi-

ili kazanımlar soykırımlar pahasına yürütülen mücadelenin eseridir. Emperyalistlerin desteği, Kürtler örgütlü ve savaşçı oldukları içindir ve ancak kendi çıkarlarıyla çakıştığı sürece. Daha 1918'de İngilizler Berzenci'yi Kürdistan yöneticisi olarak atamıştı. Berzenci "bağımsız Kürdistan" istediğinde ise Kürtlerin tepesine bomba yağdırmıştı. ABD, Saddam'a karşı Mustafa Barzani'yi heveslendirmiş, ama 1975 anlaşmasını onaylayarak onu sırtından hançerlemişti. ABD Kürtlere karşı Halepçe katliamında Saddam'a sessizce arka çıkmış, 1. emperyalist Körfez saldırısında Kürt ayaklanmasını benimsemişken, daha sonra Kürtleri Saddam'la baş başa bırakarak yeniden soykırıma alan açmıştı.

Bir diğer tarihsel tecrübe de, Irak sömürgecilerinin ayaklanma ve gerilla mücadelesi karşısında sıkıştıkları her durumda tavizler vererek hareketi sönmümlendirmek istedikleri, ama hiçbir zaman anlaşmaları yürürlüğe koymadıkları ve fırsat bulduklarında yeniden saldırıya geçtikleridir.

Üçüncü tecrübe de, Kürdistan'ı sömürgeci boyunduruk altında tutan diğer ülkelerin, bilhassa İran'ın, Güney'deki Kürt mücadelesini Irak'ı sıkıştırmak için kullandığı, taviz kopardığında ise Kürtleri bir kenara attığıdır. Kendi Kürdünü ezenin başkasının Kürdünü desteklemesinin sınırı budur.

Ne yazık ki, Güney Kürtleri 2017 referandum süreci ile bu tarihsel deneyleri bir kez daha tecrübe etmek durumunda kalmıştır.

[2] <https://ipfs.io/ipns/QmVHiVzGBYdSfmNG7rmdDJAeBZ7iUVeEahVbNpFQtwZK8W>

2005 Anayasası

2005 anayasası ile Irak federal bir devlet olarak tanımlanıyor, Kürdistan bölgesi oluşturuluyor, Kürtçe ve Arapça resmi dil sayılıyordu. Bu haliyle Kürdistan, ayrılma hakkı tanınmayan bağımlı federe devlet statüsü kazanıyordu. 2009'da kabul edilen Kürdistan bölgesi anayasası, Kürdistan bölgesini “*Federal Irak Cumhuriyeti'nin bir bölgesi olarak, çok partili, demokratik, parlamenter ve cumhuriyetçi bir siyasal sistem*” olarak tanımlayacaktı.

Irak federal devleti ile Kürdistan bölgesi arasında, süreç içinde başlıca üç konuda sorun yaşandı. Bu sorunların tamamı, Irak devletinin anayasa gereği atması gereken kimi adımları atmaktan ve kimi maddeleri uygulamaktan kaçınmasıydı.

1- İlk ve en temel sorun, anayasanın 140. maddesinin uygulanmamasıydı. Bu madde gereği, “*normalleştirme, nüfus sayımı ve sakinlerinin iradesini tespit için Kerkük'te ve diğer anlaşmazlık bölgelerinde³ en geç 31/12/2007 tarihinde referandum düzenlenmesi tamamlanmalıdır.*” Irak hükümeti bu maddeyi hiçbir zaman uygulamadı. Bunun üzerine, 2009'daki Kürdistan bölgesi anayasası Kerkük'ü başkent saydı ve tartışmalı bölgeleri Kürdistan sınırları içinde gösterdi.

2- Anayasanın 112. maddesine göre, “*Merkezi hükümet, mevcut yataklardan çıkarılan petrol ve doğalgaz*

yönetimini bölge hükümetleri ve vilayetlerle birlikte yapar. Elde edilen gelir, ülkenin tamamında nüfus dağılımına göre adaletli bir şekilde dağıtılır.” Bu çerçevede, mevcut yataklardan elde edilen gelirin yüzde 17'sinin Kürdistan bölgesine gönderilmesi gerekiyordu. Bağdat yönetimi 2012'den itibaren ödemeleri aksatmaya başladı.⁴ Bunun üzerine bölge yönetimi, Bağdat'a vermeyi taahhüt ettiği petrolü temin etmedi. Ocak 2013 tarihinde bölge yönetimi, Bağdat'tan bağımsız olarak, Türkiye

Irak federal devleti ile Kürdistan bölgesi arasında, süreç içinde başlıca üç konuda sorun yaşandı. Bu sorunların tamamı, Irak devletinin anayasa gereği atması gereken kimi adımları atmaktan ve kimi maddeleri uygulamaktan kaçınmasıydı.

üzerinden petrol ihracatına başladı.

3- Merkezi hükümet anayasa gereği ödemesi gereken memur ve peşmerge maaşlarını da 2013'ten itibaren aksatmaya başladı. Kürdistan bölgesinde yaklaşık 1 milyon 400 bin memur için her ay 800 milyon dolara ihtiyaç var, petrol gelirleri bunun ancak 400 milyonunu karşılıyor.

[3] Anlaşmazlık bölgeleri: Musul, Ninova, Şexan, Hamdanniye, Tilkef, Zimar, Sincar, Kerkük, Tuzxurmatu, Xaniqin, Mandali, Bedre.

[4] Anayasada yeni petrol ve doğalgaz yataklarından söz edilmediği için, Bölge Hükümeti haklı olarak yeni bulunacak kaynakların tasarrufunun kendisine ait olduğunu belirterek, yeni kaynakların tespiti için bağımsız karar alma ve anlaşma yapma hakkının olduğunu savundu. Bu çerçevede 2011'de Exxon Mobil'le bir anlaşma yaptı.

Bu, Kürdistan bölgesinde ekonomik, politik ve sosyal krize neden oldu.

Bağdat, bu konularda müzakereye yanaşmadığı gibi, sürekli yeni şartlar öne sürdü, anayasayı uygulamaktan kaçındı.

İŞİD Saldırısı Sonrası Yeni Durum

2014 Haziran ayında İŞİD Musul'a saldırınca, Irak ordusu kenti terk etti. Yalnızca Musul'dan değil, gerçekte Kürdistan toprağı olan "anlaşmazlık" ya da "tartışmalı" bölgelerin neredeyse tümünden çekilerek, buraları

**Musul'un peşmerge-
nin katkısıyla kur-
tarılmasının ardından,
merkezi hükümetin dik-
kati Kürdistan bölgesel
yönetiminin eline geçen
"tartışmalı" bölgelere
çevrildi. Musul'dan son-
ra, Haşdi Şabi Kürtlerin
denetimindeki Kerkük
ve diğer "tartışmalı"
yerlere girecekti.**

İŞİD'e bıraktı. Güney Kürdistan'ın gerçek yüzölçümü 78 bin kilometrekaredir. İŞİD saldırılarından önce, Güney Kürdistan coğrafyasının yüzde 52'si peşmergenin, yüzde 48'i Irak ordusunun denetimindeydi. İŞİD saldırısıyla birlikte, bu toprakların büyük bölümünü terk eden Irak

ordusunun yerine, peşmerge toprakların savunmasını üstlendi. Kürdistan güçleri, Irak ordusuna değil İŞİD'e karşı, kendine ait topraklarda denetim sağladı.

Böylece toprakların 71 bin kilometrekaresi ele geçirildi.⁵ Geriye sadece İŞİD ve Irak ordusunun denetimindeki 9 bin kilometrekare kaldı.

Bu bölgeler Kürdistan güçlerinin eline geçtikten sonra da, Kürdistan hükümeti, 140. maddenin uygulanması ve diğer anlaşmazlıkların giderilmesi için defalarca Irak merkezi hükümetine çağrıda bulundu. Merkezi hükümet her defasında bunu reddetti. Ne Kerkük ve diğer bölgelerde referandum yapılmasına yanaştı, ne de anayasa gereği Kürdistan bölgesine ayrılması gereken bütçe payı ve memur maaşlarını ödemeyi kabul etti.

Haşdi Şabi'nin Kurulması

İŞİD'in Musul'a saldırısından sonra, Şii dini lider Ayetullah Sistani bir fetva yayınlayarak, eli silah tutan herkesi ülkesini ve kutsal mekanlarını savunmaya çağırdı. Haşdi Şabi (Halk Seferberlik Güçleri)⁶ bu çağrı üzerine oluşturuldu. Büyük bölümü Şii milislerden oluşsa da, içinde Sünni milisler de var. Haşdi Şabi, teyit edilmemiş verilere göre, 120 bin Şii ve 16 bin Sünni milisi barındırıyor. Toplam sayının daha sonra 160 binin üzerine çıktığı tahmin ediliyor.

Milis ordusunun finansmanı Bağdat hükümeti tarafından sağlanıyor.

[5] Kerkük ile Kerkük'e bağlı bölgeler; Musul'un Mahmur, Sincar, Telafer, Tilkef ilçeleri ve Güver, Sinun, Zummer, Rabia nahiyeleri; Selahaddin'e bağlı Tuzxurmatu ilçesi; Diyala'ya bağlı Xanekin, Celavle ve Sadiye. Sincar'ın kurtarılmasında HPG, YPŞ ve MLKP gerillalarının belirleyici, Mahmur'un kurtarılmasında HPG'nin etkili rolü oldu. Kerkük'ün savunulmasında HPG'nin katkısı olduğu da eklenmelidir.

[6] Haşdi Şabi içinde yer olan örgütlerden başlıcaları şunlar: Bedir Grubu, Asaib El-Hak, Barış Tugayları, Hizbullah Tugayları, Seyyid El Şuheda Tugayları, Kataib El İmam Ali.

Musul'un kurtarılması sürecinde Haşdi Şabi modern ve ağır ABD silahlarıyla donatıldı. ABD, "saygı duyulacak gruplar" diyerek, bu orduyu kendince meşrulaştırdı. Haşdi Şabi'yi oluşturan örgütlerin büyük bölümünün İran'la yakın ilişkileri var. Haşdi Şabi Irak ordusunun bir parçası olarak resmi bir örgüt sayılıyor.

Musul'un peşmergenin de katkısı ile kurtarılmasının ardından, Irak merkezi hükümetinin bütün dikkati Kürdistan bölgesel yönetiminin eline geçen "tartışmalı" bölgelere çevrildi. Musul'dan sonra, Haşdi Şabi Kürtlerin denetimindeki Kerkük ve diğer "tartışmalı" yerlere girecekti. Merkezi hükümetin bütün hazırlıkları bu yöneydi.

Referandumun Tarihçesi

Referandumun 25 Eylül 2017 tarihinde yapılması kararı 7 Haziran 2017'de alındı. Bu bir anda ortaya çıkan bir durum değildi.

Güney Kürdistan'da ilk bağımsızlık referandumu 2005 yılında yapıldı. Halkın yüzde 99'u bağımsızlık lehinde oy kullandı. Barzani "2005 referandumunu sivil toplum kuruluşları örgütlenmişti, şimdiki resmidir ve hükümet ile siyasi partilerce yürütülüyor. Bu bağlayıcıdır, öbürü değildir" diyerek, ikisi arasındaki farkı açıklıyor.

Irak merkezi hükümetinin 140. maddeyi uygulamamakta ısrar etmesi üzerine, Güney Kürdistan parlamentosu, 23 Temmuz 2014'te "seçim ve referandum yüksek kurulu" yasasını oybirliği ile kabul etti.

Barzani 3 Şubat 2016'da yaptığı açıklamada, bağımsızlık için refe-



randum yapmalarının en doğal hakları olduğunu belirterek, "Kürtler kendileri bu işe kalkışmazlarsa başkaları hiçbir zaman bu hakkı onlara tanımayacaktır. Bazı taraflar bağımsızlığa hazır olmadığını ve zeminin buna müsait olmadığını söylüyor. Ancak bilmeliler ki, Kürt milletinin kaderini tayin etmesi için en doğru zaman bu zamandır" diyordu. O dönem referandum yönündeki adımlar, ABD'nin IŞİD'le savaşı bahane etmesinin baskısıyla ertelenmişti.

25 Eylül referandumunun da ertelenmesi yönünde büyük bir baskı yapıldı. Fakat "erteleme" iptal etmenin bir örtüsüydü. Irak anayasayı uygulamamakta ısrarlıydı. Türkiye, İran ve Suriye sömürgecileri referandumu yasadışı ilan etmişti. İstenen, "erteleme" değil vazgeçmeydi. Dolayısıyla "zamanlama" tartışmasının bir karşılığı yoktu. Zamanlamadan kastedilen bölgesel sömürgeci güçlerin ve emperyalistlerin onayı ise, bu "zaman" hiç gelmemişti ve geleceği yönünde herhangi bir işaret yoktu. Haşdi Şabi tartışmalı bölgelere sal-

dırmadan önce, bilhassa buralarda yaşayan halkların iradesi açığa çıkartılmıyordu. Savaş bir kez başladıktan sonra, referandum için doğru zaman artık hiç gelmeyecekti. Olsa olsa, referandum için erken değil geç kalındığı söylenebilir. Irak ordusu “tartışmalı” bölgeleri terk ettiği ve Kürt güçlerinin buralarda denetimi sağladığı anda referandum yapılabilirdi. Irak ordusunun henüz dağılık olduğu bir zamandı ve sonuçları 25 Eylül sonrası gibi olmayabilirdi. Fakat 25 Eylül’de yapılmasaydı, refe-

Batılı emperyalistlerin İran’la derin, Türkiye’yle ise konjektürel ilişkileri olsa da, sıra Kürdistan’ın bir parçasının özgürleşme ihtimaline gelince, ABD, Haşdi Şabi’ye silah takviyesi yaparak peşmerge- nin üstüne salmaktan geri durmamıştır.

randumun yapılma koşulları bir daha uzun bir zaman için oluşmayabilirdi.

Referandumun ertelenmesine yönelik en son ve kapsamlı öneri ABD’den geldi. BM ve İngiltere’yle birlikte sunulan öneride, Bağdat’la müzakereler yoluyla anlaşmaya öncelik verilmesi isteniyordu. 2005’ten beri müzakereler bir sonuç vermemişti, dahası Bağdat son dönemde müzakereye dahi yanaşmamıştı. Bu yoldan bir sonuç alınamayacağı açıktı. ABD dışişleri bakanı Tillerson Barzani’ye gönder-

diği mektupta, müzakerelerin başarısız olması halinde “referandumu düzenleme ihtiyacını tanıyacağı”ni taahhüt ediyordu. Ne ki, bu taahhüt somut bir içerikte değildi. Barzani, “Referandumu iki-üç yıl erteleyin, bunu yaparsanız sonuçlarına saygı duyarız dediler, biz de ‘saygı’ yerine ‘destek’ ifadesini yazarsanız ertele- riz dedik. Fakat ‘destek’ demediler ve bize destek sözü vermediler. Bu nedenle ikna olmadık ve ertelemenin daha fazla zarar vereceğine kanat getirdik” diyerek, bu durumu izah etti. Ve devamında, “Ulusal irade- yi kaybetmekle Irak ordusunun sta- tüsü tartışmalı bölgelere saldırma ihtimali karşısında toprak kaybet- mek arasında tercihle karşı karşıya bulduklarını” belirttikten sonra, “İrademizi kaybetmemiz, bazı böl- geleri geçici olarak kaybetmemiz- den çok daha büyük kayıp olurdu, irademizi ve ulusumuzun umudunu kaybetmek ile bazı kayıplara göğüs germek arasında, halkımızın ira- desinin ve onurunu kaybetmemeyi seçtik”lerini söyledi.⁷

Referandumun Zamanı Tartışması

Yukarıda belirtilenlerden de anlaşılacağı gibi, “referandumun zamanı” tartışmasının karşılığı yok. Kürdistan dört parçaya bölünmüş bir ülke. Hiçbir sömürgeci diğer parçadaki Kürdün özgürleşmesini istemeyecektir. Kürdistan’ın sömür- geleştirilmesi emperyalizmin onayı ile gerçekleşti. Batılı emperyalist- lerin İran’la derin, Türkiye’yle ise konjektürel ilişkileri olsa da, sıra

[7] www.tr.sputniknews.com, 11.11.2017

Kürdistan'ın bir parçasının özgürleşme ihtimaline gelince, ABD, Haşdi Şabi'ye silah takviyesi yaparak peşmergenin üstüne salmaktan geri durmamıştır. Batılı emperyalizmin, bir parçada da olsa, olası bir bağımsız Kürdistan'dan bunca tedirginlik duymasının nedeni, ortaya çıkacak kaosu yönetme yeteneğinden yoksun oluşudur. Ortadoğu, tıpkı 19. yüzyılın ikinci yarısından sonraki "hasta adam" Osmanlı İmparatorluğu'na benziyor. Hem herkes ondan bir parça koparmak istiyor, hem de kimse onun yıkılmasını istemiyor, çünkü olası bir yıkımın nasıl sonuçlar doğuracağını kimse kestiremiyor.

Buradan bakınca, referandumun öncelikle iki bakımdan hiç de zamansız olmadığı söylenebilir.

1- Ortadoğu'da bir hegemonya boşluğu var. Eski olan yıkılıyor, sınırlar silikleşiyor, fakat bütün bu değişimi yöneten bir hegemon güçten de söz edilemez. Bu da kaçınılmaz olarak, bir yandan eski olanı ayakta tutma, diğer yandan yıkımdan pay kapma çelişkisi yaratıyor. Böyle bir durumda bölgesel ve emperyalist hegemonya boşluğundan yararlanmaya çalışmak, Kürtler için doğru bir seçenektir. Bu bakımdan, referandum sonrası kayıplar çok ağır olmasına rağmen, referandumun kendisinin stratejik bir kazanım olduğu söylenebilir.

2- Güney Kürt güçleri, Kürdistan'ın bir parçası olan "tartışmalı" bölgeleri fiilen yönetmekteydi. Fakat bu durum ilelebet sürdürülemezdi. Irak'la çatışma kaçınılmazdı. Halkın iradesini açığa çıkarmak için zaman uygundu. Daha fazla geç kalınması fırsatın kaçmasına neden olabilirdi.

Kürdistan askeri bakımdan da güçlenmişti. Kürt ulusal güçlerinin Suriye ve Irak'ta IŞİD'a karşı verdiği mücadele dünya halkları nezdinde takdir toplamıştı.

Referandum Cephesinin Zayıf Yanları

1- Güney Kürdistan yönetiminin ulusal birliği sağlayamaması en zayıf yanıdır. Görünüşte hükümet tek olsa da, Güney'de fiilen Hewler ve Süleymaniye merkezli iki özerk devlet vardır. Birini KDP, diğerini YNK yönetir.

Bölgesel ve emperyalist hegemonya boşluğundan yararlanmaya çalışmak, Kürtler için doğru bir seçenektir. Bu bakımdan, referandum sonrası kayıplar çok ağır olmasına rağmen, referandumun kendisinin stratejik bir kazanım olduğu söylenebilir.

2- İki yönetimin iki ayrı silahlı gücü, ordusu var. Peşmerge ikiye bölünmüş durumda. Bir ulusal ordudan söz edilemez, partilere bağlı silahlı güçler güvenliği sağlıyor. Kerkük ve Süleymaniye'de YNK'nin peşmerge-leri, Hewler ve Duhok'ta KDP'nin peşmergeleri asayiş nöbetinde. Eksik olan tek şey, birinden diğerine geçerken pasaport sorulmasıdır. KDP ve YNK'nin istihbarat örgütleri de ayrıdır.

3- Ulusal bir dış politikadan da söz edilemez. Barzani yönetimi Türkiye

ile ilişkilerini geliştirir, onunla işbirliğini sıkılaştırırken, Talabani yönetimi İran'la bağlarını güçlendirmiştir.

4- Mesut Barzani'nin görev süresi 2013'te doldu. Meclis süreyi 2 yıl uzattı. 2015'te sürenin iki yıl daha uzatılmasına dair KDP'nin talebi karşılık bulmadı. Aynı süreçte, Bağdat'ın ödemeleri aksatmasıyla şiddetlenen ekonomik kriz nedeniyle Süleymaniye ve çevresinde protesto gösterileri düzenlenmiş, KDP büroları yakılmıştı. KDP, yaşananlardan Goran'ı sorumlu tutarak, YNK'ye

Barzani, ABD'nin, referandumu desteklemese de, hiç değilse tarafsız kalacağını düşündü. Türkiye ile geliştirilen derin ekonomik ilişkiler nedeniyle, Türkiye'nin tepkisinin bu kadar üst perdeden olabileceğini de hesaba katmadı.

de tavrı almıştı. Bu gelişmeler üzerine KDP, meclisi kapatmış, Goran mensubu olan meclis başkanını da Hewler'e sokmamıştı. Referandum kararının meclis kapalıyken alınması ve seçimlerin referandumdan sonra yapılacağını açıklanması, haklı olarak, referandumun KDP ve Barzani'nin siyasal çıkarlarını gütmenin bir vesilesi yapıldığı kuşkularını uyandırmıştı. Örneğin, meclis başkanı referandum kararının "*KDP'nin koltuğunu bırakmaya niyeti olmaması*" ile bağı olduğunu düşünüyordu,

ki bu, Barzani'ye muhalif olanlar arasında neredeyse hakim görüştü. Asıl amacın ulusal değil partisel ve bireysel çıkar olduğu kuşkusu muhalif çevrelerde yaygındı.

5- Referandumdan önce ulusal kongre çalışmaları başlamıştı. Barzani ve KDP, kongreye katılmak, ondan destek almak, referandum kararını dört parçaya mal etmek yerine, kongreyi adeta engel gördü. Kongrede, referanduma sahip çıkmak yerine, onu görmezlikten geldi. Haliyle referandum birleşik, ortak bir irade haline gelemedi.

6- Barzani, ABD'nin, referandumu desteklemese de, hiç değilse tarafsız kalacağını düşündü. Türkiye ile geliştirilen derin ekonomik ilişkiler nedeniyle, Türkiye'nin tepkisinin bu kadar üst perdeden olabileceğini de hesaba katmadı.

Kürdistan Bölgesel Yönetiminin Politik Egemenlik Biçimi Ve Sınıfsal Yapısı

Güney Kürdistan yönetimi ve Barzani, sıkça, aşiret yönetimi ve reisliği olarak tarif edilir. Bu, Kürtleri küçümsemenin, aşağılamanın, egemen ulus kibrinin bir başka biçimidir. Kürdistan'da aşiretçiliğin yaygın olduğu ve pek çok ayaklanmaya aşiret liderlerinin öncülük ettiği inkara gelmez bir gerçek. Fakat bu ayaklanmalar ulusal niteliktedir. Ayaklanmacıların hedefi aşiretin kurtuluşu değil ulusun kurtuluşudur. Şey Sait, Seyit Rıza, Simko, Berzenci ya da Barzani tam da bu amaç doğrultusunda savaştılar.

İkincisi, Kürdistan'da aşiretler hala canlıdır, ama toprağa dayalı aşiret

ekonomisinin bir belirleyiciliği yoktur. Aşiretçilik sosyolojik bir olgudur, hepsi bu. Ekonomik hayat burjuvadır. Artığa el koymanın asıl biçimi, aşiretsel egemenlik değil, burjuva yönetim, burjuva üretim ve ticarettir. Aşiretsel bağlar, burjuva yönetimi oligarşik tarzda elde tutmanın bir aracıdır. Güney Kürdistan’da aşiretsel ilişkilerin kullanıldığı burjuva oligarşik bir sistem hüküm sürmektedir.

Kürdistan bölgesel yönetimi, anayasada parlamenter demokrasi olarak tarif edilir. Gerçekte ise iki partinin oligarşik egemenliği söz konusudur. Hewler’de Barzani ailesi, Süleymaniye’de Talabani ailesi iktisadi ve siyasi hayatın belirgin güçleridir. Hewler’de parti oligarşisi aile oligarşisi niteliğindedir.⁸

Bunlar, KDP’nin de YNK’nin de birer aile ya da aşiret değil, burjuva ulusalcı parti olduğu gerçeğini değiştirmez. YNK, KDP’den ayrılanlarca kuruldu, Goran da YNK’den ayrılanlarca. Referandum sürecinde YNK’den yeni kopuşlar gerçekleşti. Bütün bu ayrışma ve kopuşların nedeni aşiretsel çıkarlar değil, ulusalcı siyasette farklı yol arayışlarıdır.

Komünistlerin Tutumu

Referandum kararı açıklandıktan hemen sonra, komünistler tutumlarını başlıca dört noktada açıkladılar.

1- Referandum meşrudur, haklıdır. Güney Kürdistan’da halkın iradesini ortaya koyması, kendi kaderi hakkında söz sahibi olması en doğal

hakkıdır. Kürt ulusu tarihte ilk kez resmi olarak kendi kaderi hakkında oy kullanacaktır. Bu kendi başına önemlidir. Referandumu engelleme çabaları gayrimeşrudur. Sömürgecilerin ve emperyalistlerin tehditleri kabul edilemez. Dünyanın bütün ilericileri ve mazlumları Başûr halkının yanında olmalıdır.

2- Referandum kararı değil, kararın alınış biçimi yanlıştır. Parlamento kapalıyken ve seçimler yapılmamışken bu kararın alınış biçimi, demokratik olmadığı gibi, ulusal birliğin ve kararlaşmanın yeterli düzeyde oluşmasına engeldir. Kararın Kürt ulusal kongresine taşınmaması ve dört parçanın ortak iradesine dönüştürülmemesi ulusal iradeyi zayıflatıcı rol oynar.

3- Barzani’nin sınıfsal kimliği, başkanlığı antidemokratik tarzda sürdürmesi, Başûr’da burjuva oligarşik bir egemenlik kurması ve 2. maddede belirtilenler en sert eleştiriyi hak ediyor. Ne ki, bütün bunlar referanduma karşı çıkmanın nedeni olmamalıdır. Referandumla Başûr’daki Kürt ulusal iradesinin ortaya çıkarılması, sömürgecilerin ve emperyalistlerin engellemelerine rağmen bunun başarılması ulusal kurtuluş mücadelesinde önemli bir aşama olacaktır.

4- Referandum için uygun zaman olmadığı iddiası doğru değildir. “Kürtlerin zamanı” 100 yıldır gelmedi. Kürtler ileri atıldıkları her durumda kendi zamanlarını yarattı.

[8] Barzani’nin oğullarından en büyüğü Mensur istihbarat teşkilatının, diğer oğlu Mansur ise peşmergenin ve ulusal güvenlik konseyinin başındadır. Barzani’nin kardeşleri, yeğenleri, kuzenleri devletin çeşitli kademelerinde yönetici konumdadır. Örneğin, yeğen Neçirvan başbakandır. Barzani ailesinin sadece Türkiye’de yüzden fazla şirketi olduğu, ailenin servetinin birkaç milyar dolara ulaştığı ileri sürülüyor. Neçirvan Barzani’nin büyük servet sahibi olduğu, Güney halkı arasında yaygın kanı.



Sömürgeciler “Kürt zamanı”nı ta ki sömürgecilik yıkılana kadar tanımayacaktır. Diğer yandan, bölge derin bir istikrarsızlık içindedir. Hegemonya boşluğu var. Emperyalizm bölgeyi istediği gibi dizayn edemiyor. Böyle koşullar içinde istikrar beklemek boşunadır.

PKK'nin Yanlış Tutumu

Güney Kürdistan’da referandum kararı açıklandığı anda, PKK-KCK başlıca üç nokta üzerinden itirazlarını yükseltti.

1- Referandum kararının bir propaganda olarak ortaya atıldığı (Duran Kalkan)⁹, KDP’nin yaşadığı sıkışmışlığı aşmak ve muhalefeti susturmak için böyle bir gündem yarattığı (Bese Hozat)¹⁰, böyle bir referandumu el altından kışkırtanın Türkiye olduğu (Cemil Bayık)¹¹ ileri sürüldü.

2- Kararın tek başına Güney’i ilgilendirmedeği, ulusal kongrenin toplanmasının daha öncelikli olduğu ve böyle bir kararın ulusal kongre tarafından verilmesi gerektiği, buna

karşın Güney’de bile bir mutabakat sağlanmadığı, referandum bir hak olsa da bunun için doğru bir zaman olmadığı belirtildi.

3- Önemli olanın devlet olmak değil, önemli olanın toplumun kendi kendini yönetmesi olduğu, Kürtlerin devlet olmadan da eskiden aşiret ve kabile olarak kendilerini yönettikleri (Duran Kalkan), Güney Kürdistan’da bir ulus-devletin kurulmasının, Güney halkımız başta gelmek üzere, Kürtlere herhangi bir özgürlük getirmeyeceği, bunun Kürtler açısından herhangi bir kazancı olamayacağı (Bese Hozat), dolayısıyla ulus-devletçi hedeflerin Kürtlere yararlı olmadığı ekseni açıklamalar yapıldı.

Barzani ve KDP’ye dönük eleştiriler doğru. Buna karşın, referandum kararını salt partisel ve kişisel çıkarlara bağlamak ve bir propaganda ibaret olduğunu belirterek bunu Türkiye’nin kışkırttığını söylemek yanlış. Referandum yeni bir tartışma konusu değil ki, uzun yıllardır

[9] ANF, 22 Ağustos

[10] ANF, 29 Ağustos

[11] ANF, 18 Ağustos

gündemde. KDP'nin en güçlü olduğu dönemde de gündemdeydi. Elbette referandumu siyasi sıkışmışlıktan kurtulmak için bir araç olarak değerlendirmek istedi KDP, fakat bu, neden değil sonuçtu. Barzani, referandumdan sonra istifa edeceğini belirterek, bu konudaki kuşkuları gidermeye çalıştı ve istifa etti. KDP ve Barzani'nin hamlesi taktik değil stratejikti. Kürtler tartışmalı bölgelerde hakimiyet kurmuştu. Irak merkezi hükümeti 140. maddeyi uygulamayı reddediyordu ve Haşdi Şabi'yi silahlı kuvvetler bünyesine katarak IŞİD sonrası tartışmalı bölgelere yeniden saldırı hazırlığına başlamıştı. Referandum kararının tüm karşı çıkışlara rağmen alınmasının nedeni buydu. PKK bu gerçeği yeterince hesaba katmadı.

Referandum kararı alındıktan sonra, dünya ölçeğinde bir karşı cephe kuruldu. ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya emperyalistleri ile Türkiye, İran, Suriye ve Irak sömürgecileri bu cephede birleşti. KDP ve Barzani'ye karşılık ne kadar güçlü olursa olsun, böyle bir anda tarafsızlık siyaseti ulusal kurtuluş mücadelesine bir yarar getirmezdi. KDP ve Barzani'nin kaybı sadece onların değil, bütün Kürtlerin kaybı olacaktı. Durum bu hale gelmişken, KCK'nin Güney Kürdistan kolu olan Tevgera Civaka Azadiya Kurdistan'ın (Kürdistan Özgür Toplum Hareketi), "*Güney Kürdistan iktidarı, özellikle KDP'nin yönetiminde yaşamış olduğu başarısızlık ve yenilgiyi gizlemekle beraber, aile ve parti çıkarlarını korumak için halkın gündemine re-*

ferandumu koymuştur"¹² açıklaması yaparak, referandumda hayır diyeceğini ilan etmesi, meseleye yaklaşımdaki hatalı tutumu derinleştirmiştir.

Genel olarak burjuva ulus-devlete karşı olmakla bunun güncel politikadaki yerini görmezlikten gelmek, bir başka deyişle ideolojiyi politikaya ikame etmek, PKK'nin konuyla ilgili en kritik hatalarından biridir. Devlet üzerine tartışma bir başka yazının konusu olarak kalsın. Başkaları devletken Kürtlerin devletsiz nasıl özgür olabileceklerini geçmişteki aşiret ve kabile örnekleri ile açıklamak mümkün değil. Devleti ortadan kaldırmak komünistlerin de baş hedefidir. Devlet bizden bağımsız olarak nesnel bir olgudur, onun halk yararına, ezilenler yararına nasıl kurulacağı ise güncel konudur. Kuzey Suriye Federasyonu bunun en iyi örneğidir. Orada demokratik halkçı bir devlet inşa ediliyor.

Referandumun Sonuçları Ve Kürt Ulusal Sorununda Yeni Dönem

Tüm tehditlere, engellemelere karşın, referandum yüzde 72 katılımı başarıyla gerçekleşti. Halkın yüzde 93'ü bağımsızlık lehinde oy kullandı. "Tartışmalı" bölgelerde de halkın büyük çoğunluğu bağımsız Kürdistan için oy verdi; böylece buraların, "tartışmalı" olmaktan çıkarak, Kürdistan'ın parçası olduğu özgür halk iradesiyle kayıt altına alındı.

Başarıyla tamamlandıktan sonra, bu kez referandumun iptali istemiyle sömürgeci güçlerin ve emperyalistlerin baskısı arttı. Bu yönlü bir karar çıkmayınca, İran, Türkiye, Irak ve ABD ittifakıyla askeri işgal gerçekleşti.

[12] www.tr.zernews, 16 Ağustos

İşgale karşı direniş sergilenmedi ve IŞİD sonrası denetime alınan topraklar Haşdi Şabi ve Irak ordusunun eline geçti. Havalimanları ve sınır kapıları da bölgesel yönetimin denetiminin dışına çıkarıldı. Federal mahkeme referandumu iptal ettiğini açıkladı.

Bu sonuçlardan yola çıkarak, zamanlamanın hatalı olduğunu, referandum kararının bir macera olduğunu söyleyenlerin sayısı arttı.

Sonuçtan yola çıkarak referandumun gereksiz olduğunu düşünenler yanılığ içinde.

1- Irak ordusunun işgalinin asıl nedeni referandum değil, Kerkük ve diğer tartışmalı bölgelerin ele geçirilmesidir. Referandum yapılmıyorsa da, Irak bu toprakların kendisine teslim edilmesini isteyecekti ve aksi durumda askeri harekate girişecekti. Bütün veriler ve hazırlıklar bu yöneydi.

2- Toprakların savaşmadan kaybedilmesinin nedeni, referandum değil iç ihanettir. YNK içindeki bir grup Irak devleti ile gizli anlaşma yaptı. Bu nedenle, yaşanan bir savaş yenilgisi değil bir teslimiyettir.

3- Mesele yalnızca YNK peşmergelerinin teslim olmasıyla izah edilemez, sonuçta KDP peşmergeleri de onları takip etti.

4- Referandum, Güney Kürdistan'da birleşik bir ulusal önderliğin, bir ulusal ordunun ve ulusal kurumlaşmanın henüz ete kemiğe bürünmediğini, buna karşın halkın yüzde

93'ünün ulusal bağımsızlık iradesini ortaya çıkardı.

5- Güney Kürdistan halkı ne ABD ne de diğer emperyalistlerden medet umulamayacağını, bölgedeki şu ya da bu devlete güvenilemeyeceğini, kendi sorunlarını ancak kendi gücü, örgütlülüğü ve savaşçılığı ile çözebileceğini deneyimledi.

6- Burjuva oligarşik sistemle daha fazla ilerlenemeyeceği ortaya çıktı. Örgütlü bir ulusal irade için iki ege-men siyasi parti ve iki ordu gerçeğinin mutlaka değişmesi gerektiği referandum sonrası çok daha belirginleşti. Nitekim YNK içinde halkçı olanlar burjuva olanın ayrışması hızlandı.

7- Güneyli Kürt gençleri arasında kurtuluşun dağlarda olduğu fikri yeniden depreşti, yüzünü dağa dönenlerin sayısı arttı.

8- Dört parçanın birliği ve ortak kurtuluş fikri canlandı. Kürdistan'ın her parçasındaki kazanımların ancak taktik nitelikte olabileceği, bunun stratejik kazanıma dönüşmesinin ulusal kongre çatısı altında birleşmekten ve dört parçanın ortak iradesini şekillendirmekten geçtiği daha belirgin biçimde bilince çıktı.

9- Rojava'daki demokratik halk iktidarı inşasının, çürümüş ve savaş azmini yitirmiş burjuva Güney'e karşı, halkçı bir alternatif olarak öne çıkarılmasının olanakları arttı.

10- Bütün bunların sonucu olarak, yeni devrimci dinamiklerin ortaya çıkmasının koşulları oluştu.

İktidar İsyan Özgürlük

İnan Özgür

Faşist devlet aygıtının politik islamcı yapılandırılışı, burjuva iktidar ilişkisel-liğinden dinsel normların empoze edilişi ve toplumsal hayatı dinselleştirme zorlaması karşısında, toplumun giderek büyüyen bir bölümünün meselesi haline gelen yaşam tarzı serbestliğinin savunusu, bugün özgürlük mücadelesinin dolaysız bir parçasına dönüşmüş durumda. Gündelik yaşamın ve sosyal ilişkilerin neredeyse bütün unsurlarının saray iktidarının dinsel normlarına göre şekillendirilmek istendiği yerde, bireyin yaşam tarzını serbestçe belirleme isteği politik bir muhtevaya bürünür.

Varoluş Durumu Olarak Özgürlük

Yaygın kullanılan bir tanımlamaya göre, özgürlük, bireyin engellenmeden ya da sınırlandırılmadan istediğini seçebilmesi ve yapabilmesidir. İlk bakışta doğruymuş gibi görünen bu tanımlama, aslında, bize özgürlük hakkında neredeyse hiçbir şey söylemez. Zira özgürlük, eğer kavram yarılsama yaratan içeriksiz bir kabuk olmayacaksa, ancak insanın doğayla ve toplumla ilişkileri temelinde, iktisadi ve siyasi koşullarıyla birlikte anlamlandırılabilir.

Yabancılaşmış insan özgür değildir. Özel mülkiyet ve para ise yabancılaşmayla özdeştir. Kapitalizm insanları iki temel sınıfa ayırmıştır: toplumun azınlığını oluşturan burjuvazi ve toplumun çoğunluğunu oluşturan proletarya. Ücretli işçiye

dönüşmüş üretici insan, emeğinin araçları ve ürünleri tamamen kendisinden ayırılmış ve sermayeleşmiş olduğundan, kendi emeğinin araçlarına ve ürünlerine yabancılaşmıştır. Ürün, üreticinin karşısına, artık adeta ona düşman bir güç olarak çıkmaktadır.

Marx bunu şöyle vurgular: “*Emeğin ürettiği nesne, onun ürünü, yabancı bir varlık olarak, üreticiden bağımsız bir erk olarak, ona karşı koyar. Emek ürünü, bir nesne içinde saptanmış, bir nesne içinde somutlaşmış emektir, emeğin nesnelleşmesidir. Emeğin edimleşmesi, onun nesnelleştirilmesidir. İktisat aşamasında emeğin bu edimleşmesi, işçi için kendi gerçekliğinin yitirilmesi olarak, nesnelleşme nesnenin yitirilmesi ya da nesneye kölelik olarak, sahiplenme yabancılaşma, yoksun-*

laşma olarak görülür.”¹ Ve devam eder: “eğer emek ürünü yabancılaşma ise, üretimin kendisinin de eylem durumundaki yabancılaşma, etkinliğin yabancılaşması, yabancılaşmanın etkinliği olması gerekir. Emek nesnesinin yabancılaşması, emeğin etkinliğinin kendi içinde yabancılaşmanın, yoksunlaşmanın özetinden başka bir şey değildir.”²

Ürettiği ürüne yabancılaşan insan, kendi emeğine ve gitgide kendi kendisine, emeğiyle dönüşüme uğrattığı doğaya ve emeğiyle aralarında toplumsallaştığı insanlara yabancılaşır. Meta, para ve sermaye insanın karşısında kişilikleşir, insansa bunların karşısında şeyleşir. İşçi bir yandan kendi işgücü metasının özgür sahibidir, yani işgücünü sermayeye satıp satmamakta özgürdür, ama görünüşteki bu özgürlüğün ötesinde ve ilişkinin özünde, işgücünü satmak dışında yaşamını sürdürme imkanı olmadığından, sermayenin kölesidir ve özgürlükten yoksundur. İşçi, sermayeyle ilişkisinde, bir sömürü nesnesine dönüşür. Ne kadar zenginlik yaratırsa, o kadar yoksunlaşır ve yoksullaşır. Metalar dünyası değerlendirilir, insanlar dünyası değersizleşir.

Tüm kapitalist toplumun üzerinde siyasal kamu gücü gibi duran devlet, her şeyden önce, egemen sınıfın sömürülen ve ezilen sınıflar üzerindeki siyasal iktidar mekanizmasıdır, sermayenin üretici insandan artıdeğer sızdırmasının koşullarını güvencede tutan siyasal aygıttır. Yöneten-yö-

netilen çelişkisini bu toplumsal temel üzerinde cisimleştiren devletin yabancılaşmış varlığı, özgürlüğün yokluğuyla eşanlamlıdır. Engels’in deyişiyle, “özgürlükten söz edilmesi olanaklı olduğu gün, devlet, devlet olarak ortadan kalkmış olacaktır.”³

Burjuva devrimlerle iç içe gelişen modern özgürlük ilkesi, kölelik ve serflik gibi kapitalizm-öncesi tabiiyet biçimlerini kaldırıp atmaya ve eşit yurttaşlık haklarının yolunu açmaya denk düştüğü ölçüde, tarihsel bakımdan ileriye doğru atılmış bir adımdır. Fakat sömürü ve eşitsizliği, baskı ve egemenliği, yabancılaşma ve bağımlılığı yeniden üreten burjuva toplumun ekonomik-politik yapısının sınırları içinde anlamlandırıldığı ölçüde, gitgide çürüyen bu toplumun ebedileştirilmesine hizmet eden bir mistifikasyon unsuruna dönüşür.

Burjuva özgürlük anlayışını formüle eden J.J. Rousseau’nun anlamıyla, her insan özgür doğar, ama diğer insanlarla birlikte yaşadığı toplum düzeni uğruna bu doğal özgürlükten vazgeçer. Bu, yurttaş-insanın toplumsal anlaşmayla oluşan genel iradeye tabi olarak özgürlük içinde yaşaması demektir. Rousseau’ya göre, genel irade yasayı yapar, bütün yurttaşlar genel iradeye uyar, böylece özgürlük korunur. Rousseau’nun katılımcılıkla sınırlarını genişletmek istediği temsili burjuva demokrasisi de zaten bu ilkeye dayanır.

Fransız devriminin eseri olan 1793 anayasasında, özgürlük, “bireye ait

[1] 1844 Elyazmaları, Karl Marx, çev. Kenan Somer, Sol Yayınları, 1993, s. 140

[2] Marx, age, s. 143

[3] Seçme Yapıtlar, Üçüncü Cilt, Karl Marx – Friedrich Engels, Engels’ten Bebel’e 18-28 Mart 1875 tarihli mektup, çev. Muzaffer Ardos, Sevim Belli, Ahmet Kardam ve Kenan Somer, Sol Yayınları, 1979, s. 34

olan ve başkalarına zarar vermeden her şeyi yapabilme erki” olarak tanımlanır. Özgürlük, bireysel haklar düzleminde ele alınır, öncelikle de herkesin mülk edinme hakkı olarak somutlaştırılır. Burjuva anlayışa kalırsa, insanlar arasındaki eşitsizlik özgür olmamayı beraberinde getirmeyi, zira eşitsizlik esasen yeteneklerle ilgilidir ve insanlığın doğal durumudur. Oysa özgürlük, başta mülk edinebilme hakkı olmak üzere, her yurttaş için geçerli hakların toplamı sayılmalıdır.

Bu burjuva özgürlük anlayışı, diğer insanlardan ayrılmış, kendisiyle sınırlanmış bireylere dayalıdır. Fakat tarihsel-toplumsal süreçte insan, varlığını sürdürmek ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla doğayı dönüştürme faaliyetinde bulunur ve bunu diğer insanlarla kurduğu ilişkiler dahilinde yapar. Dolayısıyla, bireyde karşılık bulan insanlık hali, bir ilişkiler bütünlüğü olarak, bireyin hem kendisiyle hem de diğer insanlarla ve doğayla ilişkilerinin organik toplamı olarak meydana gelir. Bundan dolayıdır ki, “Her birey ancak topluluk içinde yeteneklerini her yönde ve tam anlamıyla geliştirme olanağına sahiptir. O halde kişisel özgürlük ancak, topluluk içinde mümkün olabilir.”⁷⁴ Birey için özgürlük, bireyin odağında olduğu toplumsal ilişkiler bütünlüğünün dışında, aslında anlamlandırılabilir ve gerçekleştirilebilir değildir.

Liberal hümanist zihnin en ileri özgürlük düşüncesi bile, sınıfsal eşitsizlikler ve karşıtlaşmış çıkarlar temelinde yükselen ve kaçınılmazlıkla yabancılaşma üreten bir toplumu de-



ğışmez veri aldığından, son kertede, insanın özgürleşmesine değil bencilleşmesine götürür. Burjuva sınıfın egemenliğini sürdürmeye bağlanmış özgürlük anlayışı ile sınıfların ortadan kaldırılmasına bağlanmış özgürlük anlayışı birbirine tamamen zıttır. Birincisi çoktan ideolojik bir yanılsama formuna bürünmüştür, cehenneme dönüşmüş toplumsal dünyadan bireysel dünyanın sanal cennetine kaçıştır, ikincisiyse bu yanılsamanın yadsınışı, insanlığın başlıca tarihsel bilmesinin çözümü, bireysel özgürlüğün gerçek tasavvurudur.

Marx, özgürlüğü, sadece isteklerin, eylemlerin veya hakların toplamı olarak değil, koşullarını insanın kendi ellerine aldığı bir varoluş tarzı olarak kavrar. İstekler, eylemler ve haklar insanın kendi arzularını, yeteneklerini ve yaratıcı potansiyellerini gerçekleştirebilmesinin olanaklarıdır.

Bu gerçekleştirme ise, sömüren-sömürülen, ezen-ezilen, yöneten-yönetilen çelişkilerinin insanın toplumsal varlığına vurduğu pranganın kırıl-

[4] Alman İdeolojisi, Karl Marx – Friedrich Engels, çev. Tonguç Ok – Olcay Geridönmez, Evrensel Basın Yayın, s. 75

masıyla olur. Gerçek özgürlük için insanal yabancılaşmanın aşılması, yani sınıflara bölünmüşlüğü, insanlar arasında fetişleşmiş meta ve para dolayımından kurulan ilişkilerin, arzu ve ihtiyaçların piyasaya bağlanmışlığının, maddi zorunluluk ve yoksunlukların, insanın insan üzerindeki iktidarının son bulması gerekir. Bu da, toplumsal üretici güçlerin belirli bir gelişkinliğini ve toplumsal üretim ilişkilerinin yenilenmişliğini şart koşar. Özgürlük soyut ve söylemsel değil, somut ve maddidir; toplumsal, ekonomik ve politik düzlemlerde özgürlük olarak karşılık bulur.

İnsan, tarihsel sürecin hem öznesi hem de nesnesidir; bir yandan koşullar insanı oluşturur, diğer yandan insan koşulları. Ve koşulları oluşturan özne-insan, aynı zamanda, toplumsal ilişkileriyle beraber kendisini de oluşturur. İnsanın dünyayı ve kendisini değiştirme pratiği, onun bilincinin maddi kaynağıdır. Ama bu, henüz *kendiliğinden bilinç*dir. Ne zaman ki tarihsel-toplumsal hareketin nesnelliği öznel bilinç ögesine dönüşmeye başlar, o zaman kendiliğinden bilincin yerini *kendisi için bilinç* alır.

Marx ve Engels, *özgürlük zorunluluğun kavranmasıdır* dediklerinde, insanlığın tarihsel ve toplumsal zorunluluklarca belirlenen nesnel ilişkiler bütünlüğündeki hareketin bilincine varmayı, böylece gelişen bilinçle bu harekete iradi yön verme imkanlarını elde etmeyi kastederler. Yani özgürlüğe giden yol, insanların keyfi seçimlerinden ve bireysel arayışlarından değil, bilincine vardıkları tarihsel-toplumsal harekete kolektif müdahalelerinden geçer. Bilinçli

insanların toplumsal değiştirici eylemi, bir başka ifadeyle, kapitalist toplumdaki antagonizmanın kendi sınıfısallığına da son verecek kutbunu oluşturan proletarya öncülüğündeki devrimci girişim, kendine yabancılaşma ile kendini gerçekleştirme ya da zorunluluk ile özgürlük arasındaki çelişkinin çözüm anahtarıdır.

Komünizm, burjuva özgürlük ideologlarının iddia ettiklerinin aksine, bireyselliğin toplumsallığa feda edilişi değildir. İnsan bilinci ve iradesinin ekonominin kör güçlerini yenilgiye uğratmasıyla, tek yanlılığı getiren işbölümüne ve uzmanlaşmaya bağımlılığın, zihin emeği ile beden emeği ve kent ile kır arasındaki karşıtlıkların, toplumsal cinsiyet çelişkilerinin ortadan kaldırılmasıyla, insanın üretici güçlerinin tümünden üretim araçlarına aktarılması ve ihtiyaçlar için çalışmanın son bulmasıyla, politik nitelikteki kamusal zorlamanın yitip gitmesi ve sınırların yıkılmasıyla ulaşılabilecek toplumsallaşmanın en gelişkin düzeyi, aynı zamanda bireyselleşmenin en tam gerçekleşmesi demektir. İnsan, arzularını, yeteneklerini ve yaratıcı potansiyellerini tamamen kendi bilinci ve iradesiyle gerçekleştirmesinin en eksiksiz bireysel ve toplumsal koşullarına sahip olur. Artık özgürlük, tam anlamıyla bireyseldir. Yepyeni bir benlik, yabancılaşmamış bütünlüklü bir karakter, kolektif bir insan olma durumudur.

Özgürlük bir varoluş durumuysa, özgürleşme de bir eyleyış sürecidir. Yani özgürleşme, zorunluluğunun bilincine varmaktan başlayan, özgürleşmeyi sağlayan toplumsal ilişkilere ve

iktidara karşı eylemle süren, özgürlüğün kazanılmasına varan bir akıştır.

İktidar Ve Özgürleşme

Özgürleşme süreci, özgürlük için mücadeleye girmekle özdeştir. Kapitalist toplumda özgürleşmenin belirleyici eşiğiysen, burjuvazinin iktidarına karşı çıkıştır.

Çağdaş sınıflı toplumda iktidar çok katmanlı ve çok düzlemlidir. Ekonomik, politik ve ideolojik alanların hepsinde gerçekleşen bir bütünlük olarak kavranabilir. Hem baskıyla ama hem de rızayla ayakta durur. Geniş anlamıyla sermaye iktidarı, yalnızca devletin hükümet, parlamento, parti, polis, ordu, mahkeme, hapishane gibi temel siyasi kurumlarında değil, hatta bunlara ilaveten, yalnızca vergi dairesi, nüfus müdürlüğü, diyanet işleri gibi daha “kamusal” görünümlü devlet kurumlarında da değil, aynı zamanda, okuldan camiye, belediyeden aileye, alışveriş merkezinden medyaya, borsadan şirkete, sendikadan sinemaya kadar sayısız resmi veya “sivil” kurumların toplumda bir ağ gibi yayılmışlığında ifadesini bulur. Bu bakımdan iktidar bir ilişkiselliktir. Zorlama ve iknanın, tahakküm ve hegemonyanın, dışlama ve eklemlenmenin çelişkili birliğidir.

Burjuva toplumsal iktidar, toplumu oluşturan bireyleri bu ilişkisellik dahilinde nesneleştirir. Burjuvazinin genel sınıfsal çıkarı, tüm toplumun çıkarıymışçasına sunulur, üretim ve piyasa ilişkileri, devlet faaliyetleri, siyasal ve sosyal alanlar, kültürel ve düşünsel etkileşimler içinde, bireylerin zihinlerine kazınır. Fakat bu ilişkisellik, salt tek yanlı bir veri yüklemesine

benzemez. İktidarın nesneleştirdiği bireyde, aynı zamanda, iktidarın süreğini üreten bir tür yanılmalı öznelik de yaratılır. Bireyin bu düzende hakları ve özgürlüğüyle öznelleşmesi, paradoksal olarak, gerçekte kendisini nesneleştiren burjuva iktidara tabi olduğundandır. Nesneleşmiş insan, her günkü pratiğinde, düşünceleri ve davranışlarında, inançları ve tercihlerinde, iktidarın meşruiyetini ve değişmezliğini kabul eden, hatta iktidarın uygulanışına destek veren bir varoluş tarzına bürünür.

Özgürlük bir varoluş durumuysa, özgürleşme de bir eyleyiş sürecidir. Zorunluluğun bilincine varmaktan başlayan, özgürlüksüzleştiren toplumsal ilişkilere ve iktidara karşı eylemle süren, özgürlüğün kazanılmasına varan bir akıştır.

Toplumsal yaşamı kuşatan, beyinleri ve bedenleri kontrol etmek isteyen iktidar, egemen sınıf olan burjuvazinin iktisadi, siyasi ve toplumsal çıkarlarıyla özdeş normlar belirler. Siyasi eğilimler, cinsel yönelimler, kültürel edimler, ahlak anlayışları, yaşam tarzı tercihleri, gündelik davranışlar, topluma ideolojik ve politik olarak empoze edilen bu normlara göre şekillendirilir. Yönetilen, kendisini bireysel özgürlüğüyle tanımladığını sanır, ama aslında iktidarın ideolojisi ve politikasıyla

nesneleştirilmiş, varoluş tarzı adeta normlarca kurulmuştur. Toplumun kategorizasyona uğratılışdır bu. Normlara uyum sağlayanlar normal kabul edilir, normlarla uyumsuzluk gösterenler ise anormal diye damgalanır. Böylece, damgalananın baskı altına alınması, tecrit edilmesi ya da ortadan kaldırılması, hem iktidarın meşru görevi olarak sunulur, hem de normlar üzerinden düzene uyumlaştırılmış olanlarca meşru karşılanır.

Demektir ki, burjuva iktidarın toplumsal bünyeyi disipline edici ve

İktidarın disipline edici ve kontrol altında tutucu işlevi, sadece silahlı güçler, yasalar, zor kullanma edimi ve tehdidinde değil, bütün bunların yanı sıra, kendi gerçeklik algısını kurgulaması ve söylemleriyle topluma yaymasında görülür.

kontrol altında tutucu işlevi, sadece silahlı güçler, yasalar, resmi kayıtlar, gözetleme teknikleri, zor kullanma edimi ve tehdidinde değil, bütün bunların yanı sıra, kendi gerçeklik algısını kurgulaması ve söylemleriyle topluma yaymasında görülür. Onun söylemleri, yegane gerçeklik olarak, toplumu meydana getiren bireylerin beyinlerine işlenir. Bireyin benliği üzerindeki nesneleştirici egemenlik, iktidarın benimsettiği gerçeklik algısıyla onda içselleştirilir.

Toplum, burjuva iktidarın sınıf çıkarına göre yaydığı söylemlerle, özgürlük-güvenlik ikileminin geriliminde tutulur. Siyasi iktidar, bireylerin özgürlüğü ve güvenliği arasındaki dengenin sağlayıcısı misyonunu yüklenir. Tehlike söylemleri olmaksızın, bu özgürlük-güvenlik oyunu elbette sahnelenemez. Yerine göre “terör” veya “dış mihrak”, yerine göreyse “ahlaksızlık” veya “allahsızlık”, bu tehlike kurgusunun içini dolduran, toplum için düşman yaratan nosyonlar olur. Bütün olarak egemen sınıfın veya somut olarak siyasi iktidarın varlığını ve sürekliliğini tehdit edebilecek unsurların böyle kodlanması, bu unsurları tüm toplumun düşmanı olarak sunmayı, bu sayede emekçileri ve ezilenleri gerici temelde saflaştırmayı ve iktidara yedeklemeyi sağlar. Toplumun birliği, huzuru ve refahının, toplumsal güvenliğin koruyucusu rolündeki burjuva devlet, topluma düşman ilan ettiği unsurları yok etmek için yaptığı siyasi ve fiziki saldırılara, çıkardığı özgürlük düşmanı yasalara, dahası giriştiği yasadışılığa, böylece toplum nezdinde meşruiyet giysisi giydirir, hatta yönetilenlerin bir bölümünün aktif desteğini de devşirir.

Burjuva iktidar, toplumsal bütünlüğü yönetebilmek için, bir yandan toplumu ulus veya bazen ümmet halinde bir birlik olarak tanımlar, diğer yandan bu birlikten dışlanan “öteki”ler yaratır. Milliyetçi, dinsel ve cinsiyetçi ideolojik argümanlar burada son derece fonksiyonel kullanılır. “Öteki”leştirilen siyahtır, kadındır, göçmendir, komünisttir ya da ateisttir. İktidar, “öteki”yi islah

ederek veya ortadan kaldırarak, toplumun bütünlüğünü yeniden ve yeniden tesis etme kutsal görevini yerine getirir. Emegın sömürgeci sermaye boyunduruğunda tutuluşu, sınıf mücadelesinin zor araçlarıyla bastırılmasının yanında, işçi sınıfında böyle iç bölüntüler yaratılması yoluyla da gerçekleştirilir. Siyah ya da göçmen işçiler, beyaz ya da yerli işçiler gözünde rakipleştirilir. Kadın emeği ve bedeni üzerindeki erkek tasarrufunun toplumsallaşmışlığı, erkek işçinin kadın işçinin karşısına dikilmesini getirir. İşçiler arasında milliyetçi ve mezhepçi saflaşmalar bizzat burjuva iktidar tarafından kışkırtılır.

Fakat burjuva iktidarın olduğu yerde yalnızca rıza ve itaat yoktur, aynı zamanda ret ve direniş vardır. Ki bu, iktidarın en başta gelen niteliğinin, yani onun baskıcı karakterinin de nedenidir.

Bir yandan iktidarın muazzam güçlü ve durdurulamaz olduğu düşüncesi, diğer yandan tecrit ve tutsak edilme veya öldürölme korkusu, ret ve direniş pratiğinin ortaya çıkmasını frenleyebilir, ezilmeyi ve sömürölmeyi kabullenmeye, iktidara boyun eğmeye yol açabilir. Fakat bu denge durumu ilelebet sürmez. Zira zorla kabullendirmek, nesnel toplumsal ve siyasal çelişkilerin ortadan kalkmasını getirmez, onları sadece boyun eğişin nihayetinde yırtılıp atılacak örtüsü altına gizlemiş olur.

İktidarın gücü asla mutlak değildir. Kapitalizmde yönetme-yönetilme ilişkisi, baskı ve rızanın, tahakküm ve hegemonyanın çelişkili birliğı olduğu içindir ki, özsel bir kırılmalık içerir. Çünkü çıkarları birbirinden farklı sı-

nıflara ayrışarak ve çeşitli ezen-ezilen ilişkileri yaratarak gelişmiş toplumda, nesnel bakımdan var olan sınıfsal karşıtlıklar, toplumsal eşitsizlikler ve siyasal ezilmişlikler, söz konusu çelişkili birliğın kabuğunu sürekli zorlayan içsel gerilimler üretir.

Bu gerilimler, ezilen sınıf ve sınıfsal katmanların, ezilen cins ve cinsel yönelimlerin, ezilen ırk ve ulusların, ezilen mezhep ve inanışların politik hareketlerinde somutluk kazanır. Sermaye egemenliğine karşı işçiler, erkek egemenliğine karşı kadınlar iktidara isyan potansiyellerini dışa vururlar. Bir yerde sömürge ulus, diğer yerde ezilen inanç topluluğı, bir başkasında mülksüzleştirilen köylüler, geleceksizleştirilen gençler ya da dışlanan göçmenler iktidara karşı özgürlük mücadelesinin dinamikleri olarak boy gösterirler. Bütün bu toplumsal kesimlerin mücadelelerini özgürlüğün kapsayıcı ortak paydasında buluşturabilecek politik ekseniyse proletarya kurabilir.

Sermaye düzeninde, üretimin toplumsallığı ile mülkiyetin özelliğı arasındaki başlıca çelişkinin çözüm gücü, toplumsal üretimi gerçekleştiren ve ama kendisi mülksüz kalan proletaryadır. Proletaryanın nesnel sınıfsal çıkarı, kendisiyle beraber tüm sınıfların varlığına son verilmesinde, kendi iktidarıyla beraber her tipte iktidar olgusunun ortadan kaldırılmasında, kendi eziliş ve sömürölüşüyle beraber her türlü ezme ve sömürme ilişkisinin yok edilmesindedir.

Kapitalizmin mezar kazıcısı ve toplumsal özgürlüğün öznesi olarak proletarya, ancak tüm ezilenlerin ve özgürlükten yoksun tutulanların öz-

gürleşmeleri için dövüştüğü oranda, ancak nesnel sınıfsal varlığında verili öncülük potansiyelini politik duruşunda realize edebildiği oranda, bu tarihsel misyonunu yerine getirebilir. Ya da tersinden vurgulanacak olursa, proletarya, ancak fabrikadaki işçi-patron karşıtlığının ötesine geçerse, burjuva iktidara karşı bütün ezilenlerin özgürlük talepleriyle ilişkilendirilirse, işte ancak o zaman, kendisi için devrimci sınıf bilinci edinebilir. Tam da Lenin'in belirttiği gibi, *"Eğer işçiler, hangi sınıfları etkiliyor olursa olsun, zorbalık, baskı, zor ve suistimalin her türlüüne karşı tepki göstermede eğitilmemişlerse, ve işçiler bunlara karşı, başka herhangi bir açıdan değil de, sosyal-demokrat (komünist -bn) açıdan tepki göstermede eğitilmemişlerse, işçi sınıfı bilinci, gerçek bir siyasal bilinç olamaz."*⁵

Proletarya evrensel özgürlüğün öncü öznesidir. O, ezileni ve dışlanana, özgürlüğü için burjuva iktidarın karşısına dikilene, devrimci eyleminin özgürleştirici ekseninde bütünleştirme yeteneğindedir. Ama bu bütünleştirme olayı, "bir"leştirme veya aynılaştırma değildir, ezilenlerin taleplerinin özgünlüklerini özgürleşme dinamikleri olarak kavramaktır. Devrimin özgürleştirici yolu, ezilen toplumsal kesimlerin tikelliklerini tekillığe indirgemez, tümellik içinde yeniden anlamlandırır. Yani, cinsel kimliğiyle ikincilleştirilen, ulusal haklarından yoksun bırakılan, ırkçı zorbalığa maruz kalan, inancından dolayı aşağılanan, yaşam tarzı nedeniyle baskı gören, siyaseten dışlanan toplumsal kesimlerin talepleri,

politik ve nihayetinde toplumsal özgürlük mücadelesinde ortaklaştırılır. Proletarya devriminin nihai amacı olarak komünizm, sınıfsal, cinsel ve siyasal çelişkilerin ortadan kalktığı, yani insanlar arasında toplumsal olarak gelişmiş ve tanımlanmış farklılıkların bir ezme-ezilme ilişkisinden, iktidar odaklı bir kategorizasyondan kurtarıldığı, dolayısıyla ve sürdüğü kadarıyla farklılığın "farklılık" olmaktan çıktığı ve toplumun varoluşunda oluşturucu herhangi bir unsura dönüştüğü bir özgürlük alemidir.

Burjuva iktidardan kopuşun başlangıç noktası, bir başka ifadeyle devlete karşı politik mücadele sahnesine çıkış anı, aynı zamanda özgürleşme eyleminin ilk büyük adımudur. Çünkü özgürleşme süreci, iktidarın nesneleştirici hegemonya alanından çıkmayı, iktidar kurumlarıyla somut olarak karşı karşıya gelmeyi, kolektif bir hareketin parçası olmayı gerektirir. Bu karşı karşıya gelişler, eylemselliğin politik niteliğinden dolayı, özgürlük bilincinin kıvılcımlarını ateşler. Politik mücadelenin dışında, maddi pratik gerçekliğin uzağında, pedagojik bir bilinçlenme süreci yoktur.

Fakat özgürlük arzusundaki kitlenin politik özneleşmesi, burjuva iktidarı yeniden üretme kısırdöngüsünün ötesine geçemeyen bir toplumsal muhalefet pozisyonunda durmakla değil, burjuva iktidara karşı direniş ve isyan pratiklerinde bulunmakla mümkün olur. Protestoculuk sınırlarına takılıp kalmak da, ezme-ezilme ilişkisinin salt mensup olunan topluluk sınırlılığında değişmesini istemek de bir tür toplumsal muha-

[5] V.I. Lenin, Ne Yapmalı, çev. Muzaffer Ardos, Sol Yayınları, 1990, s. 89

lefet tarzıdır. Proletaryanın özgürlük mücadelesindeki öncülüğü, onun bir toplumsal muhalefet gücü olarak konumlanmakla yetinmeyişinden, emek-sermaye antagonizmasını, belirlenmiş tüm burjuva normları ve dayatılmış tüm burjuva söylemleri tuzla buz etme yeteneğinde olduğundan ileri gelir. Proletaryanın bu devrimci özneliği, özgürlük için burjuva iktidar karşısı bir birleşik hareketin politik inşasına imkan tanır. Devrimci proletarya hareketinin diğer tikel özgürlük mücadelelerinden farkı, ezen-ezilen ilişkilerinin sorunlaştırılmasında ve ezenlere karşı mücadele konusu yapılmasında değildir. Bu fark, sorunlaştırmanın ve mücadelenin niteliğindedir. Yani, her somut ezme-ezilme sorununu salt kendinden ibaret ele almak ve böylelikle mücadelede düzen içi reform programına bağlanmak yerine, sorunun kaynağını sermaye iktidarının toplumsal ilişkilerinde görmekte ve mücadeleyi devrimle iktidarı yıkacak bir perspektiften yürütmektedir.

Günümüz emperyalist küreselleşme evresinde, sermaye toplumsal üretici güçleri daha fazla geliştirme yeteneğini yitirdikçe, buna bağlı olarak sınıfsal ve toplumsal talepler karşısında taviz ve manevra yeteneği alabildiğine aşındıkça, burjuva iktidar varoluşsal derinlikte politik ve ideolojik krize girmiştir. Bu, emekçilerin ve ezilenlerin toplumsal rızasını yeniden üretmeye imkan tanıyan reformların gittikçe silinmesi ve sermaye-emek, devlet-halk, ezen-ezilen ilişkilerinin keskinleşmesi demektir. Sonuç, burjuva hegemonyanın çatırdaması, burjuva politik temsil yeteneklerinin

rının itibarsızlaşması, iktidarın bireyi nesneleştirerek itaat üretme ritminin bozulması, burjuva egemenliğin korunmasında siyasi zorun ve tahakkümün gitgide öne geçmesi, olağanüstü halin olağanlaşması, toplumsal dışlanmanın ve “öteki”leştirilmenin çığırından çıkmışçasına boyutlanmasıdır. Batılı kapitalizmde dün siyahların, kadınların, öğrencilerin ve lgbti’lerin ‘68 özgürlük isyanını düzen içi değişimlerle sönmülendirmeyi sağlayan karşıdevrimci reformist yol bugün tıkanmıştır.

Proletarya evrensel özgürlüğün öncü öznesidir. O, ezileni ve dışlanana, özgürlüğü için burjuva iktidarın karşısına dikileni, devrimci eyleminin özgürleştirici ekseninde bütünleştirme yeteneğindedir. Ama bu bütünleştirme olayı, “bir”leştirme değildir.

Kapitalizmin varoluşsal krizi şartlarında toplumsal uçlaşma iki yönlü gerçekleşiyor. Bir taraftan, burjuva iktidar baskı ve zor aygıtlarını tahkim ediyor, siyaseten polis devletine dönüşüyor, yükselen ırkçı ve faşist hareketlerden besleniyor. Diğer taraftan, işçiler ve ezilenler burjuva iktidara karşı özgürlük mücadelelerinde daha kitlesel saf tutuyor. Burjuva egemenliğin gitgide siyaseten basıncılaşması, iktisaden asalaklaşması ve toplumsal olarak gereksizleşmesi, önüne geçilemez kitlesel itirazlar do-

ğuruyor. Arap devrimci sürecinden Yunanistan halk isyanına, İşgal Et ve Öfkeli hareketlerinden Gezi-Haziran ayaklanmasına kadar son yılların büyük özgürlük mücadeleleri bu yeni tarihsel koşulların ürünü olan öncü sarsıntılardır.

Hasılı, proletaryanın tüm ezilen toplumsal kesimlerle burjuva iktidara karşı cepheleşmesinin, bu ezilen kimliklerin burjuva siyasal ve toplumsal iktidardan kopmalarının ve birleşik bir özgürleşme eyleminin bileşenleri haline gelmelerinin toplumsal maddi temeli son derece güçlenmiştir.

Kadının cinsel kimliğinin toplumsal ölçekte tahakküm altına alınarak erkekliğin nesnesi kılındığı, kadın bedeninin toplumsal ölçekte metalaşarak sermaye yatırım alanı haline geldiği günümüz koşullarında, kadının erkek egemenliğinden özgürleşme mücadelesi ile proletaryanın sermaye egemenliğinden özgürleşme mücadelesi hiç olmadığı kadar birbirine bağlanmıştır. Kadının patriyarkal burjuva iktidara karşı her isyanı, ikili karakter taşıyan, yani proletarya devrimi ile kadın devriminin birliğinde ifadesini bulan toplumsal devrim sürecinin bir ögesidir.

Kapitalist toplum biçiminin bu krizi, sömürge ulusları ve ezilen ulusal toplulukları, ezilen inanç topluluklarını, dışlanan göçmenleri, horlanan lgbti'leri, mülksüzleştirme yıkımına uğrayan emekçi tabakaları, daha iyi bir gelecek umudu karartılan halk gençliğini, burjuva iktidar karşısında proletaryayla kader birliğine itiyor. Emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme, ırksal ve dinsel baskıya karşı mücadelelerin bir ucu, nesnel olarak,

antikapitalizme daha fazla bağlanıyor. Bugün politik özgürlük, hem alabildiğine yakıcılaşıyor, hem de toplumsal özgürlüğe bitişiyor.

Faşist Politik İslamcı Restorasyon Ve Özgürlük Sorunu

Saray iktidarı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurtulamadığı varoluşsal karakterdeki rejim krizine yanıt olarak, rejimin faşist politik islamcı restorasyonu programını yürütüyor. Siyasi iktidarın Erdoğan'ın tekçi diktatörlüğü olarak kurumsallaştırılmasını merkezine alan restorasyon programı, faşist Türk burjuva devlet biçiminin politik islamcı dönüşümünü gerçekleştiriyor. Söz konusu program, hem faşist zorbalığın ve sömürgeci tahakkümün alabildiğine tırmandırılmasını, hem de toplumun dinsel, milliyetçi ve cinsiyetçi temelde yeniden şekillendirilmesini sağlayacak yeni normların belirlenip yayılmasını içeriyor.

Türkiye ve Kürdistan, yıllarca politik islamcı gericiliğin üçlü kısıcında tutuldu. Bir yandan AKP, diğer yandan Gülen cemaati, öte yandan da DAİŞ, faşist politik islamcılıklarıyla hepsi birden, halklarımızın üzerine çöktüler. AKP'nin Gülen cemaatiyle hesaplaşmaya girişmesi ve DAİŞ'e mesafe almak zorunda kalması, faşist politik islamcı kuşatmayı gevşetmedi. Bilakis bu, Erdoğan'ın tekçi diktatörlük inşasının ve rejimin faşist politik islamcı restorasyonunun hızlandırılmasıyla beraber, özgürlük yoksunluğunun daha da ağırlaşmasını getirdi.

Faşist saray iktidarı, 15 Temmuz darbe girişimini takiben ilan ettiği ve restorasyon programının uygulanı-



şına sıçrama tahtası yaptığı OHAL'i süreklileştirdi. Gülen cemaatini tasfiye etmek ve devlet kurumlarını darbecilerden arındırmakla gerekçelendirilen OHAL, çok geçmeden asıl hedefine yöneldi: Erdoğan diktatörlüğünün inşasını hızlandırmak, emekçilerin ve ezilenlerin özgürlük mücadelelerini bastırmak. Başkanlık referandumunu sandığından çıkan "hayır", OHAL koşullarında "evet"e çevrildi. Devlet kurumlarının OHAL sayesinde kurlsızca yeniden yapılandırılmasına girişildi. Söz, gösteri, örgütlenme, toplantı ve basın özgürlükleri adına ne varsa, neredeyse tamamı OHAL aracılığıyla gasp edildi.

Erdoğan yönetiminin siyasi iktidarın yetkilerini düzenleyip sınırlayan yasaların çerçevesinden taşma eğilimi 2015 saray darbesiyle keskinleşmiş, ardından her fırsatta dışavurmuştu. Bu durum OHAL-KHK rejimiyle beraber devamlılık kazandı ve iktidarın politik varoluş tarzına dönüştü. Toplum için gerekli gördüğü normları saptayan saray iktidarı, hukuksal normları da belirleyen güç olarak, hem de bu hukuksal normla-

rın korunması ve gerektiğinde değiştirilmesi misyonunu üstlenerek, yasaların üzerinde bir konuma yerleşti, başka bir ifadeyle yasaları kendisine bağladı. Yargı sarayın faşist sopasına dönüştürüldü. Üstelik, yasa son keredede politik güç ilişkilerince yazıldığından, Erdoğan iktidarı, mücadeleyle sınırlandırılmadığı her durumda, faşist tahakkümü yasanın ötesinde gerçekleştirmekte duraksamadı. Bu tam da, tıpkı Hitler rejiminde olduğu gibi, faşist tekçi siyasi iktidarın verili yasal çerçeveden sıyrılması, yasalarla bağlı olmayan diktatörlüğün kendi yasalarını yapması, olağanüstü hali olağanlaştırması anlamına geliyor.

Bu gidişat içerisinde Erdoğan'ın "Siyasi iktidar olduk, ama sosyal ve kültürel alanlarda iktidar değiliz" yakınması, iktidarın toplumsal hayata nüfuz etmede daha da etkinleşme arayışının ifadesi. Sarayın yeni toplumsal normları, bir yandan devletin ve partinin "bir"leştirilmesi, siyasi yapının bir nevi monark iktidarı olarak tekçileştirilmesi sağlanırken, diğer yandan toplumun bununla ahenkli kılınmasını, tek tipleştirilip

milli şeffe özdeşleştirilmesini, ahengi bozanlarınsa baskılanıp tasfiye edilmesini hedefliyor. Ahenkli kılmak, yönetilenlerin, emekçilerin ve ezilenlerin, normlaştırılmış öznellikleriyle politik islamcı faşizmin nesnelere haline getirilmelerini gerektiriyor. Burjuva tabirle “kamusal alan” ile “özel alan”ın islamleştirilmesi, daha doğru bir tanımlamayla, rejim biçiminin faşist politik islamcı dönüşümü ve toplumsal hayatın dinselleştirilmesi yolundaki adımlar hızlandırılıyor.

İktidarın topluma empoze ettiği yeni normlar arasında, müftü ve imama nikah kıydırmak, sürekli doğurmak, boşanmamak, nikahsız cinsel ilişkiyi lanetlemek, Kürtlüğü bireysel yaşamak, Aleviliği dillendirmemek, iş cinayetini fitrattan kabul etmek, AKP'nin sendikasında örgütlenmek, Ramazan'da oruç tutmak, alkollü içki tüketmemek, toplu eğlence mekanlarına gitmemek, kapalı elbise giymek, imam hatip okulunda öğrenim görmek, karma öğrenci evlerini haram saymak var. Toplumun bütünü adına, dolayısıyla her birey için belirlenmiş bu düşünüş ve davranış kalıpları, kültürel ve ahlaki değer yargıları, yaşam tarzı öğeleri, politik islamcılığın ideolojik süzgecinden geçirilerek ve sömürgeci faşizmin politik gereklerine bakılarak oluşturulmuş, hem de kuşkusuz, tekçi mutlak iktidar projesinin, gerici nüfus politikasının ve sermayeci ekonomik planların içerildiği normlardır. Böylece yaratılmakta olanlar, saray iktidarı için “makbul” yurttaşlardır; kadının, gencin, işçinin, Kürdün, Alevinin “makbul” olanları. İktidarın söylemleri, toplumu, piyasanın

ebediliğine, patronun işverenliğine, devletin yüceliğine, kadının bağımlılığına, milliyetçiliğin erdemine veya dinin belirleyiciliğine, her şeyden önemlisi de, Tayyip Erdoğan'ın milli şeffliğine inanmaya itiyor.

“Makbul” olmayı reddedenlerse, politik islamcı faşizm tarafından “öteki”leştiriliyor, topluma dışsallaştırılıyor. Sarayın buradaki sahte gerçeklik kurgusunun söylemsel odak noktalarından biri “millet iradesi” nosyonu. “Millet iradesi” eksen alınarak, millet ile milletin karşıtları ikilemi üretiliyor ve milletin karşıtları elbette düşman olarak kodlanıyor. Esasında Türk, Sünni, dindar, erkek ve burjuva olan bu bütüncül millet soyutlaması, hem “makbul” olmayı reddedenin ezilmesini toplum nezdinde meşrulaştırmaya, hem de dışsallaştırılmış farklılıklar üzerinden çizilen sınırlarda içselleştirilmiş bir “makbul” kimlik tanımlayıp yaratmaya hizmet ediyor. Dinsel referanslarla, fitratına uygun davranmayan kadın, zerdüştü Kürt, Ali'siz Alevi, kutsal değerlere saygısız veya ahlaksız genç diye tasnif edilenler, aynı zamanda, iktidarın dinsellekle saflaştırdığı toplumsal tabanın hedefi haline getiriliyor.

Sarayın bir diğer söylemsel odak noktası “kamu düzeni” nosyonu. Tayyip Erdoğan şahsında iktidar, “kamu düzeni”nin, yani toplumun güvenliğinin koruyucusu katına yükseltiliyor. Ve “kamu düzeni”ni korumak, paradoksal olarak, “kamu”ya, yani yurttaşlar topluluğuna yasa tanımaz saldırılar yöneltmenin veya özgürlüğe en düşman yasaları çıkarmanın gerekçelendirilişi oluyor.

Bu çerçevede, özgürlük için mücadele edenler, saray diktatörlüğüne direnenler, hatta burjuva muhalifler “terörist”, “üst aklın piyonu”, “haçlı seferinin askeri” olarak etiketlenip, “kamu düzeni” için ortadan kaldırılması gereken tehdit unsurları diye propaganda ediliyor.

Faşist politik islamcı iktidar, yönetilenler arasında dindar-laik, erkek-kadın, Türk-Kürt, Sünni-Alevi karşıtlıklarını kışkırtarak, dikey bölünme ve saflaşmalar meydana getiriyor. İşçi sınıfın bu tür siyasal ve toplumsal bölüntülere uğratılması, mali-ekonomik sömürge rejiminde emekçinin işgücü yağmasına razı edilmesinde, razı olmayanınsa hiza-ya çekilmesinde işlevsel kılınıyor. Kamusal haklar olmaktan çıkarılıp iktidarın himmeti olarak sunulan yardımlar aracılığıyla, eşitsizliği meşrulaştırıcı dinsel söylemle ve hayırseverlik kılıfıyla, saray iktidarı emekçiler arasında kendi insan tipini yaratmak istiyor. Politik islamcı parti ve tarikat ağları, iş bulmanın, taşerondan kadroya geçmenin, kent-sel dönüşümden nemalanmanın yolu oluyor. Kazanılmış kamusal hakların yerini, dinsel hayırseverlikle harmanlanmış piyasacılık alıyor. Saray iktidarı, milliyetçi, mezhepçi ve cinsiyetçi tekçiliği, yönetilenlerin bir bölümünü diğer bölümünün karşısına dikerek kendi programına yedeklemenin, hatta programının bizzat taşıyıcısı kılmanın silahı yapıyor.

Devlet biçiminin ve resmi ideolojinin politik islamcılaştırılması sürecinde, iktidara karşı çıkış ve özgürlük isteği, sadece polis-mahkeme-hapishane çarkında öğütülme

tehdidiyle karşı karşıya kalmıyor, aynı zamanda din dışı ilan ediliyor, ahlaksızlık olarak imleniyor, faşist politik islamcı çetelerin ve AKP'nin dinsel zorlamaya hazır tabanının kuşatmasıyla yüz yüze geliyor. Yarı-askeri tarzda örgütlenen faşist politik islamcı çeteler, ve bunların ötesinde, 15 Temmuz'da sokağa çıkmış olmanın ve şimdi devlet gücünü arkalarında hissetmenin güveniyle dolmuş AKP tabanından politik islamcı yığınlar, rejimin gayriresmi bekçileri misyonunu üstleniyorlar. Dahası

Bir yandan devletin ve partinin “bir”leştirilmesi, siyasi yapının bir nevi monark iktidarı olarak tekçileştirilmesi sağlanırken, diğer yandan toplumun bununla ahenkli kılınması, tek tipleştirilip millî şefle özdeşleştirilmesi hedefleniyor.

AKP, faşist korporatif örgütlenme modeliyle, işçi sendikalarından mimar-mühendis odalarına, barolardan tabip odalarına, esnaf birliklerinden kamu emekçileri sendikalarına değin tüm sendikal ve mesleki kuruluşlarda, emekçileri egemenlerin sınıfsal çıkarına eklemleyen hegemonik bir yönetsel yapı kurmaya uğraşiyor. İktidarın yönelimi, burada da Nazi faşizminin örgütlenme tarzıyla paralellik gösteriyor. Saray iktidarı, sendikası ve meslek odasıyla, basını ve sanatçısıyla, şirketi ve belediyesiyle,

imam hatip okulu ve külliyesiyle, Seta (Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), Kadem (Kadın ve Demokrasi Derneği), Ensar gibi kuruluşlarıyla, faşist politik islamcı bir örgütsel ağ oluşturarak toplumsal hayata sirayet ediyor.

Faşist devlet aygıtının politik islamcı yapılandırılışı, burjuva iktidar ilişkiseliliğinden dinsel normların empoze edilişi ve toplumsal hayatı dinselleştirme zorlaması karşısında, toplumun giderek büyüyen bir bölümünün meselesi haline gelen yaşam

Yaşam tarzı özgürlüğünün teminatı olarak “çoğulculuk” diye adlandırılan prensip, ancak ezilen toplumsal kesimler üzerindeki faşist politik tahakkümün kaldırılmasıyla kazanılacak politik özgürlük olarak hayata geçtiğinde gerçek bir çözüm olabilir.

tarzı serbestliğinin savunusu, bugün özgürlük mücadelesinin dolaysız bir parçasına dönüşmüş durumda. Giyim kuşamdan cinsel ilişkilere, alkol içip içmemekten sanatsal tercihlere, boşanmaktan doğurup doğurmamaya, eğlence biçimlerinden oruç tutup tutmamaya varıncaya dek gündelik yaşamın ve sosyal ilişkilerin neredeyse bütün unsurlarının saray iktidarının dinsel normlarına göre şekillendirilmek istendiği yerde, nesnel olarak, bireyin yaşam tarzını serbestçe belirleme isteği politik bir muhtevaya

bürünür. Zira konu, artık “özel” veya bireysel olmaktan, tekillik düzleminden çıkmış olur. Toplumun bir bölümünün iktidarla ilişkisinin sahasına girer, iktidarca “makbul” sayılana toplu bir itiraz niteliği kazanır ve toplumsal-siyasal bir talep olarak boy gösterir. Dahası, faşist politik islamcı dayatmanın son bulması ve yaşam tarzı özgürlüğünün elde edilmesi, ancak Erdoğan diktatörlüğüne karşı politik özgürlük mücadelesinin büyütülmesiyle ve diktatörün devrilmesiyle mümkün olabilir. Dolayısıyla, yaşam tarzı özgürlüğü, toplumsal özgürlük mücadelesinin politik uğrağına yerleşmiş, çözümü devrimle politik özgürlüğün kazanılmasına bağlanmış bir soruna dönüşür. Yaşam tarzı özgürlüğünün teminatı olarak “çoğulculuk” diye adlandırılan prensip, liberal burjuvazinin ağzında sakızdır, ancak ezilen toplumsal kesimler üzerindeki faşist politik tahakkümün kaldırılmasıyla kazanılacak politik özgürlük olarak hayata geçtiğinde gerçek bir çözüm olabilir.

Politik islamcı baskıya karşı yaşam tarzı özgürlüğü ile erkek egemen baskıya karşı kadın özgürlüğü arasında kapsamlı bir geçişkenlik, geniş bir kesişim kümesi bulunuyor. Yaşam tarzını dinselleştirme dayatmasının birçok unsuru, açıkça görüleceği gibi, kadının nasıl yaşaması gerektiğini saptayan erkek egemen dinsel normlara tekabül ediyor. Kürtaj hakkının kısıtlanması, bol bol çocuk doğurma talimatı verilmesi, anneliğin kutsanması, boşanmanın zorlaştırılması, dekolte giymenin veya uluorta kahkaha atmanın kınanması, nikah kıyma yetkisinin

müftüye ve imama devredilmesi, evlilik dışı cinsel ilişkilerin önünün kesilmesi, evlilik yaşının düşürülmesi gibi norm düzenlemeleri, doğrudan doğruya, kadın özgürlük mücadelesinin hesaplaşmakla yüz yüze olduğu erkek gericiliğinin güncel saldırıganlığını temsil ediyor.

Kadınlar kendi bedenleri ve yaşamları üzerinde daha fazla tasarrufta buldukça şiddetlenen erkek egemen gerici direniş, normları, söylemleri ve yasalarıyla, siyasi kurumları, ideolojik aygıtları ve toplumsal örgütlenmeleriyle AKP’de önderliğini buluyor. Erkek emekçi, faşizmin elinden aldığı son özgürlük kırıntılarının telafisini, kadın üzerindeki egemenliğini güçlendirmesine olanak sunan saray iktidarında görebiliyor. Faşist politik islamcı iktidarsa, erkek egemen ideolojik-siyasi çizgisinin gereklerini yerine getirirken, aynı zamanda erkek gericiliğinin toplumsal dayanaklarını kendi saflarının yığinsallaşmasına kanalize ediyor.

Sermaye-emek, devlet-halk ve ezen-ezilen çelişkilerindeki evrensel keskinleşme, AKP hükümetleri eliyle 15 yıldır sürdürülen neoliberal ekonomik-toplumsal dönüşüm sürecinin gelinen noktasında, Türkiye’de de fazlasıyla karşılık buluyor. “Refah devleti”nin temel yurttaşlık haklarının gitgide ticarileştirilmesi, eğitim ve sağlığın piyasalaştırılması, işçilerin özelleştirilen devlet işletmelerinden yığinsal kovulması, kentsel dönüşüm adı altındaki rant yağmasıyla emekçilerin mahallelerinden sürülmesi ya da derelerin, ormanların ve zeytinliklerin talan edilmesi, bütün bunlar beraberinde devlet-halk çelişkisinin

keskinleşmesini getiriyor. Taşeronlaştırma, kayıtdışı, güvencesiz ve esnek çalıştırma, sendikal örgütlenme engelleri ve grev yasakları, tırmanan işsizlik, vergi ve enflasyonla eritilen ücretler sermaye-emek çelişkisindeki keskinleşmenin ifadeleri oluyor.

Saray iktidarı inkarcı sömürgeci saldırıganlığı ve şovenizmi tırmandırdıkça Türk-Kürt karşıtlaşması, Aleviler üzerindeki inanç özgürlüğü prangasını sıktıkça Sünni-Alevi karşıtlaşması, toplumsal hayatın dinselleştirilmesini zorladıkça şeriatçılık karşıtlaşması biçimleri altında, Türkiye ve Kürdistan toprakları özgünlüğünde, ezen-ezilen çelişkileri şiddetleniyor.

Bütün bunlar, özgürlük sorununun kapsamında hem genişliğine hem de derinliğine muazzam bir büyüme gerçekleşmesi anlamına geliyor.

Diktatöre Karşı Özgürlük İçin

Gezi-Haziran ayaklanması, faşist politik islamcı saray iktidarı karşısında, farklı toplumsal kesimlerin özgürlük taleplerinin ortak özgürlük mücadelesi paydasında buluşmasının örneğiydi. Evrensel düzlemde keskinleşen sermaye-emek ve devlet-halk çelişkileri, yerel düzlemdeyse gitgide boğuculaşan faşist politik islamcı tahakküm sonucunda birikip yoğunlaşmış özgürlükçü itirazın patlamasıydı. Farklı kulvarlardaki demokratik örgütler, işçi, kamu emekçisi, Alevi, Kürt, kadın, gençlik, lgbti, çevre ve insan hakları örgütlenmeleri, özgürlüğe susamış halk kitleleri arasında, iktidara karşı özgürleştirici bir işbirliğinin gerçekleşmesiydi. Her tikel mücadele dinamiği hem birleşik



özgürlük direnişini büyüttü, hem de onun içinde yeni nitelikler kazandı.

Ayaklanma politik islamcı faşizmin dayattığı toplumsal normlar perdesinin yırtıldığı, kitlesel bir özgürleşme özneliğinin üretildiği sıçrayış ve kopuş anıydı. Gezi komünü bir varoluş durumu olarak özgürlüğün nasıl gerçekleşebileceğini de tohum halinde ortaya koydu. Ayaklanmanın ilerlemesi için bilinçte, örgütlenmede ve eylemde yeni sıçrayış ve kopuşlar zorunluydu. Belki bunlardan başlıcası, ulusalcı laik çizginin düzen içi savunmacı politikasının mı yoksa özgürlükçü demokratik çizginin düzen karşıtı devrimci politikasının mı, ayaklanmada hangisinin hegemonik olacağı meselesiydi.

Gündelik ilişkilerin, sosyal mekanların, ailenin, eğitimin, medyanın, ahlakın, kültürün, yaşam tarzının politik islamcı baskılanışına tepkiler Haziran ayaklanmasının önemli bir oluşturucu öğesiydi. Yani bu tepkilerin patlak verişinin, politik islamcı saray faşizmi formundaki burjuva iktidara karşı politik sınıf

mücadelesinin gelişiminde potansiyel biçimlerden biri olduğu görüldü. Zira yönetilenlerin bir kesiminin siyasi iktidara karşı özgürlükçü nitelikteki saflaşması buradan gerçekleşti. Mesele, bu politik saflaşmayı genişletip kitleselleştirmek, derinleştirip devrimcileştirmektir.

Yaşam tarzı özgürlüğü dinamiğinin bugün başlıca zaaf noktası, saray iktidarına karşı bu mücadelenin kesimsel, reformist ve düzen içi kavranışdır. Bu, yaşam tarzı özgürlüğü talebinin yalnızca kendi çerçevesiyle sınırlı kalmasında ve laiklik savunusuna bağlanmasında, dolayısıyla karşı koyuşun ezen-ezilen, devlet-halk ve sermaye-emek genel saflaşmasının devrimci-demokratik bir bileşenine dönüşmemesinde ifadesini buluyor. Yaşam tarzı özgürlüğü talebinin, laiklik savunusu düzleminde kaldığı müddetçe, düzen içi protestoculuktan öteye geçemediği ve faşist politik islamcı iktidarı geriletme gücüne erişemediği gibi, CHP'nin politik yörüngesinde kötürümleşmekten kaçınmadığı da ortadadır.

Buna karşılık, bu talep emekçilerin ve ezilenlerin faşizme karşı özgürlük mücadelesi dahilinde kurulmaya başladığında, örneğin Gezi-Haziran ayaklanmasında, politik islamcı faşizmi sersemleten başlıca politik vuruşlardan birini yapabilmıştır.

Dün “dinci tehdit” algısıyla ve “laik cumhuriyet” savunusuyla cumhuriyet mitinglerine akmış ve faşist darbe tezgahına yedeklenmiş olan büyük yığınların, bugün, Türkiye Cumhuriyeti’nin laik tarihsel dayanakları olan kemalist yüksek bürokrasinin bütünlüğü ve etkinliği kırılmış, burjuva ordu komutasının Erdoğan’a biat etmiş ve tekelci sermayenin de siyaseten bocalamaya düşmüş hallerini görerek, hele de Haziran ayaklanması uğrağından geçmiş olarak, yaşam tarzlarının faşist politik islamcı baskılanması karşısında, bir yandan karamsarlığa kapıldıkları ama diğer yandan devrimci-demokratik çizgiyle etkileşime daha açık durdukları tespit edilebilir. Yani söz konusu yığınların CHP’nin hegemonya sahasından çıkartılmasının, “laik cumhuriyetin kurtarılması” bilincinden “özgürlüğün kazanılması” bilincine sıçratılmasının güncel olanakları artmıştır.

Politik özgürlük için mücadelede yetişmemiş proletarya sosyalist sınıf bilinci de oluşturamaz. Ezilen toplumsal kesimlerin özgürlükleri uğruna dövüşmezse, kendi özgürlüğünü de kazanamaz. Dolayısıyla, proletaryanın devrimci öncüsü, tüm ezilenlerin politik islamcı tahakküme itirazlarının, özgürlük talepli mücadelelerinin en ön safında mevzilenir.

Nasıl ki faşist milliyetçilik işçi sınıfı ve ezilenlerin devrim müca-

delesinin gelişimi önüne saflaştırıcı, gericileştirici ve çürütücü bir engelse, faşist politik islamcılık da kendi özgünlüğünde aynı tip bir engel oluşturmuştur. Faşist saray iktidarının siyasal rejimi ve toplumsal hayatı dinselleştirme saldırısı karşısında elde edilecek her kazanım, aynı zamanda, işçi sınıfı ve ezilenlerin örgütlenme ve mücadeleye katılma koşullarını daha elverişli hale getirir. Politik islamcı tahakküm biçimlerinin yasal, siyasal ve toplumsal kulvarlarda durdurulup püskürtülmesi, saray faşizminin güçten düşürülmesini, meşruiyet kaybı yaşamasını ve mevzi kaybetmesini sağlar. Böylece, emekçilerin ve ezilenlerin bu çarpışmalar içinde kolektif bilinç edinmelerinin, ortak direniş yeteneği geliştirmelerinin, mücadele deneyimi biriktirmelerinin, politik özneleşmelerinin olanakları artar.

Faşist politik islamcı rejimin kadın özgürlüğünü, inanç özgürlüğünü, yaşam tarzı özgürlüğünü prangalamasının acısını çeken ama henüz mücadeleye yönelmemiş olan yığınları özgürlük için direnişe çekmek, kuşkusuz ki, devrimci politikanın hedefidir. Bu, politik islamcı faşizmin tüm bu konulardaki dayatma ve saldırılarını güncel politik mücadelenin konuları olarak ele almakla mümkündür. Komünistler, yaşam tarzı dinsel baskı altına alınan emekçilerin, erkek ege men dinsel zorlamaya maruz kalan kadınların, inanç özgürlüğü zincirlenen Alevilerin, devlet eliyle dindar nesil yetiştirme projesinin nesnesi yapılan gençlerin özgürlük talepleri uğruna dövüşürler. Ve bütün bunları devrimci bir stratejik mevzilenmeyle

ilişkilendirerek, reformlar için mevzi çarpışmalarını politik özgürlüğün devrimle kazanılması programına bağlayarak, gerçek bir özgürleşme atılımının hazırlayıcısı olabilirler.

Politik özgürlük, din işleri ile devlet işlerinin birbirinden tamamen ayrıştırılmasını ve inanç özgürlüğünün güvence alınmasını, devletin bir dine ya da mezhebe diğerleri aleyhine imtiyaz tanımamasını, kendi bünyesinde herhangi bir dini kurum oluşturmamasını, din görevlisi yetiştirmemesini, okullarda dini eğitim vermemesini, topluma herhangi bir dini inanç dayatmamasını getirir. Sosyal ve siyasal haklardan yararlanmakta bireyin inancına bağlı kayırmacı veya dışlayıcı bir farklılık ortaya çıkmaz. Her birey, bir dine inanıp ibadetlerini yapmak ya da hiçbir dine inanmamak gibi, yaşam tarzını belirlemekte de özgür olur.

Politik islamcı faşizm tarafından ezilen ve yaşam tarzı özgürlüğünü laik duyarlılıkla savunan kitleyle işbirliği, komünistler için politik özgürlük mücadelesinin taktik halkalarından biridir. Politik işbirliği ilişkisinin muhataplarını elbette politik mücadelenin amacı belirler. Yaşam tarzı özgürlüğü talebi egemen sınıf diktatörlüğünü yıkacak bir politik özgürlük programına bağlanacaksa, işbirliğinin kapsamı da buna uygun şekillenecektir. Bir başka ifadeyle,

dikey bir toplumsal-siyasal eksen etrafında oluşmuş laiklik kümesinin tamamı, politik özgürlük amaçlı işbirliğinin muhatabı olmayacaktır. Yani, laikliği ve yaşam tarzı serbestliğini savunan, fakat çıkarları Türk burjuva iktidarının varlığına bağlı bulunan ve tüm ezen-ezilen çelişkilerinin tasfiyesinden yana olmayan burjuva sınıf unsurlarıyla politik işbirliğinden söz edilemez. Tersine, bu unsurların siyasi merkezi olarak CHP, yaşam tarzı özgürlüğü mücadelesini devrimcileştirme için uygulanması gereken yalıtma taktığının muhatabıdır. Burada politik işbirliğinin muhatabıysa, açık ki, laiklik kümesinin emekçi karakterdeki bölükleridir.

Faşist politik islamcı saray iktidarını yıkacak güç, işçilerin ve yoksulların, kadınların ve gençlerin, Kürtlerin ve Alevilerin, ezilen ulus ve inanç topluluklarının, yaşam tarzı baskılananların ve cinsel yönelimi dışlananların özgürlük cephesinde ortaklaşacak mücadeledir. Yaşam tarzı özgürlüğü talepli hareketlere önderlik etme sorununun düğüm noktası da, bu hareketleri emekçilerin ve ezilenlerin politik özgürlük için cepheleşmesine yöneltmek olacaktır.

Ve devrimin zaferinin yolu, faşist politik islamcı saldırganlığa karşı yeni özgürlük barikatları kurulmasından geçecektir.



Politik Özgürlük

Sema Duru Boran

Türkiye ve Kürdistan'da politik özgürlük sorunu, devrim sorunudur. Politik özgürlük sorunu ve politik özgürlüğün kazanılması mücadelesi, tek tek "politik özgürlükler", "demokratik haklar ve özgürlükler" sorunuyla ve bu eksenlerdeki mücadelelerle bir ve aynı şey değildir. Yani politik özgürlük odaklı bir devrimci programın güncel taktikleri, tek tek bütün hak gasplarını püskürtmeyi, tek tek bir dizi demokratik hak ve özgürlüğü elde etmeyi içerir, ancak politik özgürlüğün kazanılması mücadelesi bir devrim mücadelesidir.

Sınıf Savaşımının Söylediği

"Ülkemizde hüküm süren bugünkü faşist rejim, son otuz küsur yıllık dönemde, işçi sınıfı ve ezilen yığınlar ile egemen sınıflar arasındaki çelişki ve mücadeleler temeli üzerinde egemen sınıfların iç çelişki ve dalaşmaları ve emperyalist bağımluluk ilişkileri tarafından şekillendirilmiştir. Özgürlük; bu otuz yıllık tarihi yapan karşıt siyasal, toplumsal ve ulusal kuvvetler arasındaki çatışmanın ana ya da baş sorunu olagelmıştır. İşçi sınıfı, kır ve kent yoksulları, gençlik, ezilen kategorilerden bütün toplumsal güçler; Kürt ulusu, ulusal ve dinsel azınlıklar; ancak ve ancak işbirlikçi Türk egemen sınıflarına ve onların egemenlik aygıtı devlete karşı örgütlenip mücadeleye atıldıkları ölçüde özgürlüğü tadabilmişler; ama her defasında da

egemen sınıfların sert saldırılarıyla karşılaşmışlardır." (Birlik Kongresi Belgeleri, Varyos Yayınları)

Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da çeşitli toplumsal kuvvetlerin durumlarına ve temel taleplerine son 30-40 yıllık belli başlı mücadelelerin tamamının verileri ışığında bakıldığında, bu belirlemenin bütün olgularda karşılık bulduğu görülür.

İşçi sınıfı bakımından durum nedir? DİSK'in kapatılmasına karşı örgütlenme hakkı için girişilen 15-16 Haziran direnişi ve '70'li yılların ikinci yarısına damga vuran DGM karşıtı mücadeleden, işçi hareketinde '80'li yılların sonunda yaşanan silkinme döneminin mücadelelerine dek hepsinin ana eksenini, politik özgürlük sorunudur. İş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi kapsamında,

ücret zammı, işyerinin kapatılması-na karşı direniş vb. içeriklerle girişilen pek çok mücadele hızlıca, “milli güvenlik” gerekçesiyle yasaklanan grevler başta olmak üzere, sendika ve grev hakkının gasp edilmesine karşı direnişe evrilmiştir. Bundan başka haliyle işçiler, müttefik sınıf ve tabakalarla birlikte yürüttükleri, parçası oldukları çeşitli toplumsal mücadelelerde de özgürlük ve demokrasi sorunu ekseninde harekete geçmişlerdir. Hasılı, işçiler, başlangıç konuları ne olursa olsun, sonuçta

Türk burjuva devletinin, tarihi boyunca aldığı bütün biçimlerde, sadece bu yığınların öncü devrimci temsilcileriyle değil, bizzat yığınlarla doğrudan ilişkisi, açık şiddet ve baskı araçlarının, askeri zor biçimlerinin önde olduğu tarzda gelişmiştir.

“ekonomik çıkarları için” yürüttükleri mücadelelerden çok daha fazla, “ekonomik çıkarları doğrultusunda siyasal mücadele hakkı için” savaşım yürütmek durumunda kalıyorlar. Dolaysız ekonomik çıkarlar için başlayan mücadeleler, grevlerin yasaklanması, polis saldıması, sendikacıların tutuklanması vb. faşist yasak ve baskılar nedeniyle hızlıca politize olup demokrasi mücadelesine dönüşüyor.

Emekçi memurlar bakımından durum nedir? Yine örgütlenme ve

toplantı özgürlüğü, grev hakkı için mücadeleler, emekçi memur mücadelesinin de temel sorunu olageldi. ‘90’ların başında büyük bir kitle dalgası halinde gelişen ve emekçi memur konfederasyonu KESK’in kuruluşuyla sonuçlanan mücadelenin odağında da örgütlenme, grev ve toplu sözleşme hakkı duruyordu. Bu haklar fiili meşru mücadelenin gücüyle zorlandığı, fiilen uygulandığı, alanı genişletildiği ölçüde var olabildi, ancak asla tam olarak yasallaşmadı.

Emekçi köylülük bakımından da durum farklı değil. Her şeyden önce, Kürdistan’da emekçi köylülüğün, üstelik de iktisadi yapının köklü altüst oluşuna en fazla ihtiyaç duyan emekçi köylü kesimi olmasına rağmen, toprak reformu değil de ulusal demokratik talepler etrafında saflaştığı gerçeği çok temel bir veridir. Türkiye cephesinde ise, örneğin son yıllara damga vuran mücadeleler, ki burada Hopa ve Cerattepe örneklerine özellikle değinilebilir, çevre yıkımı yoluyla mülksüzleştirilmeye karşı gelişmiş, ancak hızlı biçimde özgürlük mücadelesine dönüşmüştür.

Aydın ve sanatçıların, akademisyenlerin, düşünce özgürlüğü ve akademik faaliyet özgürlüğü talebi üzerine söz söylemeye dahi gerek yok. Belli başlı bütün edebiyatçıların, bilim insanlarının ömrünün hapisane yollarıyla kesiştiği, devletin örgütlediği suikast ve Sivas örneğinde katliam hedefi olduğu koşullardan söz ediyoruz.

Kürt halkının, yoksul köylülükten başlayarak, işçisi ve hatta burjuvazisi de dahil olmak üzere, bütün sınıf ve tabakalarıyla ulusal demokratik hak-



lar temelinde yürüttüğü büyük mücadele üzerine de sözü uzatmayacağız.

Alevi halkımız başta olmak üzere, *ezilen inanç topluluklarının* devletin Sünni egemen tekçi yapısından temel alan sayısız saldırısı ve hak gaspı karşısında inanç özgürlüğü için yürüttüğü mücadeleler, aynı gerçeğin başka bir verisi.

Kadınlar açısından, burjuva demokratik eşitlik çerçevesinin, burjuva düzen içi kadın haklarının, oy hakkından hemen sonraki hiçbir temel başlığı, “tam biçimsel eşitlik” kapsamındaki hiçbir gündemi, hatta bir çok yanıyla miras ve mülkiyet hukuku da dahil, kadınların çetin mücadeleleri yoluyla elde edilmeksizin var olmadığı gibi, bu kazanımlar da gerici burjuva iktidarların toplumsal gericiliği büyütme yolundaki her önemli hamle döneminde gasp edilmeye çalışıldı.

Üniversiteli ve liseli gençliğin mücadelesinin başlıkları, demokratik eğitim, örgütlenme ve eylem özgürlüğü, disiplin yönetmeliklerine ve soruşturmalara karşı mücadele, anadilde eğitim gibi özgürlük sorunu ekseninde şekillenen sorunlar oldu. Parasız eğitim, gençliğin süregelen

bir talebi ve büyük mücadelelerin konusu olmakla birlikte, bu temelde gelişen her büyük gençlik hamlesini, arkasından gelişen faşist baskı ve saldırılara karşı mücadele izledi.

Lgbti’ler, ezilen ulusal topluluklar, engelliler, çocuklar, yaşamdan ve toplumdan alacağı olan herkes için, politik özgürlük sorunu başlıca harekete geçiş eksenini oldu.

Öyle ki, işçi sınıfı ve ezilenlerin birlik, mücadele, dayanışma günü *1 Mayıs* dahi, “meydan” tartışmaları ve mücadelelerinde somutlanmak üzere, yine politik özgürlük sorununa odaklanıyor.

Gezi-Haziran ayaklanması, büyük bir özgürlük isyanı olarak açığa çıktı ve patlak verdi.

Bütün bu mücadeleler, politik özgürlük potasında birleşiyor. Zaman zaman büyük mücadeleler ve bedellerle politik özgürlük alanı genişletiliyor, tek tek çeşitli demokratik haklar kazanılıyor. Fakat bunlar ancak çok büyük bedeller karşılığında elde ediliyor ve cuntalarla, askeri darbelerle, büyük devlet terörü dalgalarıyla tekrar gasp ediliyor. Türk burjuva devletinin, tarihi boyunca aldığı bütün biçimlerde, sadece bu yığınların

öncü devrimci temsilcileriyle değil, bizzat yığınlarla doğrudan ilişkisi, açık şiddet ve baskı araçlarının, askeri zor biçimlerinin önde olduğu tarzda gelişmiştir. Politik özgürlük Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da devrimin temel sorunudur.

Politik Özgürlük Sorununun Özgün Temelleri

Politik özgürlük sorununun belli başlı bütün ezilen sınıf ve tabakaları birleştiren ana gündem olması, Türk burjuva devletinin tarihsel olarak

Erdoğan diktatörlüğü ve politikaları, “cumhuriyet değerleri”nin içinde verili, onun ürünü, ya da başka bir ifadeyle, “cumhuriyet değerleri” burjuva cephede ancak ve ancak değişik somut biçimler altında tekçi, baskıcı siyasi seçenekler üretiyor.

oluşmuş gerçeğidir. Bu “teorik” bir durum değil. Yani sınıf savaşımının genel özelliklerine tümüyle uygun gelişen bu durum, özgün formuyla iktisadi-politik dogmalara zorla uygulanarak açıklanamaz. Somut olarak 20. yüzyılın başında Türkiye Cumhuriyeti böyle oluştu, böyle şekillendi. Teorinin görevi buradan, bu durumun ve durumun içerdiği devrimci olanakların analizinden başlıyor.

Politik özgürlük sorunu etrafında birleşen bütün bu mücadeleler, derin ve süregelen bir rejim krizinin unsurları

durumunda. Buna rağmen, bu temel konuların hiçbirinde Türk burjuvazisi herhangi bir esneme yeteneği gösteremedi. Kürdistan’da burjuva demokratik temelde bir reform sürecini asla gündemine alamadı, kişisel haklar düzleminden kolektif haklar düzlemine bir milim bile kıpırdıyamadı. Farklı inanç topluluklarıyla ilişkisini asla burjuva eşitlikçi ve demokratik temelde kuramadı, bu yönde açılımlar yapamadı. İşçi sınıfına, emekçi memurlara grev ve sendika hakkı açısından burjuva zeminde bile esneyemedi. Kadın özgürlüğünün alanını burjuva demokrasileri düzeyinde esnetip genişletemedi. Aydınlarla, üniversitelerle ve üniversite gençliğiyle ilişkisini teslim alma, boyun eğdirme düzleminden çıkaramadı, burada bilimin ve bilimsel uğraşının metalaşması yoluyla tasfiye ve boyunduruk asla yeterli gelmedi, daima zor araçlarıyla bastırma önde durdu.

Türk burjuvazisinin bu esneklik yetmezliği, kendi varoluş koşulları ile ilişkili. Türk burjuvazisi ilksel sermaye birikimini esasen Kürdistan’ın sömürge boyunduruğu altında tutulması, Müslüman olmayan halkların gelişmekte olan burjuvazisinin tasfiyesi ve mülklerinin talanı üzerinde şekillendirdi, ulusu ve ulusal pazarı bu zeminde kurdu. Bu, Türkiye Cumhuriyeti’nin ideolojik ve siyasal temellerinin de kaçınılmaz biçimde bu iktisadi altyapıya uygun biçimde şekillenmesini koşulladı. “Tek millet, tek devlet, tek bayrak”, varlığını, dolayısıyla boyunduruk altına aldığı bu kesimleri bir arada tutmayı sürdürebilmesinin temel koşulu haline geldi. Laiklik, asla tüm inançlara

eşit mesafede durmamasının, Sün-
niliğin egemen din olduğu ve bütün
diğer inançların bastırıldığı içerikte
gelişmesinin yanı sıra, Kürt halkı
başta olmak üzere, ilksel sermaye
birikiminin yıkıma uğrattığı emekçi
kesimlerin direnişlerinin Müslüman
motifli bir ideolojik birleştirici bul-
masının önüne geçilmesinin baskıcı,
tekçi bayrağı oldu. Bu tekçi yapının
egemenleri içerisinde olmayan ya
da boyun eğmeyen tüm kesimlerin
karşısına burjuva zor çıktı. Sermaye
birikimi böyle sürdürülebildi.

Böylece, sermaye sınıfı bakımın-
dan, kapitalizmin gelişimiyle para-
lel olarak büyüyen ve gelişen işçi
sınıfının, hazır müttefikleri olan bu
kesimlerle birleşmesi devrimci ola-
sılığı, herhangi bir dönemsal politik
sorun olarak değil, bir varoluş soru-
nu, bir varoluş krizi unsuru olarak
baş gösterdi. Bu ittifakı engellemek,
bu ittifakın kuvvetleri arasında siste-
matik ve süregelen biçimde ulus, inanç
(ve özgün biçimlerde cins) ayrılıkları
temelinde bölünme ve saflaşma ör-
gütlemek, bu amaçla Türk-Kürt, laik-
şeriatçı, Alevi-Sünni gibi karşıtlıklar
üzerinde gerici çatışmalar örgütle-
mek, Türk burjuvazisinin işçi sınıfı
ve ezilenleri yönetmesinin, kendini
var edişinin vazgeçilmez unsurların-
dan biri olageldi. Açık sınıf karşıtlık-
larının üzerini örten, “saf ve çıplak”
biçimlerde gelişmesini engelleyen
bu tarihsel karşıtlıklardan, toplumsal
saflaşmanın yönünü değiştirmeye ya-
rayan bir araç olarak yararlandı.

Burjuvaziyi temsil eden bütün si-
yasi iktidarlar -ki haliyle bu, somut
olarak da Türkiye Cumhuriyeti’ni
yönetmiş olan bütün siyasal yapılar

anlamına geliyor- başlangıç noktası
olarak burayı aldı. Başka bir deyişle,
tarihsel olarak oluşmuş bu tablo her
durumda güncel karşılıklarını yeni-
den ve farklı biçimler altında üreti-
yor, ama tablonun kendisi değişmi-
yor. Tek partili dönem, Demokrat
Parti döneminin tekçi politikası, (bu-
raya, bu yapının dışında kalmamak-
la birlikte özgün özellikleri olan bir
1960 darbesi parantezi açarak devam
edelim) ‘71 darbesi, ‘80 darbesi,
MGK diktatörlüğü ve AKP-Erdoğan
diktatörlüğü, Türk burjuva devletinin
bu temel niteliklerinin farklı güncel
karşılıkları oldu, ancak bu nitelikle-
rin dışına taşan, “burjuva reformist
değişimci” nitelikte hiçbir yönelim
iktidarlaşma olanağı bulamadı. Bu
tür bir değişimciliği, tekçi yapıda şu
veya bu yönde sınırlı da olsa dönü-
şümleri içeren programlar, ya hızlı-
ca gericileşti ya da bizzat burjuvazi
tarafından tasfiye edildi. Emperya-
lizmin bir sömürgesi oluşu da, zaten
burjuvazinin herhangi bir kesiminin
bağımsız bir değişim programıyla
ortaya çıkmasını ve ilerlemesini im-
kansız kıldı. Bir sömürge olarak gö-
revlerini yerine getirmesi de, içteki
bu düzeni istikrarlı biçimde sürdür-
mesini gerektiriyordu.

Politik özgürlüğün alanı, ancak
çetin mücadelelerle genişletilebil-
di, tek tek bazı demokratik hak ve
özgürlükler elde edildi. 1960-1971
arası dönem ya da daha güncel
olan 2015 saray darbesi öncesi Ge-
zi-Haziran ayaklanmasını içeren
dönem bu bakımdan en geniş ze-
mine ulaşılan dönemlerdi. Bunların
tamamında, demokratik hakların,
burjuvazinin deyimiyle “bol geldi-

ği” görüldü, devrimci mücadelenin büyümesi karşılığını üretti ve burjuvazinin hamlesi, burjuva değişimci eksende bu hakları anayasal-yasal güvenceye kavuşturmak değil, dizginsiz devlet terörü ve askeri zorla ezmek oldu.

Bu nedenle, Türkiye ve Kürdistan’da politik özgürlük sorunu, devrim sorunudur. Politik özgürlük sorunu ve politik özgürlüğün kazanılması mücadelesi, tek tek “politik özgürlükler”, “demokratik haklar ve özgürlükler” sorunuyla ve bu eksenlerdeki mücadelelerle bir ve aynı şey değildir. Yani politik özgürlük odaklı bir devrimci programın güncel taktikleri, tek tek bütün hak gasplarını püskürtmeyi, tek tek bir dizi demokratik hak ve özgürlüğü elde etmeyi içerir, ancak politik özgürlüğün kazanılması mücadelesi bir devrim mücadelesidir. Bunu “devrim olmadan politik özgürlük gelmez” biçiminde okuyabileceğimiz gibi, tersi biçimde olumlu karşılığıyla da ifade edebiliriz. Politik özgürlük potası, sayılan bütün kesimlerin mevcut haliyle Türk burjuva devlet aygıtının parçalanması, sermaye oligarşisinin alaşağı edilmesiyle sonuçlanacak, bazı antikapitalist önlemleri de içeren bir antiemperyalist demokratik devrim mücadelesi etrafında birleştirilmesi olanağını doğurur.

Erdoğan Diktatörlüğü

Türk burjuva devletinin bu varoluş niteliği, genel olarak, burjuva parlamentonun, seçimlerin ve burjuva partilerin, burjuva iktidarın esas yönetsel aracı değil, esas yönetsel araçlarının üzerini örten bir toplumsal meşruiyet

aracı olmasını koşullamıştır. “*Genel oy ve parlamento, ezilen yığınların örgütlenme, propaganda-ajitasyon ve eylem özgürlüğü olmadığı için (bir çeşit özgürlüksüz ‘demokrasi’), gerici ya da faşist diktatörlüklere demokratik bir görüntü kazandıran aksesuarlar olmuşlar, ama egemen sınıfların iç dengelerini kurmak ve yığınları yanıltmak bakımından yine de gerekli görülmüşlerdir.*” (Birlik Kongresi Belgeleri, Varyos Yayınları)

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde burjuva parlamenter bir partinin gerçekten iktidar gücüne ulaştığı hepi topu iki dönem vardır. Biri Demokrat Parti iktidarı dönemi, diğeri ise AKP dönemidir. Birincisi tek partililikten çok partililiğe geçiş gibi yapısal bir değişime tekabül eder, ancak parlamento burjuva demokratik anlamda bir işlevsellik de kazanmaz. İkincisi, burjuva parlamentonun siyasal yapıdaki yerinin yapısal bir değişimi yoluyla olmamıştır. Her iki örnek de birer burjuva demokratik dönüşüm verisi değil, belirli somut koşullar altında kimi burjuva politik öznelerin bu araçla ilerlemenin güncel olanaklarını bulması ve kullanmasından ibarettir.

Erdoğan öncülüğündeki AKP’nin, işçi ve ezilen yığınların MGK diktatörlüğüne tepkisini ve özgürlük özlemini arkalamak üzere “burjuva değişim” söylemi ile başladığı ve Hitler-Goering-Goebels’in birer hortlağı kadar klasik temsilcileriyle, en klasik biçimde bir faşist programla sürdürdüğü siyasi iktidarı ele geçirme ve elde tutma süreci de böyledir. Zaten burjuva devletin ordu, polis, bürokrasi vb. kurumlarını ele geçirir geçirmez, AKP’nin çoğunlu-

ğu elde tuttuğu parlamento da eski işlevine geri dönmüştür: Erdoğan diktatörlüğünün incir yaprağına dönüşmüştür bu kez de. AKP’li belediyelerin istifası süreci, AKP’nin bir burjuva parlamenter parti olarak rolü ve misyonundaki farklılaşmanın son örneği olmuştur.

AKP’nin toplumsal yaşamı ve burjuva devlet aygıtını dinselleştirme adımları, Türk burjuvazisinin işçi sınıfı ve ezilenlerin demokratik hak ve özgürlüklerini yeni bir tasfiye hamlesinin somut biçimi oluyor. Devletin dinselleştirilmesi, tekçi sistemin belirli bir yönde pekiştirilmesini kapsıyor.

Kuşkusuz ki bu somut biçim, burjuvazinin yekvücut olarak üzerinde anlaştığı ya da her birinin özgün çıkarlarını temsil eden bir biçim olmak şurada kalsın, burjuvazi saflarında cumhuriyet tarihinin en derin yarılma, saflaşma, çatışma dönemi olarak hayata geçiyor, ki 15 Temmuz ve sonrasında Fethullah Gülen grubunun tasfiyesi ve TÜSİAD merkezli sermaye oligarşisiyle hem ekonomik hem de siyasal planda yaşanan çatışmalar bunun dışavurumu. Bununla birlikte, bu, “cumhuriyet değerleri” ile iktidarın burjuva özü ve tekçi-baskıcı biçimi açısından çatışan bir durum değil; Erdoğan diktatörlüğü, politik islamcı faşist saray cuntası ve politikaları, “cumhuriyet değerleri”nin içinde verili, onun ürünü, ya da başka bir ifadeyle, “cumhuriyet değerleri” burjuva cepheye ancak ve ancak değişik somut biçimler altında tekçi, baskıcı siyasi seçenekler üretiyor. Zira “cumhuriyet değerleri” en başta Türk dışında ulusal varlığı, Sünnilik

ve laiklik eksenini dışında bir inançsal kolektif varoluşu dışalamayı kapsıyor. Demokrat Parti iktidarı ya da 12 Eylül askeri faşist rejimi cumhuriyetle bu açılardan ne kadar çelişik idiyse, Erdoğan diktatörlüğü de öyle. Öte yandan Erdoğan diktatörlüğü, cumhuriyeti bir nevi “içerip aşmaya” yöneliyor. Buna rağmen, hala burjuvazi bakımından, örneğin bir burjuva demokratik dönüşüm seçeneğine göre binlerce kat daha fazla kabul edilebilir olması, böylelikle bu yönelimlerini şimdilik sürdürülebilir kılması ise,

Devrimci politikanın görevi, politik islamcı faşist saray cuntasının toplumun ve devletin dinselleştirilmesi yönündeki her saldırısını, her günlük politik mücadelenin gündemi yapmak, en geniş yığınları birleştirme perspektifiyle politik özgürlük mücadelesini büyütmek.

“cumhuriyet değerleri”nin cumhuriyeti yaşatmada ciddi bir tıkanmaya girmesiyle, kemalist ideolojinin, geleneksel politikalarının ve argümanlarının, Türkiye’de, Kürdistan’da ve bölgede devrimci durumun gelişkinliği ve sömürgeci faşizmin çıkışsızlığı koşullarını göğüsleyecek tarzda güncellenememesiyle, Erdoğan diktatörlüğününse cumhuriyetin yukarıda özetlenen varoluş şartlarıyla çelişik içinde olmak bir yana derinleşme yöneliminde olmasıyla yakından ilişkili.

Bu sürecin başka bir biçimde değil de bu somut biçimde, üstelik de burjuvazinin önemli bir kesiminin de rızası hilafına gerçekleşiyor olması, tek tek burjuva grupların öznel çelişkisi olmaktan öte, durumun çelişkisi. Türk burjuva devletinin bu tekçi yapısı ve onun vazgeçilmezliği, emperyalist küreselleşme sürecine uyum bakımından önemli sürtünmeler yaratıyor. Emperyalist küreselleşmenin ihtiyaçları ise bu sürtünmeyi ne içerebilecek/kapsayabilecek, onunla birlikte ve uyumlu yaşayabilecek durumda, ne de onu ortadan kaldıracabilecek, bunun yol açabileceği siyasal koşulları göğüsleyebilecek durumda. Bu gerçeğin burjuvazinin değişik kesimleri üzerindeki siyasi basıncı farklı farklı eğilimler doğuruyor. Bu anlamda mevcut şeklin burjuvazi bakımından yamukluğu, kapitalist düzenin içsel çelişkilerinin güncel durumuyla doğrudan ilgili. Denilebilir ki, emperyalist kapitalist düzenin varoluşsal krizi ile Türk burjuva devletinin kendi özgün ve somut koşullarıyla ilişkili varoluşsal

krizi birbirine tesadüf ediyor ve tablo daha da ağırlaşıyor.

İşte bu koşullarda Erdoğan diktatörlüğü, devletin tekçi yapısını olduğu gibi “milletin” ideolojik dokusunu daha da pekiştirmeye çalışıyor. Duruma da uygun. Buna göre “milletin” Kürt ulusal mücadelesi ve işçi sınıfı ve ezilenlerin sayısız mücadeleleriyle dövüle dövüle gevşemiş ve riskli hale gelmiş ideolojik dokusu, “tek din” unsuruyla canlandırılıp yenilenmeli. Gezi-Haziran isyanında sadece politik olarak değil, ideolojik olarak da “zıvanadan çıktığı” ayan beyan hale gelen gençliğe ve kadınlara, hele de genç kadınlara bilhassa ayar çekilmeli, bunların “makbul” versiyonları üretilmeli. Eğitim, aile ve bütün ideolojik yapılar buna uygun şekillendirilmeli. Toplumsal yaşam gericileştirilmeli, işçi-ezilen kesimler arasında yeni saflaşmalarla bu düşman kuvvetler bölünmeli, tekçi yapı güçlendirilmeli. Kürt ulusal demokratik mücadelesi karşısında tekçi yapının korunması yönlü adımları yavaşlatan, zayıflatan, önünde duran



uluslararası ittifaklarla durum gözden geçirilmeli, bu durum Kürt düşmanlığının yanı sıra, Batı karşıtı ve dinsel odaklı ideolojik argümanlarla da beslenerek toplum tarafından kabul edilebilir, burjuvazinin kuşkucu ve çelişkili kesimlerince ise razı olunabilir hale getirilmeli. Öyle ki, yaz ve kış saatlerinin düzenlenmesinden hicri takvime kadar sayısız konuda, siyasal saldırganlığa eşlik eden ideolojik dönüşüm hamlesinin somut karşılıkları aranmalı.

Bu kuşkusuz ki, Türk burjuva devletinin yapısal-tarihsel temel özellikleriyle örtüşmekle beraber, sınıf mücadelesi bakımından yeni bir güncel durumdur. Yani işçi sınıfı ve ezilenlerin siyasal haklarının yeni bir tasfiye hamlesinin somut biçimi olması, “salt biçimsel” olması, biçimden ibaret olması anlamına gelmiyor, bu biçimin de kendi güncel içeriği ve siyasal karşılıkları var.

Öyleyse toplumun dinselleştirilmesinin bütün adımları, politik özgürlük mücadelesinin ve odağında politik özgürlüğün kazanılmasının durduğu devrimin saflarını ve olanaklarını büyütmenin konusu. Erdoğan diktatörlüğünün siyasal-askeri-zora dayalı saldırılarının yanı sıra, ideolojik saldırısını toplumun dinselleştirilmesi eksenine oturtmuş olması, politik özgürlük talebinin tabanını genişletiyor.

Bu tablo altında “ne yapmamalı” sorusuna üretilen epeyce karşılık var.

Bunlardan biri, somut koşulları teoriye uydurmaya çalışma çabasıyla, yoksul köylülüğün ulusal demokratik talepler ekseninde büyük mücadeleler verdiği Kuzey Kürdistan’da

odağında toprak reformunun durduğu bir devrim programı etrafında mücadele örgütlemeye çalışan Partizan çevresinden, on yıllar boyunca mücadelelerinde politik özgürlüğün öne çıktığı işçi sınıfını sosyalist devrime seferber etmeye çalışıp bütün ittifak kuvvetlerini de görmezden gelen Kızıl Bayrak çevresine dek uzanan, politika-dışılığın örneklerini üretme pratiği.

Bir diğeri, reformist solun, “yetmez ama evet” zemininden CHP’yle ittifak eğilimlerine dek burjuva değişimci programlara yılmaz usanmaz yedeklenme eğilimi, ki bu tutumu Lenin şu sözlerle ifade ediyor: “Rusya’nın bütün marksistleri, 1905’ten önce Rus devrimi bir burjuva devrimidir, diyorlardı. Marksizm yerine liberalizmi geçiren Menşevikler, bundan şu sonuca varıyorlardı: Öyleyse proletarya burjuvazi için kabul edilebilir olanın ötesine gitmemeli, burjuvazi ile bir uzlaşma politikası izlemelidir. Bolşevikler de bunun liberal burjuva bir teori olduğunu söylüyorlardı. Burjuvazi, hem krallığı, hem de büyük toprak mülkiyetini vb. koruyarak, devleti devrimci biçimde değil, burjuva-reformist biçimde yeniden örgütlemeye çalışıyor. Proletarya, kendini burjuvazinin reformizmi ile ‘bağla’maksızın, burjuva demokratik devrimi sonuna değin götürmeli.” (Proleter Devrim ve Dönek Kautsky, Sol Yayınları) Bunun güncel anlamı, CHP’ye anjaje olmak yoluyla, özgürlük için mücadeleyi Batılı emperyalistlerin ve işbirlikçi burjuvazinin Erdoğan’ın yerine devleti karşıdevrimci “burjuva-reformist biçimde yeniden örgüt-

leme” projelerine feda etmek, temel hiçbir demokratik değişim getirmeyecek şekilde “kendini burjuva reformizmi ile bağlamak” oluyor.

Bir diğeri, Türk burjuva devletinin yukarıda özetlenen bu tekçi yapısının tarihi boyunca başvurageldiği temel yönetsel araçlarından herhangi birinin bayraklaştırılmasının oynayabileceği en ufak bir ilerici rolün olmadığı gerçeğine sırtını dönmek. Laiklik tartışmaları da buradan anlam kazanıyor.

Devrimci politikanın görevi ise, politik islamcı faşist saray cuntasının tüm saldırılarına olduğu gibi, toplumun ve devletin dinselleştirilmesi yönündeki her saldırısını, her günkü politik mücadelenin gündemi yapmak, bu saldırılar karşısında birleşebilecek en geniş yığınları birleştirme perspektifiyle politik özgürlük mücadelesini büyötmek.

Dinselleştirme saldırılarıyla birlikte “yaşam tarzına saldırı” ekseninde gelişen, eğlence, kültür, giyim, cinsellik gibi, burjuva ideolojinin hegemonyası altında bireysel özgürlük alanları olarak görölen ve alanı görece geniş olan konularda cenderenin sıkışması, bu konuların toplumsal içeriğinin kavranması zeminini güçlendiriyor ve özgürlük mücadelesinin gerek tabanını gerekse içeriğini/kapsamını genişletiyor.

Dinselleştirme saldırıları ile işgal altına alınan yaşam alanlarının en geniş kısmının kadın özgürlüğüne ve

kadınlara ait olması, toplumsal cinsiyet çelişkesinin güncel politik potansiyeline işaret ediyor, kadın özgürlük gündemi ekseninde bir toplumsal yüzleşme, egemen erkeklikle hesaplaşma pratiğini büyötmekle koşullarını güçlendiriyor.

Gençlik mücadelesi ve eğitim alanının çok çeşitli gündemleri, bu saldırı hattının göğüslenip kırılabileceği bir diğer önemli kanalı oluşturuyor.

Eğitim/gençlik ve kadın özgürlüğü cephesinin yanı sıra, kültür-sanat-eğlence gibi ideolojik alanlarda söz söylemenin ve eyleme geçmenin yalnızca ideolojik değil siyasal anlamı da artmış durumda.

Politik özgürlüğün topyekün bir kuşatma altına alındığı her dönemde olduğu gibi, zindanlarda devrimci iradeyi tasfiye etme ve dışarıda mücadelenin dinamik, öncü kuvvetlerine bu yolla gözdağı verme yöneliminin önümüzdeki dönemde de öne çıkan bir mücadele gündemi olacağı, politik özgürlük mücadelesi tarihinin bütün deneylerinden olduğu gibi, güncel tek tip elbise saldırısı tehdidinden de görölebilir.

Kürt ulusal mücadelesine karşı gerek Bakur, gerek Rojava, gerekse Başûr cephesinde yükseltelen saldırırganlık, özellikle de Rojava’ya yönelik kuşatma planları, sürekli bir politik refleksin konusu olmanın ötesinde, mücadelenin odağının yeniden buraya kayabileceği bilinciyle ele alınmalıdır.



Makbul Kadına Karşı Özgür Kadın Olmak

Tezer Marmara

Kadınlar, "makbul kadın" gömleğini giymeyeceklerini gösterdi. Bundan sonrası, kadınların teslim olmayan iradesini büyütmenin yolunun, yönteminin ne olacağını bulmakta. Öncelik, saray iktidarı karşısındaki tüm kadınları kapsayacak bir talep etrafında buluşmak olmalı. Bu talep de "özgürlük ve eşitlik"tir. Sokakta istediği gibi gezmek, gülmek, giyinmek için özgürlük. Başını örtmek ya da örtmemek için özgürlük. Çocuk doğurmak ya da doğurmamak için özgürlük. Toplumsal üretime katılmak için özgürlük. Siyasetin merkezinde yer almak için özgürlük.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana iktidarların tamamı, toplumsal cinsiyet rejimine dayalı bir politika izleyerek kadın düşmanlığını her alanda üretti. Cinsiyetçilik, militarizm ve şovenizm gibi rejimin genetik kodlarından, ideolojik kurucu unsurlarından biri oldu. Kapitalist devlet, yargısından meclisine ve okuluna kadar tüm kurumlarında kadına yönelik şiddeti üretti, kutsadı. Kadın hiçbir zaman aileden ayrı ele alınmazken, kadına yönelik şiddet de "aile" kapsamında değerlendirildi. Hiçbir hükümet de, kadın özgürlük mücadelesinin zorlaması olmadan, kadınlardan yana tek bir politika üretmedi. Devlet, yargıdan eğitime, günlük hayattan politikaya her yerde kadınların hayatı pahasına bile olsa, erkeklerin çıkarlarını gö-

zetti. Yargı, sadece bugün değil, dün de "gerçek adaletin karşısında erkekler, kadın düşmanlığını her söz ve eylemlerinde üretmeye devam ettiler. Kadınlar bugün olduğu gibi dün de erkekler tarafından katledildi, tecavüze uğradı. Özetle, erkek kapitalist devlet, kadınlara hep düşman oldu, kadınlar da "yaşam hakkı"nın güvencelenmesi konusu dahil olmak üzere hangi hakkı elde ettiyse, erkek kapitalist devlete ve onun hükümetlerine karşı mücadele ile elde etti. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında "seçme ve seçilme hakkı" gibi kimi haklar, kadınların mücadelesinin sonuçlarının yanı sıra, kemalist rejimin hedeflediği "modern ulus devlet" inşası ve "çağdaş yaşam"ın da bir gereği idi.

Ancak kadınların yaşadıkları kapitalist devletin yapısına içkin cinsiyetçilik ve nefret, AKP/saray iktidarı ile birlikte elbette başka bir forma taşındı. Saray rejimi, kapitalist devletin kadın düşmanlığını sürdürürken, bu düşmanlığı politik ve ideolojik çıkarlarına uygun olarak güncelledi, yeni kavramlarla teorileştirdi ve buna uygun yeni kurumlar inşa etti.

AKP'nin kadın düşmanı politikalarının ayrıntısına girmeden, Avrupa'dan Ortadoğu'ya cinsiyetçiliğin yeryüzünde arttığının altını

Yukarıdan aşağıya inildikçe, eşitsizlik vurgusundan “evlilik” adı altında çocukların cinsel istismarına kadar her türlü şiddeti olağan ve meşru gören demeçlere uzanan kadın ve çocuk düşmanı, cinsiyetçi ve nefret dolu açıklamaların ardı arkası kesilmedi.

çizelim. DAİŞ ve El Nusra başta olmak üzere faşist politik islamcı çeteler, son birkaç yıldır Ortadoğu coğrafyasında binlerce kadının canına kast etti. 2014 yılının 3 Ağustos günü Şengal'e başlayan işgal hareketinin ilk mağduru kadınlardı. 3 bine yakın Êzidî kadının akıbeti hala belirsiz. Kısa bir süre önce özgürleştirilen Rakka, DAİŞ'in kaçırdığı kadınları pazarladığı bir köle pazarıydı. Zalim politik islamcı çeteler kadın bedenini fethedilecek bir toprak olarak görürken, onların şeriat hükümleri ile

yönettikleri kentlerde kadınların nasıl bir zulüm yaşadığının kanıtı ise, işgalden kurtulan kadınların YPJ'li kadın savaşıçılara gösterdiği sevgi oldu. Gire Spî'nin DAİŞ işgalinden kurtulmasının ardından, bir kadının rengarenk elbisesinin üzerine giymek zorunda bırakıldığı siyah çarşafı çıkartırken yaşadığı sevinç, tarihe düşülen önemli bir nottu.

Faşist dinsel gericiliğin kuşattığı sadece Ortadoğu coğrafyasında değil, “uygarlığın beşiği” Avrupa'da da kadınların kazanılmış hakları, giderek gericileşen iktidarlar ve kilise tarafından yok edilmek isteniyor. Örneğin, kürtaj hakkı hedefte. Kadınlar, kürtaj hakkına sahip çıkmak için Güvenli ve Yasal Kürtaj İçin Uluslararası Gün kabul edilen 28 Eylül'de birçok Avrupa kentinde sokağa çıktı. 25 Kasım eylemlerinde de öne çıkan taleplerden biri güvenli ve yasal kürtaj hakkı oldu. Görülüyor ki, politik islamcı faşist ya da burjuva liberal iktidarlar kadın düşmanlığında ortaklaşırken, bu düşmanlık Asya'dan Latin Amerika'ya kadın yoldaşlığının ve mücadelesinin nesnel zemini de güçlü bir biçimde oluşturuyor.

Eşitliğe Karşı Eşdeğerlik

AKP iktidarının, kadına yönelik düşmanlık konusunda cumhuriyet tarihinin diğer hükümetlerinden ayırt edici çizgisi, kadın özgürlük mücadelesinin en temel talebi olan “eşitlik” kavramına karşı verdiği, “fitrat, eşdeğerlik ve adalet” ile rol model olarak ileri sürdüğü “makbul kadın” yanıtı oldu. Saray rejimi, kadının yaşam alanının çerçevesini aslında bu kavramlarla belirledi. Daha önceki

iktidarlar, kadın ile erkek arasındaki eşitliğe inanmadıklarını, bu dönemin yöneticileri gibi yüksek perdeden dile getirmekten hep imtina ettiler. Ancak diktatör Erdoğan başta olmak üzere, AKP döneminin tüm yöneticileri, “kadın ile erkek arasındaki eşitliğin” mümkün olamayacağını, bunun “kadının fitratına” aykırı olduğunu söyleyip durdular. “Balık baştan kokar” misali, yukarıdan aşağılara doğru inildikçe, eşitsizlik vurgusundan “evlilik” adı altında çocukların cinsel istismarına kadar her türlü şiddeti olağan ve meşru gören demeçlere uzanan kadın ve çocuk düşmanı, cinsiyetçi ve nefret dolu açıklamaların ardı arkası kesilmedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 2014 yılında, üstelik 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele ve Dayanışma Günü’nden bir gün önce, Kadın ve Demokrasi Derneği’nin konferansında söylediği sözler, iktidarın, yeni dönemde kadın düşmanı politikalarının da özetiydi. Erdoğan’ın o günkü konuşmasının ana fikri şuydu: “Bazen erkek-kadın eşitliği diyolarlar. Kadın-kadına eşitlik doğru olandır, erkek-erkeğe eşitlik doğru olandır,

ancak kadının özellikle adalet karşısındaki eşitliği aslolandır. Kadınların ihtiyacı olan, eşitlikten ziyade eşdeğer olabilmektir. Yani adalettir. Kadın ile erkeği eşit konuma getiremezsiniz. O fitrata terstir. Çünkü fitratları farklıdır, tabiatları farklıdır, bünyeleri farklıdır. Eşitlikten ziyade eşdeğer kavramını, yani adalet kavramını bu meselede en önemli kriter olarak görmek, en önemli referans olarak almak zorundayız.”

Erdoğan bu konuşmayı kadın gündemli bir toplantıda kadınlara yaptı ve tam da olmasını arzuladığı gibi tek bir itiraz gelmedi. Böylece, cinsiyetçi politikaları için kadınların “rızası”nı aldılar. Zaten, Kadın ve Demokrasi Derneği de bu misyonla kurulmuştu: iktidarın politikalarının kadınlar arasında meşruluğunu, kabul edilebilirliğini sağlamak. Ayrıca, Erdoğan’ın konuşmasının ardından saray medyasında yazılan çizilen bazı yazılarda, “eşitliğe karşı eşdeğerlik” kavramı, Erdoğan’ın meseleye dair teorik katkısı olarak varsayıldı. Elbette ki, bu politika Erdoğan’ın “üstün politik zekası”nın ürünü değildi. “Eşdeğerlik ya da hakkaniyet”, neoliberal ideolo-



jinin “eşitlik” kavramının karşısına alternatif olarak getirdiği bir kavramdır. Amacı da, uzlaşmaz sınıfsal çelişkileri, eşitsizlikleri gizlemektir.

Diktatör Erdoğan ve diğer AKP’liler, “fitrat” kelimesini daha önce de iş cinayetleri karşısında kullanmıştı. 301 işçinin canını alan Soma katliamının ardından dönemin başbakanı Erdoğan, “*Bunlar sürekli olan şeyler, bu işin fitratında bu var*” diyerek, cinayetlerin meşruluğunu sağlamayı, toplumsal rızayı oluşturmayı amaçlıyordu. “Fitrat”ın, iktidarın elinde, işlediği her türlü suçu örtecek bir örtü haline geldiği ortada. Politik islamcı faşist AKP, bu kavramla, kadınların “doğuştan anne” olduklarını, kadın ile erkek arasında bir eşitlik ilkesi kurulamayacağını, ancak bir tamamlayıcılık ilkesi kurulabileceğini öne sürdü. Erdoğan’ın az önce alıntılanmış konuşmasında da geçtiği gibi, fitrata göre, kadın-erkek eşitliğinden bahsetmek, kadınların gereksinimlerini yok saymak anlamına gelir. AKP/saray rejimi, “fitrat teorisi”nden hareketle, “kadınlara eşitlik yerine, herkesin fitratına uygun bir adaletin daha hakkaniyetli olduğunu” propaganda ediyor ve bunun politikasını oluşturuyor. Bu tez, çok açık ki, her şeyin başında kadınların yaşadığı eşitsizliği olağanlaştırırken, bu eşitsizliği ve cinsiyetçiliği bir norm haline getiriyor. Tehlikeli olan da bu. Kadınların ihtiyaçları artık bu norma göre belirleniyor ve kurumları, mevzuatı bu norma göre kuruluyor. Norm dışına çıkan ise ya en yakınındaki erkekler tarafından katlediliyor ya da devlet tarafından öldürülüyor, öldürülmeyenler ise tutsak ediliyor.

Farklılık ve tamamlayıcılık, cinsiyetçi işbölümünün merkezinde yer alan “annelik”, başka bir ifadeyle, “çalışma yaşamının annelik görevi ile uyumlulaştırılması” ile kadınların karşısına çıkartılıyor. AKP’nin, ekonomide liberal, politikada islamcı faşist, günlük hayatta ise muhafazakar bir yaşamı inşa etmek için “fitrat” a ihtiyacı var. Alevilerden Sünni Müslümanlara ve Hristiyanlara kadar tüm topluma islam dininin kuralları ile belirlenen muhafazakar bir yaşamı dayatan AKP/saray rejimi, bedeni, kimliği ve emeğiyle kadını hedef almış durumda. Kadınların bedeni adeta bir savaş alanı. Her gün bir AKP’li, kadınlara ne yapmaması ya da ne yapması gerektiği konusunda talimat veriyor. Nasıl güleceğinden ya da gülmeyeceğinden, nasıl giyineceğine ya da giyinmeyeceğine kadar talimatların arkası kesilmiyor. Gebe kadınların sokağa çıkması, gülmek, eğlenmek kadına yasaklanıyor. Şort giymek de erkek şiddetine maruz kalmanın sebebi olabiliyor. Bir nevi “erkeksiz” ve “norm dışına çıkan” kadın, iktidarın tabiriyle “iffetsiz” görülüyor ve toplumun da böyle görmesi ve buna uygun bir tavır alması isteniyor. Kadınların bedeni, emeği, fikri, iradesi, kimliği sarayın sınırlarını çizdiği bir yaşama hapsediliyor. Kadın, iktidarın çizdiği bu hapis haneye ise “kendi bedensel eylemi” ile girecek; yani doğurganlığıyla. Kadının biyolojik evriminin doğal bir sonucu olan doğurganlığı, kendi varlığına karşı kullanılıyor. Diktatör Erdoğan, “üç” ile başladığı çocuk sayısını en son 15’e çıkardı. Kadında gördükle-

ri bir kuluçka makinesi sanki; Allah ne verdiyse doğuracak.

Cumhuriyet tarihinde daha önce de doğum kontrolü ve kürtaj hakkı, kadınların kendi bedenleri hakkında verdikleri karar kapsamında değil, nüfus planlanmasının bir gereği olarak ele alındı. “Devletin bekası” için kadınların bedenlerine yönelik müdahalenin üç önemli dönemi oldu. AKP ile dördüncü dönem açıldı. 1930-1960 yılları arası pronatalist politikaların hakim olduğu dönemdi. O yıllarda Balkan savaşı, 1. Dünya Savaşı ve Kuvayi Milliye’nin yarattığı nüfus kırımına çare olarak doğum teşvik edildi. İtalyan Ceza Kanunu’ndan uyarlanan 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu’nda kürtaj yasaklandı. 1930 tarihli Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, devlete doğumları artırma görevini verdi. Bu değişikliği, 1936 yılında ceza kanununda, doğum kontrolü ile ilgili bilgilerin yayılmasının yasaklanması yönünde değişiklik takip etti. Çocuklu ailelere ekonomik destek verildi.

1960-1983 yıllarında ise, iktidarın ihtiyacına uygun olarak, doğumu teşvik etmeyen bir politika izlendi. Sağlık bakanlığı, 1958 yılında adalet bakanlığından kürtaj yasağına son vermesini istedi. Ancak bu, ‘60 darbesinden sonra gerçekleşti. AKP’nin hükümete gelişine kadar devam eden üçüncü dönemde ise nüfus planlaması teşvik edildi. Kürtaj için “tıbbi gereklilik” koşulu kaldırılırken, doğum kontrolünde hemşire ve ebeler de rahim içi araçları uygulama yetkisi verilerek, kadınların bunlara erişimi kolaylaştırıldı. Ancak AKP/saray iktidarı, özellikle 2012’den itibaren

çok sert bir dönüş yaptı. Bu sürece dördüncü dönem diyebiliriz. Bunun işareti ise, kürtajı yasaklayan yasa girişimi oldu. Diktatör Erdoğan’ın kürtaj ile ilgili “*Her kürtaj bir Uludere’dir*” sözü hala hatırlardadır. Ancak sarayın politikası kadınların direnişine çarptı, istediğini tam olarak yapamadı. Yine de AKP, pratikte kürtajı ve sezaryen doğumu neredeyse imkansız hale getirerek, kadınların iradesini tanımamayı sürdürdü.

Sarayın kadınları sürekli doğurmaya teşvik eden söz ve eyleminin

Bir nevi “erkeksiz” ve “norm dışına çıkan” kadın, iktidarın tabiriyle “iffetsiz” görülüyor ve toplumun da böyle görmesi ve buna uygun bir tavır alması isteniyor. Kadınların bedeni, emeği, fikri, iradesi, kimliği sarayın sınırlarını çizdiği bir yaşama hapsediliyor.

ideolojik anlamı da var. Yeni toplum inşasında “güçlü aile”ye ihtiyaçları büyük. Bu ailenin kurucu unsuru da, elbette kadın, daha doğru bir ifadeyle anne ve eş. Bu nedenle, boşanmayı zorlaştırırken, evliliği kolaylaştırıyorlar. Diktatörlüğe göre, kadının birincil görev alanı ev. Kadın evde, “koca”sı karşısında “eş/karı”, “çocuğu” karşısında “anne” olacak. Bu görevlerinin yanı sıra, evin yaşlısına, hastasına, engellisine bakmak zorunda kalacak. Ancak “fitratında olan bu görevleri” evdeki patron erkek için

yerine getirirken, fabrikadaki patronu da ihmal etmeyecek, onun için de ucuz işgücü olacak.

Kısa bir süre önce kabul edilen müftülük yasası, diktatörlüğün “güçlü aile” politikasının önemli araçlarından biri. Resmi nikah kıyma yetkisinin müftülüğe (müftü ve imam) verilmesiyle, diyanet işleri başkanlığı gibi varlığı tartışmalı ve Sünni İslamın Hanefi kolunun temsilcisi olan bir kurum, medeni hukukun alanına giren “evlilik” konusuna müdahil oldu. Boşanmak isteyen kadınların

Resmi nikah kıyma yetkisinin müftülüğe (müftü ve imam) verilmesiyle, diyanet işleri başkanlığı gibi varlığı tartışmalı ve Sünni İslamın Hanefi kolunun temsilcisi olan bir kurum, medeni hukukun alanına giren “evlilik” konusuna müdahil oldu.

eş, baba, erkek kardeş, ağabey tarafından öldürülmeleri gibi ağır bir gerçek orta yerde dururken, AKP/saray iktidarı, kadınların derdi evlenememiş gibi, evliliği kolaylaştırdı. Yasa, evliliği resmen müftü ve imamların müdahalesine açık hale getirirken, çocuk yaşta evlilikler ile çocuğa yönelik cinsel istismarın üzerinin örtülmesinin önünü açtı.

Bu yasanın altyapısı da 2012 yılında KESK’in büyük itirazlarına rağmen kabul edilen 4+4+4 Kesintili Eğitim Yasası ile oluşturuldu. Yasa-

nın ardından pıtrak gibi imam hatip okulları açılmasının yanı sıra, kız çocukları için zorunlu eğitim şartı son bulmuş oldu. Kız çocuklarının ilk dört yıldan sonra öğrenimlerine “açık öğretim” ile devam etmelerinin önü açıldı. Eğitim-Sen’in 2014 yılı raporu, yasanın sonuçlarını çok açık bir biçimde ortaya koydu. 4+4+4 sistemi ile örgün eğitimdeki kız çocuklarının sayısında ciddi bir düşüş oldu. Rapora göre, 4+4+4 sisteminden sonra ortaokuldan mezun olan 36 bin 401 kız çocuğu, hiçbir kuruma kayıt yaptırmadı. Eğitim hakkından yoksun bırakılan çocuklar, müftülük yasasının ardından “evlilik” adı altında cinsel sömürü ve istismara açık hale geldi.

Yasanın ardından ilk nikah ise Diyarbakır’ın Bismil ilçesinde kıyıldı. Nikah töreninin yapıldığı yer, kayyum tarafından kapatılan Nujin Kadın Dayanışma Evi’ydi. Kayyumun ilk işi, kapatılan kadın kurumunun yerine nikah dairesi yapmak olmuştu. Şiddet mağduru kadınların gittiği bir merkezin kapatılarak nikah sarayı yapılması bile, sarayın kadınların tüm kazanımlarına göz diktiğinin kanıtıdır. Sadece Bismil’de de değil, kayyum atanmış tüm Kürt kentlerinde, kayyumların ilk işi kadın kurumlarının kapısına kilit vurmaktır. Bu arada ilk müftü nikahını sarayın müftüsü kıyınca, tören sırasında 8 çocuğu olduğunu söyleyen müftü, genç çiftlere en az 5 çocuk yapmaları tavsiyesinde bulunmayı da unutmadı.

Müftülük yasasının ardından Erdoğan iktidarı, daha önce hiçbir iktidarın yapmadığı bir şeyi daha yaptı, diyanet işleri başkan yardımcılığına

bir kadını atadı. İlahiyatçı Huriye Martı'nın alanı, "Sünnet perspektifinden kadın, aile ve ahlak" olunca, diyanet işleri başkanlığının önümüzdeki dönemde kadınların hayatına daha da fazla müdahale edeceğini söylemek yanlış olmasa gerek.

Diyanet işleri başkanlığının görevleri arasına "ahlak alanı ile ilgili işleri yürütmek" maddesi 1965 yılında eklendi. Bu değişiklik, inanç özgürlüğü ile taban tabana zıt olan bu kurumun, "özel alan"a müdahalesinin yolunu açtı. Çok açık ki, AKP ile bu müdahalenin gücü ve kapsamı arttı. Diyanet işleri başkanlığının adeta şeyhülislam gibi fetva verdiği günler çok oldu. 2012 yılında açılan "Alo Fetva Hattı", sorularıyla ve sorulara verilen skandal yanıtlarıyla gündemde uzun süre kaldı. Toplumun en fazla tepkisini çeken, "*Bir babanın öz kızına duyduğu şehvet, karısıyla olan nikahını düşürür mü?*" sorusuna verilen yanıtı. Uzun yanıtın özeti, "*Kalın elbiselerden tutarak ya da vücuduna bakıp düşünerek şehvet duymak, bu tür bir haramlık oluşturmaz*"dı.

Diyanet işleri başkanlığının vaaz sistemi içinde tanımlanmış sekiz ana vaaz konusundan ikisi, kadın ve aile. 2013 yılında ülke içinde verilen vaazların 47 bin 279'u aile, 10 bin 558'i kadımla ilgiliydi. Kadımla ilgili vaazların ise sadece 670'i kadına yönelik şiddete ilişkindi. Bunların da içeriği şuydu: Kalplere ancak Allah korkusu girerse, şiddet son bulur. Vaazların yanı sıra, diyanet işleri başkanlığı bünyesinde aile irşat ve rehberlik büroları oluşturuldu. Artık tüm il ve ilçelerde var olan bu büro-

lar, "ailenin korunması" için kadınlara sorumluluklarını hatırlatmakla, "yol göstermekle" sorumlu kılındı. "Ailenin korunması" demekse, çok açık ki, kadınların yaşadıkları şiddetin aile içinde kalmasıydı, istemedikleri evliliklere mahkum olmalarıydı.

Evde De Fabrikada Da Köle

Faşist saray rejiminde temsilini bulan yeni muhafazakarlığın hedefi, sosyal ve siyasal hak bilincinin yok edilerek, iktidarın verdiği kırıntıyla yetinilmesi ve örgütsüzlük ile tüm

Kadınlar için çalışma yaşamını "anneliğe" göre düzenlediler. Atılan adımların başında da esnek çalışma geldi. Böylece kadınlar, hem evdeki "kutsal" görevlerini yerine getirecek, hem de bu görevleri aksatmayacak bir şekilde istihdam edilecek.

hakların budanmasıdır. Bu hedefin kadınların yaşamındaki karşılığı ise esnek ve güvencesiz çalışma oldu.

Devrik başbakan Davutoğlu'nun bir yıl kadar önce yaptığı, "*Bizim için doğum yapan kadın hem mübarek annelik görevini yerine getiriyor hem de aslında vatani görevini yapıyor. Doğum yapan kadınlarımızın hizmeti vatani bir hizmet gibidir ve doğum süresi o yüzden memuriyetten sayılacak*" açıklaması, boş bir söz değildi. Bir yandan militarizmi kutsarken, diğer yandan bir "kadın"

tarifi de yapıyor. Bu kadın “makbul kadın”dır. “Makbul kadın”, evde sunduğu ücretsiz bakım emeği ile üretici gücün/erkeğin yeniden üretiminden, hem de yeni neslin biyolojik üretimi ile yetiştirilmesinden sorumlu, kendi istek ve tahayyülleri olmayan bir varlıktır. Sadece eş, baba, devlet, ağabey, erkek çocuk, yani erkek için yaşar. Kadının görevlerinin bu şekilde tanımlanması, onun siyasetten eve çekilmesi anlamına gelir. Bunun için de kadınların tüm siyasi kurumları hedefe konuldu. Öte yandan da, kadınlar için çalışma yaşamını “anneliğe” göre düzenlediler, bunun için çokça adım atıldı. Adımların başında da esnek çalışma geldi. Böylece kadınlar, hem evdeki “kutsal” görevlerini yerine getirecek, hem de bu görevleri aksatmayacak bir şekilde istihdam edilecek. Örneğin, doğum sonrasında yarı-zamanlı çalışma hakkı tanındı. İlk bakışta işlerini kolaylaştırdığı için kadından yana gibi görünen bu düzenleme, aslında, tam zamanlı ve güvenceli çalışmayı ortadan kaldırarak, kadınları güvencesiz ve düşük ücretli yarı-zamanlı bir çalışmaya mahkum etti.

AKP/saray diktatörlüğünün, kadınların ev içindeki görünmeyen emeğine dair yaptıkları da dikkat çekici. Kadının bakım emeği ücretlendirilerek, devlet ile kadınlar arasında yeni bir ilişki biçimi kuruldu. Öncelikle, sosyal hak yerini muhtaçlık ilişkisi ile kurulan hayırseverlik ve yardıma bıraktı. Sosyal hak, sadakaya dönüştürüldü. Ancak bu “sadaka” ile kadınlar iktidara bağlandı. Söz konusu yardımların, toplumsal rızanın üretilmesinde de iktidar lehine bir rolü

olduğu ortada. Çok açık ki, “sosyal devlet”in herkese eşit dağıtması gereken bu hakları alan vatandaş, almandan ayrışarak, “ayrıcalıklı” hale geldi ve bu “ayrıcalığını” kaybetmek için, iktidarın politikalarının toplumsal rızasının oluşturulmasında önemli bir rol oynamaya başladı.

Sosyal yardım alanlara ilişkin veriler oldukça yüksek. Yönetici sınıftan halktan gasp ettiği paraları yurtdışındaki bankalarda stoklarken, ülke nüfusunun 13 milyonu sosyal yardımlardan yararlanıyor. Bu da yoksulluğun ulaştığı boyutun kanıtı. 2013 yılında yapılan gelir testiyle 17,5 milyon insan belirlenmiş, bunların yüzde 70’i asgari ücretin üçte birinin altında bir gelire sahip. Bu yardımlarla liberal ekonominin bir ilkesi de hayat buldu: krizi yönetmek. Böylece yoksulluğu yönetilebilir hale getirmeye çalıştılar.

Bu yardımların en çok göze çarpanı, bakım emeği olan evde hasta bakımı, engelli ve yaşlı bakımının yanında, şartlı nakit transferi. Aile ve sosyal politikalar bakanlığı ile sağlık bakanlığının evde sağlık ve sosyal destek protokolü, kronik hastalıklar dahil evde hasta bakımını teşvik ediyor. Ayrıca aile ve sosyal destek programına göre de, özel bakıma ihtiyaç duyan çocukların evde bakımı durumunda bakım ücreti ödeniyor. Şartlı nakit transferi ise, şarta bağlı sağlık ve eğitim yardımı. Ayrıca evlenecek genç kadınlara çeyiz yardımı ile eşi ölen kadınlara yönelik yardımlar da var. Tahmin etmenin zor olmayacağı üzere, boşanan ya da partnerlik ilişkisi olan kadınlar söz konusu yardımların kapsamında değil.

Hasta ve yaşlı bakımı için yardım isteyenlerin neredeyse tamamı kadındır. Yardımların yüzde 70'i kadınlara veriliyor. Bakım emeğinin bu şekilde "ücretlendirilmesi"nin iktidar için ikili faydası var. Birincisi, hasta ve yaşlı bakımı bir kamu hizmeti olarak devletin sorumluluğunda olması gerekirken, devlet bu sorumluluktan kurtuluyor. İkincisi, cinsiyetçi işbölümünü üretmeye devam ederken, kadınlar bu sosyal yardımın bireysel sorumluluğu ile eve hapsediliyor.

Çok açık ki, kadının evde görünmeyen bu emeğine erkek tarafından el konulur. Erkek cinsi, evin içinde 7 gün 24 saat boyunca kadınların bakım hizmeti için harcadıkları emek sayesinde, bu işlerden kurtulurken, erkekler kendilerini siyasal, kültürel ve sosyal olarak geliştirmek için daha fazla zamana sahip oluyorlar. Bu durum solcusundan islamcısına tüm erkekler için değişmezdir. Bu el koymanın sonucunda erkekler siyasetin de merkezinde yer alırken, kadınlar izleyici konumunda kalıyorlar. Siyaset yapmaya başladıkları durumda da "dünyanın yükünü" omuzlamak zorunda bırakılıyorlar.

"Hastalıkta ve sağlıkta" diye kurulan evlilik ilişkisinde ve aile ortamında hayatın tüm yükünü tek başına omuzlayan kadınlar, elbette, toplumsal üretimde de eve itildi. Kadınların yüzde 25'i evlendiğinde işini bırakıyor. Kadınların işgücüne katılımı konusunda hükümet rakamlarının gerçeği yansıtmadığı yaygın kanı. Çünkü sosyal yardım alan kadınlar da "çalışıyor" kabul ediliyor. Kadın istihdam oranı 2004'te yüzde 20,8'den 2013'te yüzde 30,8'e yük-

seldi. Ancak gerçek rakamın bunun altında olduğu düşünülüyor. Burjuvazinin kadın emeğinden tamamen vazgeçtiğini söylemek mümkün değil. Çalışma, kadınlar bakımından biçim değiştiriyor. Geleneksel rolle re hapsedilen kadınlar, kısmi zamanlı ya da esnek çalışmayı tercih etmek zorunda kalıyor. İş ile aile yaşamını uyumlulaştırma adına kadınların emeği, kısmi zamanlı, mevsimlik, geçici ya da ev eksenli esnek istihdam çarklarında öğütülüyor.

**Kazanılmış mevziler
Korunacak elbette,
ancak kadınlar,
"cumhuriyet kazanımları"
diye ifade edilen AKP
öncesi sosyal ve siyasal
pozisyonlarına da mahkum
değil. Bugün düne göre
daha gerici ve cinsiyetçi
politikalarla yüz yüze
geliyorlar, ancak kadınlar
dün de özgür değillerdi.**

Kadının görünmeyen bakım emeği üzerindeki erkek denetimi, kadınların bedenleri üzerindeki erkek denetimi ile iç içe geçmiştir. Cinsel ilişkinin erkek karşısında bedeni ve emeği nesneleşen bir kadın için bir "karılık görevi" haline gelmesinden şort giymenin "tahrik edici" bulunmasına kadar çeşitli şiddet biçimleriyle bu el koyma desteklenir. Erkeklerin, en yakınlarındaki kadınların bedenlerini sahiplenmeleri ile emeklerini sahiplenmeleri arasında güçlü bir bağ vardır.

Erkek cinsinin “koca”, “patron” ve “devlet baba” olarak bu el koyma saldırısına itiraz eden kadın ise bu üçlü tarafından cezasız bırakılmaz. Kadın katliamlarının düzeyi bu cezalandırmanın en somut örneğidir. Kadının itirazı bireysel itirazdan kolektif bir eyleme dönüştüğünde ise, bu kez “devlet baba”nın şiddeti kadınların karşısına polis, ordu, mahkeme, hapisane, işkence ve ölüm olarak dikilir. Özsavunma hakkını kullandığı için tutuklanan Nevin Arslan’dan HDP Eş Genel Başkanı olduğu için tutuklanan Figen Yüksekdağ’a kadar hapisaneye konulan kadınlar, erkek devlete başkaldırdıkları için özgürlüklerinden mahrum bırakılarak cezalandırılmıştır.

AKP’nin kadın düşmanı politikaları, çeşitli toplumsal ve siyasal kesimlerden çok geniş bir kadın kitlesini karşısına almış durumda. KHK ile işten atılanlar, yaşamın her alanında erkek cinsinin psikolojik ya da fiziksel şiddetine maruz kalanlar, güvensiz çalışmaya mahkum edilenler, nefret söylemlerine maruz kalanlar,



yaşam tarzına karışılanlar, doğurganlığına müdahale edilenler ve daha nicesi, saray diktatörlüğünün karşısına aldığı kadınlar. Memleketin toplumsal cinsiyet rejimi tablosu, faşist politik islamcı saray diktatörlüğüne karşı mücadelenin de dinamiğini oluşturuyor. Sadece 7 Haziran’dan bu yana toplumsal mücadele dinamiklerine bakıldığında, kadın özgürlük mücadelesinin başı çektiğini söylemek mümkün. Kadınlar, toplumsal hayatın dinselştirilmesinden yaşam tarzına müdahale edilmesine, erkek gericiğinin cins kırımına dönüşen saldırganlığından güvenceli çalışma hakkının ortadan kaldırılmasına karşı çeşitli biçimlerde ve inatla direnişte. Az ya da çok, dar ya da geniş, kadınlar darbe rejimine rağmen sokakları terk etmedi. Her ne olursa olsun sözünü söylemekten, yaşam hakkına, geleceğine sahip çıkmaktan, katledilen tüm kadınlar için adalet istemekten vazgeçmedi. 8 Mart ve 25 Kasım direnişlerinde olduğu gibi, saray karşısında militan bir duruş sergiledi. Son 25 Kasım eylemi de, saray faşizmine rağmen kadınların sokakları terk etmemekte kararlı olduğunu gösterdi. Sesi, soluğu ve rengiyle sokakları özgürleştirerek güzelleştirirken, sosyal medyadan da sesini duyurmaya çalıştı.

AKP’nin gündeme getirdiği “makbul kadın”ın, kadınların bu mücadelesi ve kazanımları ile de doğrudan bir bağlantısı söz konusu. Kadın özgürlük mücadelesi, deneyimler biriktiren, mevziler de kazandı. Örneğin, eşbaşkanlık sistemi, yerel yönetimlerdeki kadın kurumlaşmaları, mecliste HDP’nin kurduğu kadın

grubu. Bunlar kadınların çok önemli kazanımları. Sarayın “makbul kadını”, kadınların tüm kazanımlarını ellerinden alma savaşının ideolojik simgesi.

Kadınlar, “makbul kadın” gömleğini giymeyeceklerini gösterdi. Bundan sonrası, kadınların teslim olmayan iradesini büyütmenin yolunun, yönteminin ne olacağını bulmakta. Öncelik, saray iktidarı karşısındaki tüm kadınları kapsayacak bir talep etrafında buluşmak olmalı. Bu talep de “özgürlük ve eşitlik”tir. Politik islamcı faşist iktidarın, toplumsal yaşamı dinselleştirerek yeniden düzenlemesine karşı kadınların ihtiyacı özgürlük ve eşitliktir. Sokakta istediği gibi gezmek, gülmek, giyinmek için özgürlük. Başını örtmek ya da örtmemek için özgürlük. Çocuk doğurmak ya da doğurmamak için özgürlük. Toplumsal üretime katılmak için özgürlük. Siyasetin merkezinde yer almak için özgürlük. Hayatta kalmak için özgürlük. Kadınların köleliği anlamına gelen sarayın makbul kadınına karşı özgür kadın olmak ve her alanda gerçek eşitliği sağlamak için, kadınların birleşik kadın direnişini güçlendirmekten başka yolu yok.

Kadın özgürlük mücadelesinin şu anki niteliği, “eylemin bir araya getirdiği bir kadın kitlesi” olarak görünüyor. Sarayın politik saldırıları karşısında ya da 25 Kasım ve 8 Mart gibi kadın mücadelesi bakımından önemli günlerde sokağa çıkan, başka bir ifadeyle sokağın örgütlediği bir mücadele söz konusu. Bu tipteki eylem birlikteliklerinin, uzun ve gereksiz tartışmalara boğulmayan bir esneklik sağlasa da, mücadelenin ih-

tiyaçları bakımından yeterli olmadığı ortada. Haliyle de, böylesi örgütlü bir kadın cephesinin yaratılması sorumluluğu, sosyalist kadınların omuzlarında. Kadınlar birçok mevzilerini kaybetti, ancak kadının bu kadar çok özne haline geldiği bir dönem cumhuriyet tarihi boyunca olmadı. Bu çok özel bir dönem. Bu nedenle, saray faşizmine karşı kadın devrimini yükseltmek için bir “kadın özgürlük cephesi” neden örgütlenmesin? Bu cephe, eylem birliğinin ötesinde, sosyalist, yurtsever, feminist, devrimci, ilerici, antifaşist, Müslüman demokrat kadınların birleşik örgütlü gücü olarak, sarayın karşısına “özgürlük ve eşitlik” talebiyle dikilebilir. Bu örgütlülük aynı zamanda, kadınların kendi gündemlerini oluşturmasını, sarayın argümanlarının karşısını bularak değil, doğrudan kendi söylemleriyle mücadeleyi büyütmesini sağlayabilir. Kadınların birleşik örgütlü gücü, en büyük öz savunması olacaktır. Çünkü her şeyden önce kadın iradesini güçlendirecektir.

Kadınların birleşik örgütlülüğünün yaratılmasının yanı sıra, bir diğer nokta da şu: Kazanılmış mevziler korunacak elbette, ancak kadınlar, “cumhuriyet kazanımları” diye ifade edilen AKP öncesi sosyal ve siyasal pozisyonlarına da mahkum değil. Bugün düne göre daha gerici ve cinsiyetçi politikalarla yüz yüze geliyorlar, ancak kadınlar dün de özgür değillerdi. Kadınlar bugün özgürlük, başka bir ifadeyle hayatı istiyor.

AKP/saray iktidarının işçi sınıfı ve halkların emeğini sömürürken nasıl bir zenginlik içinde yüzdüğünün sayısız belgesi son birkaç ay için-

de ortaya döküldü. Bu zenginliğin halktaki karşılığı yoksulluk ve açlık. Çok açık ki, yoksulluk ve açlığın ilk vurduğu, kadınlar ve çocuklar. Bu nedenle, yoksulluğun ve açlığın doğrudan vurduğu ev emekçisi, işçi, yoksul kadınları, kadın özgürlük mücadelesinin aktif bileşeni yapmak çok önemli. Bunun imkanları düne göre daha çok. Çünkü sarayın verdiği “sadakalar” yoksulluk ve açlığı örtmeye yetmiyor. Bu sadakaların yoksullarla iktidar arasında yarattığı bağ, pamuk ipliği gibidir. Önemli olan, bu darbeyi vuracak bir örgütlü teması kadınlarla yaratabilmektir. Bu da yeni keşfedilmiş değildir. Sosyalist kadın hareketinin geçmiş pratiği de bunun zengin örnekleri ile dolu. Saray faşizmine karşı yeni mücadele araç ve yöntemlerini bulurken, kadınların kendi tarihlerinden öğrenmeleri de önemli.

“An”ın sloganı ne? *Özgürlük ve eşitlik*. Ancak bu sloganı, günlük hayatın ihtiyaçları üzerinden ete kemiğe kavuşturmak gerek. Örneğin, güvencesiz çalışmaya karşı güvenceli iş talebi güncel ve acildir. İnsanca yaşanacak bir ücret kadının hakkıdır. Bu ücret de, güvencesiz çalışmayla ya da evde bakım işlerinde sağlanamaz. Öncelikle, bakım hizmeti devletin görevidir. Kadınlar, bakım

hizmeti karşısında sadaka değil, sosyal güvence hakkını istiyor. Kadınlar, kendi bedenleri hakkında karar verme hakkını, özgürlüğünü istiyor. Boşanmak istedikleri için öldürülmek değil, kadın katillerinin “gerçek adalet” ile cezalandırılmasını istiyor. İnanç özgürlüğü istiyor.

Sarayın makbul kadın dayatmasına karşı geliştirilecek özgürlük söylemini, AKP’nin etkisi altındaki kadınlara ulaştırmanın araçlarını bulmak da önemli. Bunun yolunun da, “laik-antilaik” saflaşmasından değil, kadın dayanışmasından geçtiği kesin. Özellikle, kadına yönelik şiddet ve yoksulluk ortak bir payda. Kadına yönelik şiddet karşısında AKP iktidarının aldığı tutumun Müslüman kadınlar arasında da rahatsızlık yarattığının örnekleri mevcut. Kadına Yönelik Şiddete Karşı Müslümanlar İnisiyatifi küçük ancak önemli bir adım. Bu örnekler ile sosyalist kadınların mücadele yoldaşlığını oluşturmak da önemli.

Özetle, kadın iradesi, “laik-antilaik”, “başörtülü-başörtüsüz” ikilemine düşmeden, özgürlük için mücadeleyi büyütürken, sarayı yıkacak potansiyel güce sahip. HDP’li milletvekillerinin söylediği gibi, kadınların en büyük kariyeri saray iktidarını yıkmak olacak.



Özgür Gençlik İçin Bilimsel-Demokratik Eğitim

Nergis Gediz Efe

Bugün politik islamcı saray faşizminin eğitimi dinselileştirmesi ve dindar nesil yaratma saldırısının yakıcılığı karşısında, liselerde ve üniversitelerde bilimsel-demokratik eğitim talebinin daha da yükseltilmesi zorunludur. Gençliği geleceksizleştirme kışkıracının geldiği boyut, döneme özgü araç ve biçimlerle, uzun soluklu, ısrarlı, koparıp alıcı bir gençlik mücadelesini koşulluyor. Gençliğin, özgürleşme mücadelesini başkaca direnişçi dinamiklerle buluşturarak yaygınlaştırması, birleşik mücadele zeminini güçlendirmesi gerekiyor.

Rejimin faşist politik islamcı res-torasyonu ile eğitimin dinselileştirilmesi, saray iktidarının temel gündemlerinden biridir. AKP ve saray iktidarınca, resmi ideolojinin eğitim alanındaki köklü kemalist burjuva çizgisi geriletiliyor. Onun yerine politik islamcı çizgi, gerici anlayış ve uygulamalar hakim kılınıyor.

4+4+4 sistemiyle başlayan süreçte, yeni açılan veya dönüştürülen onlarca imam hatip lisesi, sınav sistemi değişiklikleri ve ders müfredat içerikleriyle, liseli gençliğin dindar nesle dönüştürülmesinin zemini hazırlandı. Saray faşizmi, yüzlerce demokrat öğretmen ve akademisyenin işine son vererek, eğitimin dinselileştirilmesi önünde hiçbir “engel” bırakılmaya hazırlandığını ilan etmiş oldu.

Kendi pratiğine her biri farklı tanımlar koysa da, özgürleşme mücadelesinin, saray faşizmine karşıtlığın coğrafyamızda temel bir dinamosu, kuşkusuz Türkiye ve Kürdistan gençliğidir. Hangi devrimci programa, strateji ya da taktiğe bağlı olduğu şurada dursun, bugün bir bütün gençlik hareketinin kavraması gereken en temel olgu, Erdoğan diktatörlüğünün kendi ideolojik yaklaşımı doğrultusunda, kendi araç ve biçimleriyle, her koldan gençliği kuşatarak, yeni bir gençlik kuşağı, yeni bir nesil inşa etme hedefiyle hareket ettiği. Bunun en kapsamlı yanı, kuşkusuz eğitimin dinselileştirilmesi yoluyla itaatkar ve dindar nesil yaratma yönelimidir.

On yılların birikmiş öfkesinin, gençliğin de ayaklanan bilinciyle buluşarak, Haziran isyanında patlak

vermesinden sonra, faşist diktatörlük bu hedefini perçinledi. Haziran ayaklanmasının yapıcılarını ve sonrasında politik mücadele içerisinde Gezi, Rojava ve kadın özgürlük mücadelesi deneylerini özümseyerek gelişen, öne çıkan gençleri, bir yandan okullardan atarak, tutuklayarak, Su-ruç ve Ankara gibi katliamlardan geçirerek ezmeye, hareketsiz kılmaya çalıştı. Diğer yandan sınav sistemi, eğitim müfredatı, barınma imkanları, yaşam tarzı olarak tabir edilen giyim-kuşam ve tüketim biçimleri, popüler kültür, medya, sanat ve spor gibi bilimum yaşam alanlarının piyasacı, gerici, tekçi, cinsiyetçi, muhafazakar, faşist politik islamcı ideolojisi gereğince reorganizasyonunu hızlandırdı. Saray diktatörlüğünün gençliği kuşatma stratejisi, gençliğin kendi hayatının belirleyeni-sahibi olma hakkının gaspını, yani geleceksizleştirme yöntemlerini süregelenleştirilmeye çalışıyor. Genç kadın, erkek ve lgbti'ler özgürlüğe bu denli susamışken, tümünden kölece biat eden bir neslin nasıl var edilebileceğinin ince hesaplarını yapıyor.

En basit tanımıyla hegemonya, bir sınıfın başka bir sınıf üzerindeki, bir ideolojik yaklaşımın başkaca bir ideoloji üzerindeki etkinliği ve nüfuzudur. Nüfuz etme hali “yönetilebilir-normalleşmiş” bir düzeye erişecekse, karşı ses ve itirazlara etkinleşme fırsatı bırakmaksızın derinlik kazanacaksa, elbette rıza üretimi zorunludur. Politik islamcı faşist diktatörlüğün rıza üretimi için kitleler üzerinde en sık başvurduğu yöntem, medya-basın aracılığıyla boca ettiği propagandayla psikolojik savaş tırmandırışıdır. Ancak gençlik, düşünen, sorgulayan, olguları dinamik kavrayan, cesur itirazlarıyla rıza göstermeyen ve boyun eğmeyen en geniş kesimdir. Kendisine sunulanı, mevcut olanı, olduğu gibi almaya, kabul etmeye rıza göstermez. Bunu iyi kavrayan saray diktatörlüğü, çözümü, bireyleri tepeden tırnağa yetiştirme yönteminde buluyor. İktidarını güvenceleyerek hükmetme umudunu, ideolojik olarak gericiğe kazanılmış gençliğe ve hatta kapkara bir perdeyle kuşattığı birkaç nesle bağlıyor.



Doğrudur. Bir bireyin aile, okul, iş ve sosyal yaşamını bilfiil sarıp sarmalayan gerici, cinsiyetçi, homofobik, ırkçı, faşist yaklaşım ve uygulamalar özellikle bir devlet politikası halinde sistemleşirse, onun başka türlü yaşayıp düşünmesi hayli zorlaşacaktır. Burada belleksizleştirme, unutturma politikası uygulanırken, inşa edilmek istenen yeni ilişki-yaşam tarzının toplumun en küçük hücrelerine kadar nüfuz etmesinin yöntemlerine yoğunlaşılır. Bu amaçla saray, okul öncesi eğitimden üniversiteye değin eğitim sistemini, ihtiyacına göre an an yapılandırıyor. Müfredatlarda yapılan değişikliklerden sınav sistemindeki değişikliklere, genç kadınların öğrenci evlerini kimlerle paylaşacağına dek müdahalelere, eğitim emekçilerinin devrimci-demokrat kesimini KHK yoluyla eğitim alanından tasfiye etmekten okulların azımsanmayacak oranının imam-hatipleştirilmesine kadar her ayrıntıyı, tepeden tırnağa piyasacı, cinsiyetçi, gerici, faşist temelde yeniden yeniden düzenliyor. Emekçi memurların ve akademisyenlerin, öğrenci gençlik hareketinin on yıllardır dışıyla tırnağıyla ve bedeller ödeyerek kazandığı haklar bir bir tırpanlanıyor. Gençliğin akademik-demokratik mücadele kazanımları ve inşa ettiği mevziler, bir gecede çıkan KHK ve yönetmeliklerle yok sayılmak isteniyor. Demokratik haklarının bilincinde olan ve hatta politik özgürlük mücadelesinin gençlik cephesinden öncülüğü rolünü oynayan gençler ve gençlik örgütleri tasfiye ve imha edilmeye, böylece geniş gençlik kitleleri terbiye edilmeye çalışılıyor. Bu tarz kuşatma planlarının kapalı kapı-

lar ardında falan yapılmasına da gerek duyulmuyor artık!

Örneklendirmek gerekirse:

10-11 Ekim’de “2017 Valiler Buluşması” adı altında 81 il valisinin yan yana getirilmesiyle gerçekleştirilen toplantı, bizzat içişleri bakanı S. Soylu’nun talimatıydı. İlköğretimden üniversiteye tüm eğitim alanının faşist saray rejimi politikaları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi maksadını taşıyan buluşmalar eğitim alanındaki “tehditler”i yok etmeyi, aslolarak da öğretmeni, öğrencisi,

İnşa edilmek istenen yeni ilişki-yaşam tarzının toplumun en küçük hücrelerine kadar nüfuz etmesinin yöntemlerine yoğunlaşılır. Bu amaçla saray, okul öncesi eğitimden üniversiteye değin eğitim sistemini, ihtiyacına göre an an yapılandırıyor.

akademisyeni ve dahası mekansal boyutuyla okulların yeni baştan dizaynını öngörmektedir.

Basına yansıdığı kadarıyla, “Müfredat ve devlet politikasında dinselleşme üzerinden ‘Gezi’ tipi eylem düzenleme planlarının hayata geçebileceği” kaygısıyla gerçekleştirilen toplantıda, çeşitli önlemler alınarak içişleri bakanlığı talimatına dönüştürüldüğü bilgisi mevcut. Bu kapsamda alınan kararlar:

-Üniversitelerde siyasi faaliyet engeli, siyasi eylemlerin yasaklanması.

-Okullara koordinatör atanması.

-Okul yönetimi-veli-öğrenci-güvenlik güçleri arasında bağlantının kurulması.

-Uyuşturucu ile mücadele kapsamında okullara yoğun kamera sistemi uygulanması.

“Okullarda siyasi faaliyet engeli” denildiğinde, “bilinen türde” bir politik gündem anlaşılmasın. Örneğin akademik mücadele olarak nitelendirilebileceğimiz ucuz-kaliteli-sağlıklı yemek talebi, her kata temiz tuvalet talebi, yaz okulu yerine bütünleme

Açılan yüzlerce imam hatip lisesine ilaveten, okulları apar topar dönüştürerek ve hatta “eski” okulları yıkarak, bir belleği yok sayıp daha baştan direnişi engellemeyi hedefleyen faşist politik islamcı diktatörlüğün hevesi kursağında kaldı.

sınavı talebi, tacizci bir personelin üniversiteden atılması istemi, genç kadınların yurt giriş-çıkış saatlerindeki kısıtlayıcı eşitsiz uygulamaya dönük itirazları gibi gündem ve eylemlilikler de politik faaliyet kapsamında ele alınarak engellenmeye çalışılıyor. Yoğun kamera sistemi ve polis-okul yönetimi işbirliği, yıllardır yapılmakta olanın, liselerin ve kampüslerin açık hapishanelere dönüştürülüşünün resmen kabulüdür.

CHP milletvekili Necati Yılmaz'ın 2002-2016 arasında açılan imam ha-

tip lisesi ve ortaokul sayısına ilişkin soru önergesine milli eğitim bakanı İsmet Yılmaz'ın yanıtında şu veriler mevcut:

-Açılan Anadolu imam hatip lisesi sayısı 976.

-Bağımsız açılan imam hatip ortaokulu sayısı 2359.

-Anadolu imam hatip lisesi bünyesinde açılan imam hatip ortaokulu sayısı 409.

-Anadolu imam hatip lisesine dönüştürülen okul sayısı 109.

Ayrıca kimi dönüştürmeler adeta yangından mal kaçırırca yapıldı. Birkaç örnek vermek gerekirse: Çorum'daki Başöğretmen Atatürk Ortaokulu, okullar açılmadan yalnızca bir gün önce imam hatibe dönüştürüldüğünde, ne öğrencilerin ne de velilerin haberi vardı. Acıbadem'de sınavsız girilebilen tek devlet lisesi olan Ahmet Sani Gezici Lisesi, kız imam hatip lisesine dönüştürülmek amacıyla yıkıldı. Yine, Afyonkarahisar Anadolu Öğretmen Lisesi'nin kız imam hatip lisesine dönüştürüldüğü, LYS tercih rehberinde okulun adı Afyonkarahisar Kız İmam Hatip Lisesi olarak yer alınca açığa çıktı.

Açılan yüzlerce imam hatip lisesine ilaveten, okulları apar topar dönüştürerek ve hatta “eski” okulları yıkarak, bir belleği yok sayıp daha baştan direnişi engellemeyi hedefleyen faşist politik islamcı diktatörlüğün hevesi kursağında kaldı. Tüm teşviklerine rağmen imam hatip okulu kontenjanları büyük oranda boş kaldı. Çocuğunu imam hatiplere kaydettirmek istemeyen veliler, tüm düzenlerinin altüst olmasını göze alarak, evlerini başka mahallelere taşıdı.

Böyle bir şansı olmayan öğrenciler ise, saatler süren yolu çekerek, kendi mahalleleri-ilçeleri dışındaki liselerde öğrenim görmekte buldu çareyi. Fakat saray, bu meselede ne derece ısrarlı olduğunu geçtiğimiz günlerde aldığı yeni bir kararla bir kez daha kanıtladı. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında adrese (ikametgah) dayalı okul kayıt sistemini zorunlu kıldı. Dünkü haliyle, imam hatipte okumak istemeyen bir öğrenci kaydını başka bir liseye taşıyabilirken, bu uygulamayla, ikamet ettiği mahalle ya da ilçedeki imam hatiplerde eğitim görmeye zorlanıyor. “Neredeyse her mahalleye, semte imam hatip okulu diktik! Herkes, ayağına kadar getirdiğimiz, evinin dibindeki imam hatiplerde öğrenim görecektir. Başka okul arayışına falan girmeyin!” diyor kısaca. Böylece saray, açtığı veya dönüştürdüğü imam hatiplerdeki boş kontenjan seviyesini minimuma çekmeyi hedefliyor.

MEB, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında uygulanacak yeni müfredatı twitter hesabından duyurdu. Milli eğitim bakanı İsmet Yılmaz’ın müfredata ilişkin açıklamalarına baktığımızda, eğitimin nasıl dinselleştirildiği, gençliğin nasıl bir eğitim-öğretime maruz bırakıldığı yüzümüze çarpıyor. (habertürk.com’a verdiği röportaj, 19.07.2017)

“Şunu çok iddialı olarak söylüyorum ki, bu ana kadar hiçbir müfredat bu kadar çok demokratik katılımı oluşturulmadı ve halkımızın görüşlerine açılmadı” diyor ve toplumun her kesiminden görüş alındığını, kamuoyundan gelen geri bildirimlerin akademisyen ve öğretmenlerden

oluşan çalışma gruplarında görevli 360 kişinin katıldığı bir çalışmada değerlendirildiğini ekliyor. (Bu konuda Eğitim-Sen’in kendilerine başvurulmadığına ve kabul edilemez bir müfredat hazırlandığına dair açıklamalarını hatırlamalıyız.)

Bakan, ilköğretimde evrim teorisinin müfredatta yer alıp almadığı sorusunu ise, geçiştirircesine şöyle yanıtlıyor:

“Bu noktada evrim konusunun, tarafları ve karşıtları şeklinde ikiye bölünmüş bir taraflılıkla, şairin ‘insanlar hangi dünyaya kulak kesmişse öbürüne sağır’ ifadesinde tespit ettiği bir kör döğüşü içinde ve bilimsel zeminin dışında tartışıldığını üzümlere gözlemlemekteyiz.” Ve ekliyor: “Biyoloji dersinde doğa tarihi konusunu vermediğimiz için ezberci bir eğitime saplanmamak için kök hücre tedavisi, antibiyotik, gen teknolojisi gibi konular vesilesiyle evrim teorisinin biyoloji ve teknolojiye gündelik hayatta uygulamaları verilmiştir. Bu noktada evrim teorisinin kavram setinde yer alan mutasyon, seçim, adaptasyon var. Bunlar biyoloji programımızda yer almakta. Konunun felsefi boyutlarıyla ele alınıp kavranması için çitayı felsefe dersinde kurmuş bulunmaktayız. Doğa tarihi, evrimsel biyoloji ve kuramın tarihsel gelişimi ise daha detaylı biyoloji eğitimi alınabilecek üst düzey eğitim kurumu olan üniversitelere bırakılmıştır.”

Bakanın ifadeleri tam bir savunma ruh halini yansıtıyor. Yıllardır liseli gençliğin “zorunlu din dersine son” talebi, “zorunlu seçmeli ders” saçmalığı ve 4+4+4 sistemi ile yok

sayıldı. Şimdi de evrim teorisini “ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında vermiyoruz” diyemiyor ve topu YÖK’e, yani üniversitelere atıyor. Üniversitelerde rektörlük seçimlerini kaldırarak rektör atamasını cumhurbaşkanına bağlayan saray rejimi, tepeden kendi atadığı rektörleriyle yükseköğrenim kurumlarına çörekleniyor, kurumsallaşıyor. Böylece ele geçirdiği üniversiteleri, kendi ideolojik üretim merkezleri haline getirmeyi hedefliyor. Hal böyleyken, üniversitelerde KHK’larla neredeyse

Saray iktidarı, bireyleri, okul öncesi eğitimden sonuna değin, politik islamcı faşist ideolojik zihniyetle kuşatarak, özcesi bir nesli kendi hegemonyası altında eğiterek yetiştirme perspektifiyle hareket etmekte buluyor çözümü.

bilimsel eğitimden yana, demokrat hiç akademisyen bırakmayan faşist politik islamcı saray rejiminin, evrim teorisini yükseköğrenim gençliğine hangi akademisyenle, nasıl sunacağı tartışmalı bir konu! Koca bir yalan olan ve manipülasyondan öte anlam taşımayan bakanın açıklamalarını, akademisyen olmadığı için uzun süre boş kalan kürsüler, derslikler, amfiler tersyüz ediyor.

Ancak bakan Yılmaz, “cihat” kavramına dair meseleye şöyle baktıklarını açıklıyor: “Siz buna yok deseniz

de yok olmuyor. Dolayısıyla o halde doğrusunu ve çerçevesini evlatlarımıza öğretmemiz lazım. Bunu yaparsak yanlış anlamaları da ortadan kaldıracacağız. Dört başı mamur şekilde cihat kavramının evlatlarımıza verilmesi bu ülkenin en büyük kazanıdır. Cihadın gerçek anlamı ülkemizi sevmektir, vatanımızı sevmektir. Kırmak dökmek, savaşmak bunun içine girmez. Ama vatan koruması gerekiyorsa, Mehmetçik, asker niye var? Niçin şehitlerimiz var? Dolayısıyla cihadın ne olup olmadığının öğretilmesi de bizim bakanlığımızın asli görevleri arasındadır. Bundan rahatsız olmaya gerek yok. Sizin dışınızdaki birileri cihat kelimesini ortaya attığında, bizim gençlerin bunu merak edip yanlış yerden mi bilgi edinmesi daha doğru olur, yoksa böyle bir şey var, doğrusu nedir diye onun aslından öğrenmesi lazım. Dolayısıyla biz cihat kavramının ne olduğunu ve ne olmadığını din derslerinde, fıkıh derslerinde evlatlarımıza vermek istiyoruz.”

“Cihat” kavramının öğretilmesi bakanlığın asli görevlerinden sayılıyor. “Yok deyince yok olmama” kuralı “cihat” için işlerken, evrim teorisini, anadilde eğitim hakkı gibi konular için ne hikmetse işlemiyor! Politik islamcı faşizm, kendi ideolojik yaklaşımları doğrultusunda, Osmanlıcı yayılmacı zihniyetiyle harmanlanmış gerici, cinsiyetçi, sömürgeci, ırkçı düşünüş tarzıyla, gençliğin aklını ve geleceğini karartmaya aday olduğunu ilan ediyor. Bir devletin eğitim yoluyla dinsel anlayış ve normları nesilden nesle aktarması kabul edilemez. Hele ki bu, po-

litik islamcı çizgiyle egemen Sünni inancını empoze etmeyi içeriyorsa, coğrafyamızda inanç özgürlüğünün yok sayıldığı gerçeğinin apaçık ilanı anlamını taşır. Herhangi bir dini eğitim almak istemeyen ya da farklı inanç topluluklarına mensup Alevi, Hristiyan, ateist vb. liseli gençliğin düpedüz asimilasyonu demektir uygulanan. Kısacası, bir dini ya da egemen inancı genel okullar aracılığıyla yaygınlaştırmak yönetenlerin, devletin işi olamaz.

Yenilenen müfredatlarda “değerler ve değer eğitiminin ana odağı oluşturduğu”na işaret eden bakan Yılmaz, öğrencilere aktarılması hedeflenen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik gibi “kök değerler”in müfredata eklendiğini söylüyor. Türkiye ve Kürdistan gençliğinin, hiç abartısız canı pahasına, liselerden-kampüslerden yükselttiği eşit-parasız-bilimsel-anadilde-demokratik eğitim mücadelesinin kazanımları ve ezilen halklarla ördüğü kardeşlik köprüleri dinamitlenmeye çalışılıyor. Demokrasi, barış, kardeşlik, eşitlik ve özgürlük isteyen gençliğin değerleriyle sarayın “kök değerler”i arasında tek bir ortaklıktan söz edilemez. Gençliğin hazine gibi koruduğu değerler toplamı, sınırsız özgürlük istemi ve mücadelesinden başka bir şey değildir.

15 Temmuz’dan sonra, okul öncesi öğretim kurumlarında tiyatro, şiir, resim, müzik gibi gelişim alanları üzerinden 3-5 yaş arası çocuklara empoze edilmeye çalışılanlar sıkça ekrana yansdı. (Maalesef ki, yapılanların yalnızca küçük bir bölü-

münün yansıdığını kabul etmek zorundayız.) “15 Temmuz Zaferi” adı altında oynatılan tiyatrolarda tankların altına yatma rolü verilen çocuklardan, ağlayarak şiir okutulanlara kadar bir dizi kareyi gördük. Okul öncesi eğitiminde cinsiyet eşitlikçi öykü kitaplarının okutulması gerektiği tartışmaları yürütüldüğü zamanlardan geçerek, “15 Temmuz Şehitleri” tabutunu omuzlayan çocukların tiyatro gösterimleriyle sarsılıyor. Aynı zamanda, karma eğitim yerine ayrı sınıflarda okul öncesi eğitim ve-

İhraç edilen akademisyen ve öğretmenlerin direnişi ile kadın özgürlük mücadelesi gençliğin özgürlük mücadelesiyle her alanda (sokakta, lisede, kampüste) birleştikçe, saray faşizmini geriletecek deneyim ve cesaretin niteliği kuşkusuz daha açık görülecektir.

rilmesi gerektiği tartışmaları at başı yürütülüyor.

Güncel müfredatta öğretim programları arasında yer alan, 4, 5, 6, ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler dersinde “toplumsal hayatımızda demokrasi” konusunun işlenmesi sırasında, “15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Milli Birlik Günü”nün ele alınacağını, yine Türkçe dersleri ve imam hatip lisesi meslek derslerinde de 15 Temmuz’un yer alacağını ifade ediyor bakan. Ortaöğretimde çağdaş Türk ve dünya tarihi dersinde, “1990



sonrası Türkiye’de meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel ve bilimsel gelişmeleri açıklar” ders kazanımı adı altında, “FETÖ, paralel devlet yapılanmasının yapısı, amaç ve hedefleri, 17-25 Aralık 2013 ve 15 Temmuz”un yer alacağını vurguluyor. Bunun, ortaöğretimde Türk dili ve edebiyatı dersinde “destan ve efsane” ünitesiyle de perçinleneceğini övünçle söylüyor bakan Yılmaz. Tüm bu veri ve uygulamaların gösterdiği şudur ki, saray rejimi 15 Temmuz’u eğitimin dinselleştirilmesinin ve gerici politikaların hayata geçirilmesinin bir basamağı haline getiriyor.

Politik islamcı saray faşizminin hedefi, tek başına eğitim alanını düzenlemekle sınırlı değildir. Kendi iktidarını garantilemeyi, diktatörlüğünü sağlama almayı yalnızca üniversiteli gençlik üzerinde gerici politikalarını hayata geçirerek başaramayacağını, bu yönelimin yetersiz ve zor olduğunu geçtiğimiz yıllarda iyice kavramış bulunmakta. Bireyleri, okul öncesi eğitimden sonuna değin, politik islamcı faşist ideolojik

zihniyetle kuşatarak, özcesi bir nesli kendi hegemonyası altında eğiterek yetiştirme perspektifiyle hareket etmekte buluyor çözümü. Gerici, cinsiyetçi, homofobik, sorgulamayan, üretmeyen, asimile olmuş, biat eden, ırkçı, faşist, bireyci birkaç kuşak! Eğitim-öğretim kurumları aracılığıyla, düpedüz hayata bakış açısını şekillendirdiği, düşünüş tarzını yönettiği, bilincini tahakküm altına aldığı, başka bir dünyanın mümkünlüğünden bihaber nesiller yaratmayı hedefliyor. Demokratik, parasız, bilimsel, anadilde, cins ayrımsız eğitim talebine, “zorunlu seçmeli ders” zırvasıyla genişletmeye çalıştığı zorunlu din dersinin reddine, parasız ulaşım ve barınma istemine, gençliğin birlikte üretip paylaşabileceği kulüp vb. araçların varlığına, söz, eylem ve örgütlenme özgürlüğüne istisnasız saldırıyor. Duraksamadan, ögb-polis işbirliğini devreye sokuyor. Vakit kaybetmeksizin soruşturmalara ve okuldan atmalara başvuruyor. Yoğunlaştırdığı kamera sistemleriyle öğrenciler için dört koldan açık hapishaneye çevir-

diği kampüslerde ve liselerde, DAİŞ zihniyetli gerici-faşist çetelere cirit attırıyor. Çürümüş saray rejimi, Pozantı çocuk hapisanesi, Ensar vakfı, Aladağ yurt yangını gibi çocuk istismarı ve katliamlarının hesabını vermediği gibi, bakanları ve Bilalleri aracılığıyla sanat ve spor gibi alanlara her fırsatta müdahale ediyor. Flüt ve jimnastiğin Türkiye’yi tutsak ettiği tezi ortaya atılarak, okçuluk vb. spor dallarıyla “*çocuklar dimağlarında kültürel kodlarıyla, hafızalarıyla çok sağlıklı bir ilişki, iletişim kuruyorlar*” deniliyor.

Bugün politik islamcı saray faşizminin eğitimi dinselleştirmesi ve dindar nesil yaratma saldırısının yakıcılığı karşısında, liselerde ve üniversitelerde *bilimsel-demokratik eğitim* talebinin daha da yükseltilmesi zorunludur. Gençliği geleceksizleştirme kısılcacının geldiği boyut, döneme özgü araç ve biçimlerle, uzun soluklu, ısrarlı, koparıp alıcı bir gençlik mücadelesini koşulluyor. Gençliğin, özgürleşme mücadelesini başkaca direnişçi dinamiklerle buluşturarak yaygınlaştırması, birleşik mücadele zeminini güçlendirmesi gerekiyor. KHK ile ihraç edilen akademisyen ve öğretmenlerin direnişi ile kadın özgürlük mücadelesi gençliğin özgürlük mücadelesiyle her alanda (sokakta, lisede, kampüste) birleştikçe, saray faşizmini geriletecek deneyim ve cesaretin niteliği kuşkusuz daha açık görülecektir.

Bilimsel-demokratik eğitim talepli yürütülecek politika ya da kampanyaların hedef kitlesi içinde, liseli Alevi gençlik ve liseli genç kadınlar özgün bir yerde duruyorlar.

Liseli genç kadınların yükselttiği talepler, son yıllarda kadın özgürlük mücadelesinin gündemleri arasında yer aldı. Dün liselerde kılık-kıyafet yönetmeliği adı altında uygulanan etek boyu ve saç şekli belirlemesi, vücut hatlarını belli etmeyecek pantolon kuralı vb., sarayın kadın düşmanı politikalarıyla genelleştirildi. Bunlar, sokakta, okulda, toplu taşımada, işyerinde, evde, tüm yaşam alanlarında kadınlara taciz-tecavüz ve hatta katliam gerekçesi yapıldı. Erkek baskısı ve şiddetinin kadın

Liseli genç kadın dinamiğini örgütlülükle buluşturmak ve sokakları terk etmeyen kadın özgürlük mücadelesinin genç dinamiği olarak örgütlemek zorunludur. Bu zorunluluk, kadın devrimi programının güncel karşılığının başarılması anlamı taşımaktadır.

bedeni üzerindeki ilk uygulamaları liseli genç kadınlar üzerinde sınıandı. Özellikle liselere, kılık kıyafet yönetmeliği, mesleki yönlendirmeler, bekaret kontrolü dayatmaları, erkekliği yüceltip kadın cinsini aşağılayan ders kitapları ve farklı cinsel yönelimlerin yok sayılmasıyla, erkek egemen devletin ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi üretim merkezleri işlevi yüklendi. Bugünden liseli genç kadınlara dayatılanları düşündüğümüzde, kadın düşmanı saray gericiliğinin eğitimi dinselleştirmesi,

zorunlu imam hatipler ve alternatif olarak önerilen yatılı okullar aracılığıyla liseli genç kadınların üzerinde artacak baskı ve şiddet sarmalının kıyıcılığını tahmin edebiliriz. Özgecan'ın tecavüz ve katledilişinin ardından, yerden göğe yükselen genç kadınların isyan çığlığı hala kulaklarımızda. Baskı ve şiddet cenderesini kırarak tepeden tırnağa özgürleşmek isteyen liseli genç kadın kitlesi isyan potansiyelini koruyor. Liseli genç kadın dinamiğini örgütlülükle buluşturmak ve sokakları hiçbir koşulda terk etmeyen kadın özgürlük mücadelesinin genç dinamiği olarak örgütlemek zorunludur. Tartışmasız bu zorunluluk, kadın devrimi programının güncel karşılığının başarılması anlamı taşımaktadır.

Tarihsel katliamlar serisinden geçmiş Alevilere kanlı “geçmiş” hatırlatılırcasına, çeşitli faşist saldırılar (evlerin işaretlenmesi, oruç tutmama gerekçesiyle yapılan faşist saldırılar, cemevlerinin kapatılması vb.) yoğunlaştırılıyor. Sindirme ve asimilasyon politikası tırmandırılıyor. On yıllardır böylesi uygulamalara maruz kalan bir inanç topluluğunun evlatları olan Alevi gençlik, bir yandan da aileleriyle birlikte verdiği zorunlu din dersinin kaldırılması mücadelesinden geri durmuyor. Ancak zorunlu imam hatipler ve gerici eğitim müfredatıyla egemen Sünni mezhep baskısının katmerlenerek

artacağı, Alevi gençliğin Alevi inanç gerçeğini dahi dillendiremez hale getirilmeye çalışılacağı öngörülmelidir. Gençlik hareketi, Alevi halkının biriken tarihsel isyan geleneğine yaslanmalı, Kızılbaz gençlik dinamiğiyle buluşarak inanç özgürlüğü talebini bayraklaştırmalıdır. Bu başeğmez dinamiği örgütlemek, faşist politik islamcı saray iktidarının tekçi zihniyeti karşısına dikilecek önemli bir kazanım olacaktır.

Son olarak, gençlik hareketinin yakalayacağı temel bir halka, saray faşizminden rahatsızlık duyan, bunalıp nefessiz kaldığını düşünen, buna itiraz eden, yaşam tarzı özgürlüğünü isteyen gençlik kesimini daha ileri bir mücadele hattına çekmek, kendi gelecek savaşımının aktif öznesi düzeyine taşımak, devrimci bir mevzide konumlanışını örgütlemek olmalıdır. Çünkü bu mücadele yalnızca AKP/saray faşizmi saldırıları karşısında “dar anlamda” eğitimin bilimselleştirilmesi ve demokratikleştirilmesi talebiyle sınırlı değildir. Anlık/dönemsel kazanımlara odaklanmakla yetinmeyen, reformcu tarza aşan bir devrim iddiasının parçasıdır.

Bu mücadele, en yalın ifadeyle politik özgürlük mücadelesidir, devrim mücadelesinin gençlik cephesinden yükseltilmesi sorunudur. İşte bundan dolayıdır ki, bu kavga gençliğin özgürlük kavgasıdır!



Katalonya: Demokratizmden Geri Düşen Sosyalizme Gidemez

Yücel Yıldırım

İşçi sınıfının enternasyonalist birliği ve antikapitalist mücadele açısından baktığımızda görürüz ki, Katalonya'nın ulusal demokratik halk hareketine uzak duran, işçi sınıfının bu güncel demokratik mücadeleye kayıtsız ve tavırsız kalmasını öneren anlayış, hem Katalonya işçi ve ezilenlerini Rajoy'un şoven militarist saldırıları karşısında yalnız bıraktı, hem de Katalonya işçilerinin İspanyol işçilere güvensizliğini artırdı.

Katalonya 1 Ekim'de bağımsızlık referandumuna gidince, kıyamet değilse bile şovenist fırtına koptu. Güney Kürdistan'ın 25 Eylül referandumuyla ve sonraki gelişmelerle çakışınca, sadece Irak ve İspanya'da değil, Ortadoğu ve Müslüman halkların yaşadığı devletlerin hemen tamamında esti, bu şovenist fırtına. AB'den ABD'ye, hatta Kırım'ı kendisine bağlayan Rusya'ya, yeni güç odağı Çin'e varıncaya dek emperyalist devletler "ayrılıkçılığa karşı" tavır alınca, bu, fırtınayı estiren devletlerde sevinç patlamasına yol açtı. Böylece bir kez daha, "üçüncü dünyacı" şovenizm ile emperyalistlerin desteği birleşerek, halkları gerici ve ilhakçı bataklığa doğru çekti.

Katalonya'nın Referandum Süreci

Katalonya özerk bölgesi, 1978 anayasasında çerçevesi çizilen

İspanya'nın 19 özerk bölgesinden biriydi. "Herkes kahve" deyimiyile ifade edilen bu özerklikler, Katalonya, Bask ülkesi ve Galiçya'ya ilişkin bölgesel özerkliğin ulusal nitelikte bir statü olduğunu gizlemek üzere, 3-4 ili kapsayan bölgelere özerklikler biçiminde gerçekleştirildi.

Bu şovenist mantığa bağlı olarak, 1978 anayasasında söz konusu bu üç halkın birer ulus oldukları kabul edilmiyordu. Bu mantığın elbette amacı vardı. Ulus statüsünün reddi, BM Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1960 tarihli 1514 (XV) sayılı kararının "*bütün halkların kendi kaderlerini tayin hakları vardır, bu hak sayesinde siyasi statülerini özgürce belirler ve özgürce ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlarlar*" hükmüne karşı bir önlemdi.

Bask özerk bölgesi de ulus olarak tanınmamasına rağmen, diğer bölge-



lerden farklı olarak, vergiyi kendisi toplama yetkisine sahipti.

Katalan yönetiminin, Basklılar kadar hak elde etmek için ve dahası barışçı yolla ayrı devlet kurma amacına basamak olabileceğinden hareketle, Katalanların ulus olduğuna dair gerçekleştirdiği referandumun sonucu, 2010'da İspanyol hükümetinin emriyle anayasa mahkemesi tarafından reddedilmişti. Keza eğilim belirlemek için yapılan 2014 referandumunda da oy kullananların yaklaşık %80'i evet demişti.

Katalonya burjuva partisi PdCAT, bölgesel hükümet olduğu dönemde bulaştığı yolsuzlukları örtmek ve kapitalizmin krizi koşullarında bağımsızlık fikrini savunarak kitle temelini yenileyip güçlenmek istedi. Bağımsızlık talebini bu amaçla yükseltti.

PdCAT, Katalan burjuvazisini temsil etmesinin ifadesi olarak, bağımsızlık talebine sahip çıkmaya başlayan politika değişikliğini yaparken, "İspanya bizi soyuyor" şeklinde ekonomik açıdan refahçı şovenist şiarı sık sık dile getirdi. Bu esasen,

kapitalist karını -vergi yoluyla- İspanyol/Kastilya burjuvazisi ve devletiyle bölüşmeme isteğinden başka bir şey değil. Fakat bu duruma rağmen, Katalonya burjuva partisinin bu şiarı, İtalyan Kuzey Ligi faşist partisinin yoksul Güney İtalya'dan "ayrılma" (gerçekte Güney'i kendisinden ayırma) şiarına benzetilemez. Çünkü Kuzey Ligi, aynı ulusun yoksul bölgelerini "atmak" istiyor, oysa PdCAT, Katalonya ulusunun kendi burjuvazisi liderliğinde de olsa başka bir ulusun ilhakçı boyunduruğundan ayrılmasını savunuyor.

Belirtmek gerekir ki, 1 Ekim referandumu sırasında ve sonrasında, büyük Katalan şirketlerin yöneticileri ve sahipleri bağımsızlığa karşı çıktılar ve merkezlerini Katalonya'dan taşıdılar. Bu onların İspanyol şirketleriyle ortaklıklarından gelen tutumları oldu. Böylece, burjuva sınıfı ile onun temsilcisi PdCAT arasında çelişki kendisini gösterdi.

Fakat öteden beri bağımsızlık yanlısı olan ve Katalanca eğitimi geliştirmeyi amaçlayan küçük burjuva yurtsever dernekler vardı. Bunların içinde öne çıkanlar Katalonya Ulusal Asamblesi (ANC) ile Omnium Culturel idi. Nitekim bu iki derneğin başkanları Sanchez ve Jordi Cuixard, İspanya başbakanı Rajoy'un tutuklama saldırılarından ilk nasibini alanlar olacaktı.

Ayrıca sosyal demokratik Katalonya Cumhuriyetçi Solu (ERC) ve içinde marksizme sempati duyanların da yer aldıkları radikal Halk Birliği Adaylığı (CUP) bağımsızlık talebini yükseltenler içinde daha hızlı kitle desteği almaya başladılar.

Sonuçta, Katalan emekçi sol hareketi ile küçük burjuva ve burjuva sosyal demokrasinin egemen olma-ya başladığı bağımsızlıkçı halk hareketi oluşmaya başladı.

1 Ekim referandumunu sonucunda, Rajoy'un polisinin oy kullanma yerlerine saldırısına, bazıları ağır 900 kişiyi yaralamasına, sandık atölyelerine, özerk bölge ekonomi bakanlığına ve oy pusulalarını hazırlayan matbaalara baskınlar yapmasına rağmen, "2 milyon 262 bin kişi, mücadeleye korudukları okullarda oy kullanmayı başardı ve yüzde 90 oranında bağımsızlığa 'evet' dedi. 640 bin kadar kullanılmış oya ise saldırı güçleri el koydu; bunların da dahil edilmesiyle birlikte katılım yüzde 54,3 oranında oldu. Yıllar önce Avrupa Birliği'ne girmek için yapılan referandumda Katalonya'da gerçekleşen katılım oranının aynısı." (Bkz. Katalan Halkı Ayakta Bağımsızlığa Yürüyor, M. Karkın, Bianet ve İşçi Cephesi)

Oylama günü Katalan halkı, yalnızca oy kullanma ısrarını sergilemekle kalmadı, baskın yapan ilhakçı polise karşı hücumda da geçti. İspanyol polisini halkın elinden bölge polisi alabildi.

Dahası, 3 Ekim'de ve sonraki günlerde yapılan miting, yürüyüş ve politik genel grevlere geniş kitleler katıldı. Barselona'daki gösterilere her defasında yaklaşık 700 bin kişi katıldı. Gösteriler, halk eylemliliğinin yükselişinin ve radikalleşmesinin kanıtıydı. Öyle ki, kitleler, Rajoy'un ilhakçı polis saldırısına ve tehdit olarak asker göndermeyi dillendirmesine karşı ve tutuklamalara geçit vermemek için "halk milisleri" kurmayı tartıştı. Kit-

leler, bu deneyler içinde, ilhakçı devlet terörüne karşı kitle militanlığının ve silahlı savunmanın gerekli olduğu bilincini edinmeye başladı.

İspanyol şovenistleri polisiye ve siyasi saldırılarını yoğunlaştırırken, Türk burjuva sömürgecilerinin Kürtlere saldırılarını örnek alıp uygulamaya girişirken, Katalan bağımsızlıkçı halk hareketi kendi içinde ayrılmaya başladı. Bu önce, Katalan hükümet başkanı Carles Puigdemont'un "bağımsızlığı ilan etmeyebiliriz", sonra da "referandum sonucunu müzakere

Katalonya ulusu kendi kaderini tayin hakkına sahip olmalıdır. Tutarlı demokratizmin ölçütlerinden olan bu hakkı engelleyen İspanyol burjuvazisi, hem gericiliğini faşist yönde geliştiriyor, hem de bunu egemen Kastilya ulusundan halka da benimsetiyor.

edebiliriz" tereddüdünde yansdı. İspanyol devletinin özerk yönetimi tasfiye eden saldırısı sonrası, bağımsızlığın kitle desteğinin gerilediğini kanıtlama oyununa girişen Rajoy'un aldığı Katalonya'da erken seçim kararı karşısında, "erken seçime katılabiliriz" diyen Puigdemont'un karar-sızlığı sürdü.

Dünyanın Bütün Şovenistleri Birleşin

Güney Kürdistan'ın kine karşı olduğu gibi, Katalonya'nın bağımsızlık

referandumuna karşı da, Trump'ın ABD'si ve AB emperyalistleri Rajoy'un ve İspanyol devletinin yanında yer aldılar.

Trump, “İspanya büyük bir ülke ve birleşik olarak kalmalı” demeciyle, ABD'nin kesin tavrını ortaya koydu. (Evrensel, 26.09.17)

Özellikle büyük burjuvazinin temsilcisi PdCAT ve sosyal demokrat ERC'nin güvendikleri AB ise Rajoy'un sert saldırılarına düşük sesle de olsa onay verdi ve uzlaşma ile itidal önerdi. Ardından AB'nin çeşitli temsilcileri ayrılığa karşı demeç verdiler. Avrupa'da İskoçya, Korsika, Bask, Kuzey İrlanda vb. yerlerin ayrılığını tetikleme tehlikesini göstererek, statükonun sürmesinden yana tavrı haklı göstermeye çalıştılar: “Avrupa Komisyonu şu anın ayrılık ve parçalanma değil, birlik ve istikrar zamanı olduğunu düşünüyor.” (AK açıklamasından, diken.com.tr, 02.10.17)

Kırım'ın ayrılarak kendisine bağlanmasını onaylamış Putin Rusya'sı da, Çin ve diğer pek çok devlet de Katalonya'nın bağımsızlığına karşı demeç verdiler. Güney Kürdistan bağımsızlık referandumuna karşı tutum alarak yaptıklarını, Katalonya bağımsızlık referandumuna ilişkin tekrarladılar.

Bundan en büyük sevinci çokuluslu ülkelerin sömürgeci devlet yetkilileri ve burjuva partileri duydu. Öyle ki bunların liderliğinde geniş çaplı her renkten şovenist akım, emperyalist devletlerin “ayrılıkçılık”a karşı tavrından sevinç kutlamaları yaptı.

Sonuçta, yalnızca İspanyol burjuvazisi değil, diğer çokuluslu ilhakçı ve sömürgeci burjuvaziler de,

“emperyalistler ülkemizi bölüyor” propagandasıyla egemen ulustan emekçileri şartlandırarak arkalarına bağlarlarken, bu propagandanın tersine, emperyalistlerin ilhakçı-sömürgeci statükoyu sürdürme demecileriyle şovenist bayram kutlamaları gerçekleştirdiler.

Öncelikle vurgulayalım: Katalonya ulusu kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olmalıdır. Tutarlı demokratizmin ölçütlerinden biri olan bu hakkı engelleyen İspanyol burjuvazisi, hem gericiliğini faşist yönde geliştiriyor, hem de bunu egemen Kastilya ulusundan halka da benimsetiyor. Ve Marks'ın uluslar sorunu için vurguladığı “başka ulusu ezen bir ulusun kendisi de özgür olamaz” görüşünü bir kez daha kanıtıyor.

Emperyalistler ve yerel egemen burjuva devletler, daha kötüsü, bölgesel özerkliğin tasfiye edilmesine, fiili OHAL saldırılarının meşru gösterilmesine, faşist gericiliğin tırmandırılmasına kitleleri alıştırmaya ve yığınsal gerici bilinci tırmandırmaya çalışıyorlar. Belli düzeyde başarılı da oluyorlar.

Şovenizmle Mücadele Kararsızlığı Teslimiyet Üretir

Somut bir hareket olarak Katalonya ulusal demokratik hareketi ayrılma mücadelesini yükseltirken, tutarlı demokratizmin gereği olarak onu destekleme ve hareketin içinde Katalonya işçi ve ezilenlerinin etkisini egemen kılma tavrı, izlenmesi gereken doğru politik çizgiydi.

İspanya'nın iki başlıca sol ittifakı, Birleşik Sol ve Podemos, Katalonya'nın referandum yapma

hakkına sahip olduğunu vurguladılar, ama bağımsızlığa evet demediler. Katalonya'daki taraftar kitlelerini sandık başına göndermediler.

Katalonya halkı referandum hakkını kullanırken İspanyol devletinin ırkçı-şoven saldırısına maruz kaldığında, bu sol ittifakların özellikle İspanya'da ne denli direniş geliştirebildikleri bir soru işareti olarak kaldı. Yer yer direnen gruplar oldu ve İspanyol faşistlerle çatıştılar. Ama bas-kın şovenist atmosfer bu direnişlerin kitleselleşmesini engellediği gibi, bu iki başlıca ittifakta birleşen parti ve örgütler, Katalonya'daki örgütlü güçlerini de 1 Ekim sonrası direnişlere seferber edemediler veya etmediler.

Bu özellikle genel grevlerde yansıdı. Birleşik Sol'un sendikacıları ile diğer federasyonun bölge yöneticileri (İşçi Komisyonları -CC.OO.- ve Genel İşçi Birliği -UGT-), 3 Ekim'deki genel grev için işçi kitlesine katılım çağrısı yaparlarken, sonraki genel grevlerden işçileri çektiler. Bu, İspanya genelindeki ağır şovenist atmosferden etkilenmelerinin ve başından itibaren hareketi desteklememe kararsızlıklarının bir sonucuydu.

Siyaseten böyle karasız bir tavır, şovenizmi yenmeyi değil ona boyun eğmeyi, şovenizm içinde boğulmayı, sosyal-şovenizmi getirir. Kararsızlığa yol açan başlıca fikirler şöyle özetlenebilir: Ön planda olan, bütün uluslardan işçi sınıfının kapitalizme ve onun krizine karşı mücadelesidir. Katalan burjuvazisi ve temsilcileri, bağımsızlık şiarını ortaya atarak ve bağımsızlık yoluna giderek, krizi ve yolsuzlukları unutturmaya çalışıyor. Bu nedenle, bağımsızlık mücadelesi

işçi sınıfı ve komünistlerin sorunu değildir!

Podemos'la Birleşik Sol, "Birlikte Yapabiliriz" adlı cephevari ittifakı oluşturuyorlar. Bu ittifak, İspanya'nın genel sorunlarını kapsayan bir anayasa değişikliği referandumu çerçevesinde Federal İspanya programı önererek, bağımsızlık referandumuna alternatif oluşturmaya çalıştı.

Bu yönde büyük çaplı bir kitle seferberliğine girişseydi, İspanyol şovenizmini geriletken rol oynayabilirdi. Fakat ne etkili bir eylemsellik

Güler Katalonya, Güney Kürdistan ve Flaman halklarının farklı dil özelliklerinden hareketle ulus oluşturmamaya çalışmaları şeklindeki kaba şovenizme de düşüyor. Bu sözleri ancak Türk, İspanyol veya Belçika egemen milliyetçisi biri sarf edebilir.

ortaya koydu, ne de şovenist dalgaya karşı tutarlı demokratizmin ifadesi olarak Katalonya'nın ayrılmasına evet diyen kitle hareketine katıldı.

Birleşik Sol'dan parlamenter ve federal koordinatör A. Garzon'un argümanları, bu kararsızlığın kaynağı olan bakış açısına örnek sunuyor: "Bağımsızlığın rejimden kopmak için en iyi yol olduğunu varsaysak dahi (rejim, sadece daha fazla devletin mevcudiyetiyle değiştirilebilir olmayan bir üretim tarzını ve bir iktidar yapıları bütününi savunmak için

oluşturulduğundan bunu da kabul etmiyorum) bu bizim sürecimiz değil.” “Katalan burjuvazisinin süreci daha önemsiz güçlere bırakacak kadar beceriksiz olduğuna inanmakta zorlanıyorum. ...önümüzdeki yol açısından kimin kimi yönettiği konusunda emin değilim.” (Katalonya’yı Tartışmak, 01.10.17, Başlangıç dergisi)

İşçi sınıfının enternasyonalist birliği ve antikapitalist mücadele açısından baktığımızda görürüz ki, Katalonya’nın ulusal demokratik halk hareketine uzak duran, işçi sı-

Katalonya bağımsızlık girişimi barışçı yolla başarısızlığa uğrarken, Katalan işçileri ve ezilenleri, şovenistlerden ve uzlaşıcılardan daha çok koptukları gibi, uzlaşıcı Katalan burjuva ve küçük burjuva partilerden de bir ölçüde kopmaya başladılar.

nıfının bu güncel demokratik mücadeleye kayıtsız ve tavırsız kalmasını öneren söz konusu anlayış, hem Katalonya işçi ve ezilenlerini Rajoy’un şoven militarist saldırıları karşısında yalnız bıraktı, hem de Katalonya işçilerinin İspanyol işçilere güvensizliğini artırdı. Güvensizliği artan ulusal işçi sınıfı gruplarını kapitalizme karşı mücadeleye çekmek, olanaksız değilse bile, çok zordur. İspanyol işçiler ise, Rajoy’un ilhakçı saldırısı karşısında Katalonya’nın bağımsızlık hakkı için eylemli mücadele

etmedikleri sürece, sosyalizm için mücadele edemezler.

Öte yandan, harekete ilgisiz kalmayı öneren Garzon’un, Katalan burjuvazisinin süreci Katalan ezilenlerinin inisiyatifine bırakmayacağı öngörüsü de tamamen yanlış çıktı. Katalan burjuvazisi, Garzon o sözleri sarf etmeden çok önce referanduma karşı olduğunu dillendirmekle kalmadı, İspanyol saldırganlığı karşısında şirket merkezlerini Barselona’dan kaçırarak Rajoy’a yardım etti. Fakat Garzon’un öngörüsünün tersine, Katalonya işçi ve emekçileri, halk kitleneleri özellikle Rajoy’un militarist ve tasfiyeci faşizan saldırılarına karşı eylemleriyle inisiyatif koydular ve süreçte öne geçtiler.

Bu arada Türkiye’den sol adına konuşan KP liderlerinden A. Güler, Katalonya’nın bağımsızlık girişimine şiddetli atışlarla karşı çıkarken, şu görüşleri ileri sürdü: “*Katalonya halkının eski tabirle ‘ezilen ulus’ olarak görülmesi, en temel faktör, ekonomik eşitsizlik yoksa nasıl mümkün olabilir? Barzani aşiretinin egemenliğindeki bölgenin Irak içinde ezilen ulus kategorisine sokulması saçma olur.” “Katalonya’dan bir ulus çıkartamazsınız. Flamanlardan da çıkmaz. Farklı dillerin varlığı buna yetmez.” (Sendika.org, 02.10.17)*

Ekonomik bakımdan bağımlı değilse “ezilen ulus” olmaz görüşünü, geçmişte Marks ve Lenin, Polonya örneğinde tamamen çürütmüşlerdi. Rus çarlığının boyunduruğu altındaki Polonya ekonomik bakımdan Rusya’dan geri değil ileriydi. Güler’in emperyalizme karşı sömürge ulusların kurtuluş yolunu açan

liderler olarak andığı Lenin ve yoldaşları, Polonya'nın ulusal kaderini tayin hakkını kayıtsız şartsız savunular. Lenin'in ardılı 3. Enternasyonal, birinci emperyalist paylaşım savaşı sonrası oluşan yeni-sömürge Yugoslavya krallığı içindeki ezilen ulusların ayrılma hakkını da kararlıca savundu.

Fakat Güler, "üçüncü dünyacı" sosyal-şoven bir bakışla, bu tip çokuluslu devletlerde ulusal boyunduruk altında yaşayan ulusların, ekonomik bakımdan pek de geri olmadıklarını dayanak yapmaya çalışarak, siyasal hak eşitsizliğine karşı mücadelelerinin özgürlük mücadelesinin temel bileşenlerinden biri olduğu gerçeğini reddediyor. Bu görüş, faşizm ve gericiliğe karşı özgürlük mücadelesine darbe vurmakla kalmıyor, egemen ulustan işçilerin özgürlükler için mücadele etmeyi öğrenemezlerse sosyalizm için mücadele edemeyeceklerini gösteren tarihsel devrimci deneylere de karşıtlık oluşturuyor. Güler "üçüncü dünyacı" sosyal-şovenizmde hızını alamıyor, Katalonya, Güney Kürdistan ve Flaman

halklarının farklı dil özelliklerinden hareketle ulus oluşturamayacakları şeklindeki kaba şovenizme de düşüyor. Bu sözleri ancak Türk, İspanyol veya Belçika egemen milliyetçisi biri sarf edebilir. Nitekim, Erdoğan ve Bahçeli'den Perinçek'e değin tüm milliyetçiler yılmadan bunu dile getiriyorlar. Bu halkların ulus olduğu gerçeğini reddeden Güler'in bu konudaki yeri, gerçekten de iflah olmaz bu milliyetçilerin yanındır.

Güler, kapitalizmin geçmişte ulus-devletlerle soruna çözüm bulurken, bugün çözümsüzlükle kriz içinde kaldığını, oysa sosyalizmin kolayca bu soruna çözüm bulacağını söyleyerek durumu kurtarmaya çalışıyor. Ama sosyalizmin çözümünün ne olduğunu ifade etmeye zahmet bile etmiyor.

Sonuç: İnisiyatif Kazanan Ve Şovenizme Yenilen

Katalonya bağımsızlık referandumuna karşı Rajoy'un şiddetli saldırısı ve özerk bölge statüsünü tasfiyesi yeni eğilimlere yol açtı.

Katalan büyük burjuvazisi, şirket merkezlerini aceleyle Barselona'dan



kaçırarak, tavrını net olarak egemen ulus burjuvazisiyle işbirliğinden yana koydu.

Sözel olarak bağımsızlığın tavizsiz savunucuları olan sosyal demokrat ERC liderleri, statü tasfiyesini, tutuklama ve şiddet dalgasını kitle militanlığıyla yanıtlamayı göze alamadılar ve uzlaşma yolunu seçtiler. Bu, onların hareket içindeki hegemonyayı kaybetmeye başlamalarına yol açtı.

CUP ve diğer emekçi sol kesimler, genel grev ve yürüyüşlere katılan ve bunları örgütleyen işçi ve emekçi sınıflar öne geçtiler, hareketin inisiyatifini ellerine aldılar. İki sendika konfederasyonuna bağlı sendikalı işçiler, yatay biçimde birleşerek, biraz daha düşük katılımı da olsa genel grevleri sürdürdüler.

Burjuva PdCAT ve hatta ERC, Rajoy'un saldırılarına Avrupa Konseyi'nin engel olacağını hayal ediyorlar ve bu yolla barışçı biçimde amaca ulaşmayı hedefliyorlardı. AB emperyalistlerinin "ayrılıkçılığa karşı" Rajoy'u ve ilhakçı devletini destekleyen tavrıyla sadece hayal kırıklığına uğramakla kalmadılar. PdCAT tam sessizliğe gömülürken, özerk bölge hükümetinde başkanlığı ve egemenliği elinde tutan ECR ise uzlaşma yolunu açmaya çalıştı.

Fakat örgütlü Katalan işçiler ile kadınlar, öğrenci gençlik ve CUP ile diğer emekçi Katalan solu, eylemlerde aktif yer alarak, hayal kırıklığına kapılmak yerine, İspanyol devletinin

ilhakçı boyunduruğunun ancak devrimle sökülüp atılabileceğini mücadele içinde öğrenmeye başladılar, bilinç ve güç biriktirdiler.

Öte yandan, İspanyol ilhakçılığına karşı işçileri ve halkı harekete geçirmeyen ve "bizim sürecimiz değil" şeklindeki sosyal-şoven ilgisizliği yüceltenler, başta da "Birlikte Yapabiliriz" içinde yer alan reformist sol, şovenizm karşısında yenilgiye uğradı. Rajoy liderliğindeki PP ile sosyal demokrat PSOE şovenizmle yelkenlerini şişirdiler.

Katalonya bağımsızlık girişimi barışçı yolla başarısızlığa uğrarken, Katalan işçileri ve ezilenleri, şovenistlerden ve uzlaşıcılardan daha çok koştukları gibi, uzlaşıcı Katalan burjuva ve küçük burjuva partilerden de bir ölçüde kopmaya başladılar. Rajoy'un sert ilhakçı saldırıları, Katalan emekçi kitleleri daha fazla bağımsızlığa ve bağımsızlık hakkını radikal biçimlerde savunmaya doğru iterken, İspanya komünistlerine ve devrimcilerine bir kez daha kanıtladı ki, ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü kararlılıkla savunmayan partiler hem ezilen ulus işçilerini kaybederler, hem de kendi ulusundan burjuva devletin faşizan baskılarına maruz kalır ve dahası geliştirdiği şovenizme yenilirler.

Her ulustan işçileri sosyalizm için mücadelede sıkıca birleştirecek tek yol, ezilen ulusların özgürlüğünü kayıtsız şartsız savunmaktır.



Tek Tip Elbise: İradesizleştirmeye Karşı Direniş

Hüseyin Aslan

Tek tip elbise saldırısı, Metris hapisanesinde 14 Ocak 1984 yılında başladı. İki günlük operasyonlarla pantolon, ceket, palto, boğazlı kazak, mont, ayakkabı toplandı. Ancak pijama, eşofman bırakıldı. Daha sonra onlar da toplandı, sadece don, atlet ve terlik bırakıldı. 11 Nisan 1984 günü, tecrit koğuşunda tutulan Dev-Sol ve TİKB tutsakları, TTE'ye karşı 400 kişi ile açlık grevine başladı. 45 gün sonra direniş ölüm orucuna dönüştü. Ve Fatih Öktülmüş, Haydar Başbağ, Abdullah Meral ve Hasan Telci yoldaşlar ölümsüzleştiler.

Tek tip elbise saldırısı olandan bitenden yalıtık değildir

Sömürgeci faşist diktatörlük, hapishanelerde baskı, sindirme ve yaptırım aracı olarak, tek tip elbiseyi yeniden gündeme getirdi. Direniş ve mücadeleyle bu saldırı püskürtülmezse, diktatörlük, adli mahkumlar ve Gülenlilerden başlayarak ya da zamana yayarak, alıştırarak, tavsatarak ve tepkileri zayıflatarak uygulamaya sokacaktır.

Bu saldırı, içte ve dışta yürütülen sömürgeci ve işgalci kirliliğe savaştan kopuk değildir. Faşist politik islamcı AKP ve saray rejiminin devrimciler, emekçilere ve ezilenlere yönelik genel saldırı konsepti veya dalgasının bir parçasıdır. İşçi sınıfı ve halklara, onların devrimci özneleri politik parti ve güçlere yönelik kit-

lesel bir saldırıdır. Ve aynı zamanda siyasi, örgütsel, psikolojik, moral ve ideolojik boyutludur.

Faşist diktatörlük, öldüremediği ve yıldırmadığı devrimcileri ve muhalifleri hapishanelere dolduruyor. Kitlesele saldırı ve operasyonlarla devrimcileri, komünistleri, direnen kadınları, gençleri, aydınları, gazetecileri, sendikacıları, akademisyenleri, öğrencileri, insan hakları savunucularını, Kürtleri, Alevileri ve hatta burjuva muhalifleri toplama kamplarına yığıyor. Yetmeyince yeni hapishaneler yapıyor. Kitlesele baş eğdirme, sindirme ve terörize etme suretiyle, hem içerde hem de dışarıda mutlak egemenlik iktidarını kurmak ve sürdürmek istiyor.

20 il ve ilçede yeni hapishane inşaatları için 3,5 milyar TL gibi bir

para aktarılıyor. Tabii ki, bu hapishane inşaatları ekonomik büyümenin de parçası olarak yansıtılıyor! Bugün hapishanelerde tutuklu ve hükümlü sayısı 200 bine yaklaşıyor. Demirtaş'ı yol masrafı nedeniyle mahkemelere çıkarmayan Türk burjuva devleti, hapishane ve silahlanmaya, sokak bekçilerine, kontralara, kirli savaşa para buluyor. Ve bunu, ekonomiden sorumlu bakan M. Şimşek'in de itiraf ettiği gibi, vergi ve zamlarla emekçilerin sırtına bindirmekte tereddüt etmiyor.

Gezi-Haziran ayaklanması, Rojava devrimi ve HDP'nin 7 Haziran seçim zaferi AKP ve sarayın, MHP ve D. Perinçek'in korkulu rüyası olmaya devam ediyor. Devrim tehlikesi ve korkusuna karşı son iki yılda karşıdevrimci siyasal zoru, bütün faşist yasa ve kurumlarıyla hazırlayıp örgütlemeye, OHAL ve KHK'larla uygulamaya çalışıyorlar. O nedenle, arşivlerindeki bütün kirli ve paslı silahları bir bir ortaya çıkararak kullanıyor ve deniyorlar. Kendi devlet tarihi, arşivi, deneyi, geleneği ve mirasını duruma göre uygulamaya so-

kuyorlar. Sadece kendi karşıdevrimci deneylerini değil, gidip gördükleri ya da inceledikleri uluslararası karşıdevrimci deneyleri de alıyor ve uygulamaya girişiyorlar.

Bunu en fazla hapishanelerde görüyoruz. Örneğin hapishane tipleri, yani L, F, H, M, özel güvenli vb... Yine işkence ve tecrit yöntemleri hep aynı. Bugün de hapishanelerde Guantanamo görüntüleri, Hitler kampları, Haydari kampı ve Saygon zindanı uygulamaları ve vahşeti hemen hemen dünyanın her tarafında yaşanıyor. Hem de bazı yeni teknik, yeni yöntem ve unsurlarla güçlendirilerek uygulanıyor.

Karşıdevrim hapishanelerde de intikamcıdır, etkisiz kılma ve teslim almayı hedefler

Osmanlı'dan TC'ye kadar devlet aklı ve yönetimindeki bu süreklilik, yani siyasal zor ve baskı, en fazla ve en önce zindandaki tutsak devrimcilere yöneliyor. 12 Eylül cuntası, faşist saldırı dalgasını ilk önce Amed ve Davutpaşa zindanlarında işkence, yaptırım, baskı ve infazlarla başlatmıştı. Bugün de, devrimcilere yöne-



lik bu baskı ve yaptırımlarla, sadece tutsaklar hedeflenmiyor, onlar üzerinden toplum terörize edilmek, olası bir uyanış ve ayaklanmanın, yani yeni bir Gezi'nin önüne geçilmek isteniyor. O nedenle, hapishanelerde devrimle karşıdevrim arasındaki irade savaşı serttir.

Hapishanelerde bu sert irade savaşı, dengesiz ve eşitsiz koşullarda sürer. Bir yanda tepeden tırnağa silahlanmış, eğitilmiş ve örgütlenmiş, sermaye ve tekniğe dayanan karşıdevrimci vahşet ve zorbalık; diğer yanda her türlü savunma, örgütlenme ve hazırlıktan yoksun bırakılmış tutsak "çıplak" bedenler. O nedenle bu türden saldırılar, fiili militan direnişler ya da ölüm oruçları ile püskürtülmeye çalışılır. Bu anlamda, Türkiye ve Kürdistan'da hapishanelerin büyük bir mücadele tarihi ve direniş geleneği vardır. Bugün de, başta devrimci tutsaklar gelmek üzere, devrimci demokrasi güçleri bu devrimci direniş tarihine dayanmalı, ona sahip çıkmalı ve yeni süreçte kendi direniş bayrağı olarak yükseltmelidir.

Türkiye ve Kürdistan hapishanelerinde yönetim, özünde baskı ve şiddete dayalıdır. Büyük mücadele ve direnişlere rağmen, devrimci tutsaklar lehine olan haklar hiçbir zaman kalıcı ve istikrarlı olmadı. Faşist saldırılar her seferinde yeni tüzük ve genelgelerle norm haline getirilmeye çalışıldı.

Ecevit F tipi saldırılarını "hayata dönüş" olarak propaganda etti. Faşist rejim sonunda, toplu direniş ve fiili mücadeleleri yok etmek ya da etkisiz kılmak için F tipi tecrit uygulamasına geçti. Fiziki mekan değişikliği ve

tecritle tutsaklar arasındaki ilişkileri kopardı ya da sınırlandırdı. Öyle görünüyor ki, Erdoğan'a bu tecritli hal bile yetmiyor, dışarıda olduğu gibi, hapishanelerde de her sesi, her çağırımı, her itirazı yok etmek istiyorlar. Her an oralardan bir kıvılcımın toplumsal öfke ve birikimi patlatacağını düşünüyorlar.

Tek tip elbise saldırısı "tek"çi yönetim zincirinin bir başka halkası, hapishane baskılarının bir başka parçasıdır

Tek tip elbise saldırısı teslim alma, aşağılama ve kimliksizleştirme saldırısıdır.

Bir yanda tepeden tırnağa silahlanmış, eğitilmiş ve örgütlenmiş, sermaye ve tekniğe dayanan karşıdevrimci vahşet ve zorbalık; diğer yanda her türlü savunma, örgütlenme ve hazırlıktan yoksun bırakılmış tutsak "çıplak" bedenler.

rısıdır.12 Eylül askeri faşizmi deneyinin kanıtladığı gibi, ideolojik teslim alma saldırısının ön basamağıdır.

Değişik ülkelerin farklı tarihsel koşullarındaki faşist diktatörlüklerin birbirlerine benzer şekilde tek tip elbise dayatmaları rastlantı değil. Çünkü, halkların devrimci öncüleri ve demokratik güçlerini tutsak alırken, aynı zamanda ideolojik teslim alma ve boyun eğdirme hepsinin ortak amacıydı. Nazilerin kitlesel toplama kampları ve zindanları, TTE'nin en belirgin olarak uygulandığı yerlerdi.

12 Mart 1971 askeri darbesi koşullarında, tutsaklar asker gösterilerek, tek tip “hapis asker” elbisesi uygulamasına başvuruldu.

12 Eylül 1980 askeri faşist yönetim döneminde, askeri kışla disiplini ve kılık kıyafetten hareketle, yine “tutuklular askerdir” denilerek, tek tip elbise ve zorla saç kesme saldırılarına başvuruldu.

Askeri faşizm, “tutuklular askerdir” kuralını koyarken, “hapis asker”i de eratin bir alt kademesi ve cezalı olarak göstererek, ideolojik yaptırımı dayandıracağı mantıksal temeli hazırlıyordu.

Tek tip elbise ve tek kişilik hücre politikaları ve uygulamalarının suçlularından, bir dönemin hapishaneler genel müdürü Suat Ertosun ise, devrimci tutsaklar için “*teröristleri tecrit ve yalıtacaksın... aileleriyle iletişimini keseceksin... sudan çıkmış balık olurlar*” diyordu.

Tarihte bütün faşist rejim ve politikalar, direnen insanı aşağılama ve iradesizleştirmeyi iktidarlarını yürütmenin temeli yapmışlardır.

Türkiye’de bugün de, “TEK”çilik sadece tek devlet, tek millet, tek dil ve tek vatani içermiyor. Burjuva demokrasilerinde “kuvvetler ayrılığı” denilen bölümler, yani yasama, yürütme ve yargı da diktatörün tekelinde merkezileştiriliyor. Yetmedi; medya, okul, cami, yani sosyal ve siyasal her alandaki kurumlar diktatörün komutasında birleştiriliyor. Hapishaneler yönetiminin de bu teklige bağlılığı gerekiyor.

Tek kişilik hücrelerden sonra, tek tip elbise de tekçiliğin başka bir versiyonu ya da bileşeni oldu. T. Erdoğan,

tek diktatör olarak, tek tip giydirilen tutsakları da teslim almayı düşünüyor. Demek ki, tek tip elbise “tekçi yönetim saldırısı”nın bir halkasıdır.

Ve aynı zamanda, hapishanelerde uygulanan baskı ve tecrit saldırılarının da bir parçasıdır. Yürürlükte olan mektup ve telefon yasakları, yayın ve kitap yasakları, açık görüş kısıtlamaları, çıplak arama, hücre cezaları ve keyfi hücre aramaları, hastane sevklerinin durdurulması saldırılarının katlanmasıyla birlikte uygulanır.

Tek tip elbise, Türkiye’de tarihsel olarak, devrimci tutsaklara dayatılan zorla soyundurma ve arama, ayakta sayım vermeye zorlama, sayımlarda hazır ol komutu ve düğme iliklemeyle zorlama, zorla saç kesme, falaka, askeri yaptırım ve marşlar söyletme, dini eğitime zorlama gibi saldırılarla birlikte yürütüldü. Yine böyle yürütülmesi denenecektir.

Tek tip elbise saldırısı DAIŞ’çi ve Tayyipçi işkence yöntemidir

Tek tip elbise uygulamalarının faşist ya da askeri rejimler tarafından gündeme getirilmesi, biat ettirme ve teslim alma amaçlıdır. İnsanları kimliksizleştirme, onursuzlaştırma ve iradesizleştirme amaçlı bu uygulama, baskı ve emirle yönetmeyi de kolaylaştırır. T. Erdoğan’ın Guantanamo örneğinden hareketle konuşması, zaten TTE’nin işkence aracı görüldüğünün itirafıdır. Amaçsa, OHAL ve KHK koşullarında teslimiyet dayatmak ve intikam almaktır.

Faşist diktatör T. Erdoğan, büyük bir hiddetle, mahkemelerde “Hero” yazılı tişört giyilmesine tepki verdi. Ve faşist MHP ile “ip” üzerine yarıştı. Birkaç gün önce, intikamcı duygu

ve düşüncelerle, “boyunlarını ko-partacağız” diyecek kadar alçaldı ve insanlıktan çıktı. Büyütüp beslediği DAİŞ’i, ortak dini ideolojiyi hatırlattı. Zira DAİŞ, insanları infaz ederken, Guantanamo’ya nispet yaparak turuncu tek tipleri giydirdiyordu. Bunlar da o renkleri giydirmeye çalışacaklar. AKP ve DAİŞ’te mantık ve zihniyet aynı: cezalandırdıkları insanlardan intikam alma, aşağılama ve kişiliksizleştirme.

AKP ve T. Erdoğan ile DAİŞ aynı ideolojik zeminde yer alıyorlar. DAİŞ dehşet ve korku için işkenceleri izletiyor. Renkli tek tip elbiseleri giydiliyor, sonra bıçağı boyunlara dayıyor; T. Erdoğan ve AKP de, mezarları ceset çıkartıyor, SİHA’larla katlediyor, panzerlere gerilla cesetleri bağlıyor, sokaklarda çıplak gerilla cesedi teşhir ediyor, bodrumlarda insan yakıyor, linç manzaraları izletiyor ve bütün bunları sergilemeyi kendi politik iktidarı ve geleceğı için elzem görüyor. İkisi de, insanlıkta nefret uyandıran barbarlık ve vahşet manzaraları sergiliyor.

Tek tip elbise saldırısı devrimci tutsakları hedef alıyor. Fethullah Gülençi subay ve askerlerden başlatılacağı söylense de, asıl amacın devrimci, yurtsever ve ilerici tutsaklar olduğu kesindir. OHAL ve KHK’ların da Gülençi güçlere karşı uygulanacağı söylendi, ancak her alandaki devrimci, demokrat ve ilerici insanlar işten atıldı, gözaltına alındı ve tutuklandı. Kendi tarihimizde faşizmi biliyoruz, tanıyoruz.

TC tarihinde, bazen “en tehlikeli” siyasi güçlere yönelik özel ve geçici taktiklere başvurulsa da (örneğin,

1991 yılındaki şartlı tahliye yasasında Kürt ulusal hareketinden tutsaklar bırakılmadı, ama diğerleri, “Türk” devrimci tutsaklar salıverildi), genellikle belirli bazı güçlere yönelik getirildiğı söylenen faşist yaptırım ve yasaların bütün devrimci-demokratik güçleri ve muhalifleri hedeflediğini biliyoruz. 1925’te Şeyh Said’e yönelik çıkarılan Takrir-i Sükun yasası ve İstiklal Mahkemeleri bütün muhalifleri hedefledi. Ve bu politikalar, her dönem biçimde farklılıklar gösterse de, özde aynen devam etti.

Zorla giydirilen TTE, hücrelerde yırtıldı ve havalandırmaya atıldı. Devrimci tutsakların büyük çoğunluğu bu dayatmayı reddetti. Bir yılı aşkın süre içinde havalandırma, ziyaret ve avukat görüşü yasaklandı. Bir süre sonra, ayakkabıları toplama operasyonu yapıldı.

Tek tip elbiseye karşı hapisane direnişleri

Kuzey İrlanda’da 1976 yılında “H blokları” tipi hapisaneler inşa edildi. Ve IRA tutsaklarının siyasi statüsü ellerinden alındı. Arkasından tek tip elbise uygulamasına geçildi. 1981 yılında IRA’nın başlattığı açlık grevinin bir talebi de tek tip elbisenin kaldırılmasıydı. Tutsaklar tek tip elbise giymeyi reddettiler ve hücrelerde battaniyelerine sarılarak soğuklarda korunmaya çalıştılar. Bu direnişte,

Bobby Sands ve 9 arkadaşı ölüm orucunda ölümsüzleşti. B. Sands açlık grevinde iken parlamento'ya seçildi, ama hapisanede yaşamını yitirdi. Sonuçta, İngiliz sömürgeci yönetiminin hapisanede saldırısı yenilgiye uğratıldı, siyasi statü ve haklar tekrar kazanıldı.

Türkiye'de 14 Ağustos 1983'te hapisane yönetimleri, 13-1 genelgesi uyarınca özel eşya ve kıyafetlere el koymaya başladı. Bu, tek tip elbise uygulamasının işaretiydi. Bunun üzerine, ilk olarak Sağmalcılar-2, Metris ve Mamak'ta tek tip elbiseye karşı direnişe geçildi. TTE karşıtı mücadele fiili direniş ve açlık grevleri biçiminde yürütüldü. Bu dönemdeki direniş ve mücadelelerin örgütlenmesi ve yürütülmesi, önemli deneyim ve miraslar bıraktı. Mors alfabetiyle duvarlar üzerinden "tık tık"la bildiriler ve kararlar iletme, yine aynı yöntemle haberleşme, camlardan teleferik usulü mektup ve yayın aktarma, saldırı zamanlarında "Kahrolsun faşizm" sloganını atma ve kapılara vurma vd. fiili direniş örnekleri diyebileceğimiz çokça mücadele biçim ve araçlarına başvuruldu. F tiplerindeki yeni yöntemlerle bu araç ve biçimler daha da gelişti ya da çoğaldı.

Sağmalcılar-2 özel tip hapisanesi, 6 Temmuz 1983 yılında açıldı. Bu özel tipin inşası, sevklerle birlikte TTE'nin uygulamaya konulması anlamına geliyordu. Devrimci parti ve örgütlerin aldığı karar, "*Kimse soyunmayacak, tek tip elbise giyilmeyecek, saçların asker tıraşı kesilmesine direniyecek*" oldu.

Zorla giydirilen TTE, hücrelerde yırtıldı ve havalandırmaya atıldı.

Devrimci tutsakların büyük çoğunluğu bu dayatmayı reddetti. Bir yılı aşkın süre içinde havalandırma, ziyaret ve avukat görüşü yasaklandı. Bir süre sonra, ayakkabıları toplama operasyonu yapıldı. Gerekçe, ayakkabılarla "patlayıcı" madde taşınmasıydı! O zaman tutsaklar "Ayakkabılarımız gasp edilemez", "İnsanlık onuru işkenceyi yenecek" gibi sloganlarla saldırılara karşı direndiler. Bir yılı aşkın süre zarfında, koşullarda don, atlet ve terlikle kalındı. Zaten mahkemelere kimse götürülüyordu. Ağır cezalar tutsakların gıyabında verilmeye başlandı. Tutsakların fiili direnişleri kapı ve pencerelere vurmaya, sayım vermemek, slogan atmak, saldırılar karşısında kol kola girmek, barikatlar kurmak vd. biçimlerde yürütüldü. O nedenle, hücrelerdeki bütün masa ve oturaklar toplandı. Yazı yazmak için yastıkların masa yapıldığı bir dönemdi.

TTE saldırısı, Metris hapisanesinde 14 Ocak 1984 yılında başladı. İki günlük operasyonlarla pantolon, ceket, palto, boğazlı kazak, mont, ayakkabı toplandı. Ancak pijama, eşofman bırakıldı. Daha sonra onlar da toplandı, sadece don, atlet ve terlik bırakıldı. Metris'te üç yıl boyunca çarşaf ve nevresimlerden dikilen pijamalar giyildi. Aynı günlerde, yani 11 Nisan 1984 günü, tecrit koşullarında tutulan Dev-Sol ve TİKB tutsakları, TTE'ye karşı 400 kişi ile açlık grevine başladı. 45 gün sonra direniş ölüm orucuna dönüştü. Ve Fatih Öktülmüş, Haydar Başbağ, Abdullah Meral ve Hasan Telci yoldaşlar ölümsüzleştiler.

1984 Ocak ayında, Mamak hapisanesinde de TTE'ye karşı direniş



başladı. Mamak'ta zorla soyundurma, falakaya yatırma, grup grup tabutluklara götürme ve dayak atma gibi 10-15 günlük bir saldırı ve buna karşı direniş dönemi yaşandı. Askeri yaptırımları kaldırma karşılığında tek tip elbisenin giyildiği bir dönem oldu. Ama 2,5 ay sonra tekrar askeri yaptırımlara dönülünce, yeniden açlık grevine başlandı. Bu grev 42 gün sürdü.

Bu yıllardaki tek tip dayatması, tutsakların fiili meşru mücadeleleri, ailelerin örgütlülüğü ve mücadeleleri, saygı ile andığımız F. Öktülmüş, H. Başbağ, A. Meral ve H. Telci yoldaşların ölüm orucu eyleminde ölümsüzleşmeleri üzerine tedricen uygulamadan kaldırıldı.

1991 yılında, Eskişehir'de yeni açılan hücre tipi hapishaneye yapılan sevklerle birlikte, yeniden tek tip elbise dayatıldı. Ancak ilk sevklerde devrimci tutsakların kararlı direnişi ve açlık grevi eylemi sonucu bu saldırıya da geçit verilmedi.

Sonuçta birçok hapishanede tutsakların direnişleriyle, devrimci hareket ve tutsak yakınlarının dışarıdaki destek ve dayanışma eylemleriyle saldırı geri püskürtüldü.

“Hakları gasp et, yeni talepler haline getir” politikası sürdürüldü

Öyle oldu ki, her seferinde hapishanelerde önemli mücadele ve direnişlerle yaşama dair kazanılan haklar (havalandırma, görüş, kitap, sayım vd.) gasp edildi; sonra da tutsakların karşısına kazanılacak yeni talep ve haklar biçiminde yeniden çıkarıldı. Bir yerde, faşist rejim “gasp et, yeni talep haline getir” politikası güttü, güdüyor. Kitap, gazete, mektup, savunma notları vd. haklar hep böyle gasp edilir, sonra direnişle yeniden kazanılır ve bu böyle devam eder. Tabii ki, büyük mücadele ve bedeller pahasına. Örneğin, tutsak devrimciler büyük fiziki ve zihni tahribatlarla yüz yüze kalırlar. Bu sonucu doğuran da faşist zindan politikasıdır. Rejimin demokratik talepler karşısındaki faşist ceberut yapısının direncidir.

Bu durum, “Kürt realitesi”ni insana hatırlatıyor. Demirel, M. Yılmaz, Çiller vd. başbakanlar döneminde bu realite kabul edilir. Ama bugün hala “Kürt realitesi” kabul edilmiş değil. “Tekçilik”, onu reddetme anlamına gelir. Faşist rejimin “reformları” böyle reformlar-

dır. Ve hapishaneler, Türkiye'nin nasıl "demokratikleştiği"nin, faşist AKP'nin "ileri demokrasi"sinin minyatür örneği olageldi. F tipleri yetmedi, bugün de TTE dayatılmış durumda.

Dışarıda ve içeride birleşik direniş TTE saldırısını püskürtülecektir

Tek tip elbise saldırısının, ülkede tek adam diktatörlüğünü kurma, tek parti devletini tahkim etme politikalarının parçası olduğunu belirtmiş-tik. Diyanete, adalete, muhtarlara, beşiklere, taksicilere el atan diktatör Erdoğan, hapishanelere de el atıyor, doğrudan yönetmek istiyor. Müftü-lere resmi nikah kıydırtmaya çalışan, TBMM iç tüzüğünü değiştiren, işsiz faşistleri koruculuk ve beşiklik adı altında işe alan, KHK'larla kamu emekçilerine kıyımı yapan, mülkiyetlere el koyan faşist AKP hükümeti ve T. Erdoğan, bu saldırı furyası yanında, zindanlarda tek tip elbise uygulamasını da başlatmak istiyor.

Bu saldırının zamana yayılacağı açıktır.

Devrimci ve komünist tutsaklar, tek tip elbiseye karşı fiili direniş ve mücadele mesajlarını verdiler. MLKP'li tutsakların açıklamaları bu mücadeleye hazırlık ve örgütlenme çağrısıdır. Bu çağrı, tek tek devrimci yapılara olduğu gibi, birleşik devrimci tutsaklar direnişinin ortaya çıkarılması için uygun mücadele araçları, yöntemleri ve koordinasyonunun kurulması çağrısıdır. Buna bağlı olarak, dışarıda, Türkiye, Kür-

distan ve Avrupa'da tutsak aileleri ve yakınları, devrimci ve yurtsever hareket güçleri devrimci bir sınavla yüz yüzedir. Bu mücadeleye hazırlıklı olmak, örgütlenmek ve hemen eylemlere, sokaklara seferber olmakla günün acil devrimci görevine sarılabılırız. TTE'ye karşı mücadelede geçmiş deneylerimize ve direniş geleneğimize dayanabilir, bu derslerle daha üst düzeyde bir direniş sergileyebiliriz.

O halde, faaliyetlerini sürdüren devrimci tutsaklarla dayanışma örgütleri, devrimci tutsakların ailelerinin kurdukları dayanışma örgütleri, İHD ve diğer insan hakları örgütleri, önümüzdeki sürece ilişkin saldırıyı püskürtme hareket planlarıyla sokaklarda olacaklardır.

Tekçilik ve faşizm ancak mücadele ve direnişle yıkılacaktır. "*Tek tipe elbiseye karşı direneceğiz*", "*Devrimci tutsaklar yalnız değildir*", "*Tek tip elbise faşizmdir, geçit vermeyeceğiz*" sloganlarıyla bu saldırı püskürtülecektir.

Tabii ki, bugünden bu mücadelenin araçları ve mücadele biçimleri düşünülmeli, adımlar atılmalıdır. Tutsaklara özgürlük için ve TTE'ye karşı konferanslar, forumlar, stantlar, sergiler, paneller, gösteri ve mitingler, medya imkanları başlıca etkin araçlar olarak değerlendirilebilir.

Öyle ki, hapishanelerdeki direnişin sokakla buluşması, belki de faşist politik islamcı rejimi yıkmanın kıvılcımı olacaktır.

Ekim'in Sovyetleri

Ziya Ulusoy

Komün, sovyet tipi iktidar organları, ayaklanan işçi ve emekçi kitlelerin, üst sınıfların iktidarı çalmalarına elverişli biçimler karşısında, doğrudan kendilerinin karar verme ve iktidarı uygulama isteklerinin ve tarihsel girişimlerinin ürünüdür. Bu nedenle sovyet, işçilerin ve yarı-proleterlerin seçtiği ve geri alabileceği temsilcilerin iktidar organı olmasına rağmen, onların doğrudan iktidar talebinin pratiğe geçirilmesi olarak, "sönmeye başlayan devlet" niteliğiyle, doğrudan demokrasinin embriyonudur.

Ekim devrimi, sovyetleri devlet biçimi olarak alıp sürdürmekle, Paris Komünü'nü izledi.

Rusya'da işçiler, sovyetleri ilk olarak 1905 devriminde Petersburg, Moskova ve başlıca işçi merkezlerinde ayaklanma organları olarak, işletme ve bölge esasına göre kurdular.

İşçiler, Şubat devrimiyle birlikte, yeniden İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ni ayaklanma organları olarak yaratınca, Lenin devlet biçimi olarak sovyet, komün, konsey tipi örgütlenmeyi teori düzeyine yükseltti. Ve ünlü eseri Devlet ve Devrim'de, devlet teorisinin başlıca tezlerinden biri olarak sundu.

Paris Komünü'nün "gerçek gizi şudur: özsel olarak bir işçi sınıfı hükümeti, üreticilerin, temellükçüler sınıfına karşı sınıf savaşımının sonucu, emeğin iktisadi kurtuluşunun gerçekleşmesini sağlayan ensonu

bulunmuş siyasal biçimdi o..." "Bu son koşul olmaksızın, komünal kuruluş olanaksız bir şey ve bir aldatmaca olurdu..." (Devlet ve Devrim, Bilim ve Sosyalizm Yay., s. 75-76)

Marks'tan alıntıladığı bu görüşe vurguyla Lenin, oportünistlerin önünde secdeye vardıkları parlamentarizme karşı proletarya diktatörlüğüne ve buna bağlı devlet biçimine ilişkin marksizmin görüşünü ortaya koydu:

"Komün, proleter devrim tarafından, burjuva devlet makinesini parçalamak için yapılmış ilk girişimdir; parçalanmış olan şeyin yerine geçmesi olanaklı ve gerekli olan, 'enso-nu bulunmuş' olan siyasal biçimdir. (...) 1905 ve 1917 Rus devrimlerinin, ayrı bir çerçeve ve başka koşullar içinde Komün'ün yapıtını sürdürüp Marks'ın dahice tarihsel çözümlemesini doğruladıklarını göreceğiz." (Devlet ve Devrim, s. 76-77)

Paris Komünü, proletaryanın ayaklanması ve kısa süren iktidarıyla, bu devlet biçimini ortaya çıkarmıştı. Rusya'da 1905 devrimi benzer bir biçimi, sovyetleri ortaya çıkardı. 1917 Şubat devriminde, Rusya işçileri ve üniforma giydirilmiş genç köylüler olan askerler, Paris Komünü'nün eserini sovyetler biçiminde yarattılar.

İkili iktidarın olduğu bu dönemde, Bolşevikler başlangıçta, sovyetler içinde çoğunluğu ele geçirerek barışçı yolla sosyalist devrimi zafere ulaştırabilecekleri düşüncesindeydi-

Sovyetler, ayaklanan işçi sınıfının, askerlerin ve emekçi köylülerin temsilcilerinin doğrudan iktidarı oldular. İşletme ve bölge esasına göre örgütlenmişlerdi. Bütün Rusya işçi, asker ve yoksul köylü kongrelerinde seçtikleri temsilcilerle, merkezi iktidarı kurdular.

ler. Fakat burjuva ve küçük burjuva partilerin karşıdevrimci yöneticileri, en sonunda Sosyalist Devrimci başbakan Kerenski, Bolşeviklere tutuklama ve yasaklama kararları çıkardıktan sonra, yine sovyetlere dayanarak ama artık barışçı geçişi olanak dışı kılan koşullarda proletaryanın iktidarı ele geçirmesi için yeniden silahlı ayaklanma gerekiyordu.

Ekim devrimi, sosyalizm için işçi sınıfının yoksul köylülükle birlikte silahlı ayaklanmayla iktidarı ele geçirmesiydi.

Sovyetlerin Temel Özellikleri

Sovyetler, her şeyden önce, işçilerin ayaklanması koşullarının ürünüydü. Sovyetler, ayaklanma düzeyine yükselmemiş mücadele koşullarında işlevli olamazlar, yalnızca sendikalar ve emekçi kitle örgütleri niteliğinde geri düzeydeki örgütler olarak kalır ve yozlaşırlar.

Sovyetler, ayaklanan işçi sınıfının, askerlerin ve emekçi köylülerin temsilcilerinin doğrudan iktidarı oldular. İşletme ve bölge esasına göre örgütlenmişlerdi. Aynı zamanda, bütün Rusya işçi, asker ve yoksul köylü kongrelerinde seçtikleri temsilcilerle, merkezi iktidarı kurdular. Sonraki yıllarda bu organın adı Yüksek Sovyet oldu. İki meclisten oluşuyordu: Birlik Sovyeti ve Uluslar Sovyeti.

Yüksek Sovyet, yasama ve yürütmeyi kendi içinde birleştiren işçi sınıfı ve yarı-proletaryanın etkili iktidar organıydı. Yetkisini herhangi bir yasadan değil, ayaklanan işçi ve yarı-proleter kitlelerin devrimciliğinden alıyordu.

Özgür ulusların gönüllü birliğine dayanan Sovyetler Birliği'nde, Yüksek Sovyet'in yanında, ulusların federal ve özerk cumhuriyetleri ile özerk bölgelerinin değişik sayıda temsilciler seçip gönderdikleri Uluslar Sovyeti de yasama yetkisini paylaşıyordu. Bu yetki, yasaların SB içindeki bir ulusun veya ulusal topluluğun çıkarına aykırı olup olmadığını kararlaştırma ve denetlemeyi içeriyordu. Uluslar Sovyeti'nin onaylamadığı ve geri gönderdiği yasalar yeniden görüşülüyor, Uluslar Sovyeti'nde ve sonrasında uzlaşma komisyonunda



onaylanmazsa Yüksek Sovyet'i oluşturan Birlik ve Uluslar Sovyeti seçimleri yenileniyordu.

Sovyetlerde sömürücü sınıf mensupları yer alamazdı. Lenin'in vurguladığı gibi, “devlet iktidarı, Rusya’da, sömürücüler dışlandıktan, yığın örgütlerini, sovyetleri, yalnızca işçiler, yalnızca emekçi köylüler oluşturacak biçimde kurulmuştu”. (Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü, Sol Yay., s. 138-139)

Sovyetler, işçi ve emekçilerin seçtikleri temsilcilerini geri çekme, değiştirme örgütsel ilkesine sahipti. Bu yolla yöneticilerin, yönetilenler üzerinde baskı kurabilmelerinin önlenmesi, işçi sınıfının emrinde görevliler konumu almalarının sağlanması amaçlandı.

Yönetimin arpalık olmaktan çıkarılması anlayışıyla, Komün’ün yaptığından esinlenilerek, sovyet görevlilerinin işçi ücretinden yüksek ücret almamaları kuralı başlangıçta ve sonraki sürecin bir bölümünde uygulandı.

Rusya işçi ve askerleri sovyetleri yarattılar. Hemen sonra köylü sovyetleri de kuruldu. Bolşevikler,

köylü sovyetleri içinde tarım işçileri ve yoksul köylü komiteleri kurarak, sosyalist devrime geçiş için bu yığınları bağımsızca örgütleyip köylü sovyetlerinde çoğunluğu elde etmek için çalıştılar.

Ekim’i takiben sovyetler iktidarı karşısında konumlanan sağ kanat Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler, devrime karşı emperyalist saldırıya ve burjuva iktidar kalıntlarına angaje oldular, bundan dolayı yasaklanıp bastırıldılar. Menşeviklerin sol kesiminden Enternasyonalistler, Maksimalistler ve Halkçı Komünistler sovyetlerde bulunmaya devam ettiler. Sol Sosyalist Devrimciler ise Ekim’in ilk hükümeti içinde yer aldılar, fakat Brest-Litovsk antlaşmasına karşı çıkmalarıyla birlikte sosyalist hükümetten kendi tercihleriyle çekildiler. Bütün bu siyasi çizgilerin saflarındaki güçlerin bir bölümü gitgide karşıdevrimcileşirken, diğer bölümü zamanla doğrudan Bolşeviklere katıldı.

Sovyetlerin kuralları ve örgütlenme biçimi Paris Komünü’nden esinlenilerek ve öğrenilerek gerçekleştirildi.

Sovyetler: Proletarya Diktatörlüğünün Devlet Biçimi

Proletarya iktidarı, devrilmiş eski sömürücü sınıflar ve temsilcilerine ve dünya çapında halen güçlü olan uluslararası sermayenin saldırılarına karşı diktatörlük uygular.

Bu diktatörlük, birincisi, iktidarı alan proleter ve yarı-proleter sınıflar için, öncelikle savaşıma, yönetme ve örgütlenme yeteneği kendilerinden binlerce misli yüksek olan burjuvazinin devrilmiş askeri/siyasi temsilcilerinin, uluslararası sermayeden ve kapitalist devletlerden alacakları her türden muazzam destekle de, yeniden iktidarı ele geçirmelerini engellemek, ele geçirme çabalarını bastırmak için zorunludur. Paris proletaryası, devirdiği burjuvazinin temsilcilerinin Paris'e yakın Versailles'da örgütlenmelerini rahatça geliştirip ve Bismarck güçlerinden silahlarını geri alıp Komün'e saldırılarına izin vermekle, burjuva karşıdevrimin siyasi ve askeri karargahına hücum etmemekle, kendilerini kurşuna dizene burjuva askeri şefleri yakaladıklarında serbest bırakmakla, kendi yenilgisini hazırlamış oldu. Marks, Komün'ü fazla barışçı davranmakla eleştirirken, proletaryanın devrilmiş burjuva güçlerin yeniden iktidarı ele geçirmelerini önlemek için diktatörlük uygulamak zorunda olduğu dersini çıkarıyordu.

İkincisi, proleter ve yarı-proleter sınıfların, askeri ve siyasi olarak yendikleri burjuvaziyi, ekonomik ve toplumsal bir sınıf olarak tasfiye etmek, özel mülkünü toplumsal mülkiyete dönüştürmek için temel aracı, elle-

rindeki devlet iktidarındır. Burjuvazi, kendi isteğiyle ve proletarya devletinin baskısı olmaksızın, sahip olduğu mülkiyeti vermez. Dahası, sermaye sahibi olmanın üstünlüğünü iktidarı geri alma girişiminde kullanır.

Üçüncüsü, proletarya diktatörlüğü, sömürücü sınıfları bastırma ve tasfiye görevine uyumlu olacak ve onu tamamlayacak biçimde, işçi sınıfı ve kırdaki bağlaşıkları açısından demokrasidir. Toplumun en geniş kesimlerini oluşturan bu sınıflara demokrasi, en geniş ve gerçek demokrasidir, toplumun çoğunluğunun azınlığı üzerindeki baskısı/diktatörlüğüdür.

İşçi sınıfı, yarı-proletarya ve sosyalizmin inşasıyla birlikte kolektif grup mülkiyetine sahip köylülük ile aydınlar için demokrasi, onların sürekli olarak daha geniş kesimlerinin yönetime gelmelerinin, yönetmeyi öğrenmelerinin başta gelen aracıdır.

Dördüncüsü, proletarya diktatörlüğü, sosyalizmi başarıyla inşa etmenin dayanılacak temel aracıdır. Lenin'in vurguladığı gibi, "*proletarya diktatörlüğü, yalnızca sömürücülere karşı kuvvet kullanılması değildir, ve hatta esas olarak kuvvet kullanılması bile değildir. Bu devrimci zorlamanın iktisadi temeli, etkinliğinin ve başarısının güvencesi proletaryanın, kapitalizme oranla, emeğin daha yüksek tipte bir toplumsal örgütlenmesini temsil etmesi ve bunu yaratmasıdır. İşin özü budur. Komünizmin kaçınılmaz zaferinin, gücünün ve güvencesinin kaynağı budur.*" (Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü, s. 149-150)

Bütün bu temel işlevleri yerine getirecek proletarya iktidarının devlet

biçiminin sovyet, komün, konsey olması gerektiği, proletaryanın ayaklanma ve devrim deneyleri tarafından ortaya çıkarılmıştır.

Proletarya, bütün bu görevleri ancak en bilinçli, en fedakar üyelerinin ve mücadele deneyimlerini bünyesinde toplayan komünist partisinin öncülüğünde gerçekleştirebilir. Gerek bu nedenle gerekse işçi sınıfının geniş kitlelerinin yönetime katılmaları için, proletarya ile öncü partisi arasında proletarya diktatörlüğü sistemindeki ilişkilerin bu amaca bağlı, bu amaca hizmet edecek tarzda düzenlenmesi gerekir. Proletarya diktatörlüğü, bu amaç doğrultusunda, devrimi önceleyen mücadelelerdeki örgütlenmeleri devrimci iktidar altında çoğaltır ve proleterler ile yarı-proleterleri kitle örgütlerinde toplar. Fakat bu örgütlenmeler içinde, proletaryanın iktidar iradesini en başta yansıtan, kararlaştırıcı ve yürütücü nitelikte olan sovyet örgütlenmesidir.

Ekim devriminden sonraki ilk yıllarda ve devam eden sürecin bir bölümünde sovyetler canlılıklarını korudu. Yerel sovyetler olarak, Sovyetler Birliği içinde en ücra alanlara kadar yayıldı. Sovyetlerin sayısı 60 bini buluyordu. Demokratik merkezîyetçilik ilkesine göre işleyen sovyetler, Lenin'in Engels'e gönderme yaparak vurguladığı gibi, "*merkezîyetçilik, 'komünler' ve bölgelerin devlet birliğini tamamen kendi istekleriyle savunmaları koşuluyla, her tür bürokratism ve her tür yukardan 'buyurma'yı söz götürmez biçimde ortadan kaldıran geniş bir yerel yönetsel özerkliğe*" dayanmalıydı, dayanıyordu. (Devlet ve Devrim, s. 97)

Deneylerden Bazı Dersler

Komün ve sovyet örgütlenmelerini devrimler ortaya çıkardı. Ekim'in açtığı yoldan, Macaristan devrimi işçi konseyleri, Arnavutluk, Bulgaristan, Çin ve diğer devrimler halk konseyleri biçiminde, zafere ulaşamamış Alman devrimi işçi ve kısmen asker konseyleri, İtalya proleter devrimci kabarışı fabrika konseyleri biçiminde örgütlenmeler yarattılar. Bu ülkelerin bazılarında, faşizme karşı yapılmış olan ittifaklar dolayısıyla, komün ti-

Sosyalizmin nispeten barışçı ekonomik inşası, özellikle sosyalist sanayide atılımla geniş çaplı yeni işçi kitlelerinin oluşması koşullarında, proletarya diktatörlüğünün parti diktatörlüğüyle özdeş biçim ve işleyişle sürdürülmesi zararlı sonuçlara yol açtı.

piyle parlamenter tipin karışımı devlet biçimleri, "Halk Demokrasisi" adıyla kavramlaştırılan biçimler ortaya çıktı ve proleter devrime/iktidara dönüşüm bu biçimlerle uygulandı.

Lenin'in de büyük bir öngörüyle vurguladığı gibi, proletaryanın iktidar biçimleri çeşitlilik arz edebilir, mücadele çok sayıda siyasi iktidar biçimleri ortaya çıkarabilir. Fakat hepsinin özü proletarya diktatörlüğü olmalıdır.

Komün, sovyet tipi iktidar organları, ayaklanan işçi ve emekçi kitlelerin, üst sınıfların iktidarı çalmalarına

elverişli biçimler karşısında, doğrudan kendilerinin karar verme ve iktidarı uygulama isteklerinin ve tarihsel girişimlerinin ürünüdür. Bu nedenle sovyet, işçilerin ve yarı-proleterlerin seçtiği ve geri alabileceği temsilcilerin iktidar organı olmasına rağmen, onların doğrudan iktidar talebinin pratiğe geçirilmesi olarak, “sönme-ye başlayan devlet” niteliğiyle, doğrudan demokrasinin embriyonudur. Nihai amaç olarak yöneten-yönetilen çelişkisinin koşullarıyla birlikte sona ermesi sonucu devletsizliğe, insanın yönetmeyi yalnızca şeyleri yönetmekle sınırlayışına geçişin aracıdır.

Bugünün dünya koşullarında mücadelede katılan kentli kitleler, temsili demokrasiyi yetersiz görerek, bilinçli veya bilinçsiz olarak, doğrudan demokrasi biçimleri talep ediyorlar.

Bu eğilim, elbette mücadelenin gelişip devrimlere varmasıyla, yeni ve doğrudan demokrasiye yakın iktidar biçimleri yaratacaktır. Komünistler bu biçimleri masa başında üretemezler, mücadelelerden öğrenirler, ama onları bilinçle birleştirerek geliştirir-

ler. Dolayısıyla, ancak bugünün koşullarında gerçekleşecek ayaklanma ve devrim deneylerinin ortaya çıkaracağı biçimler, sovyet, konsey, komün tipi iktidar biçimlerinin doğrudan demokrasi biçimleri yönünde geliştirilmesi olarak hayat bulabilirler.

Parti-Sovyetler Özdeşleşmesi: Geçici Zorunluluk

Ekim devrimini izleyen iç savaşta ve hemen sonra NEP döneminde küçük burjuva mülkiyetin ve ticaretin geliştiği koşullarda, partinin sovyetleri adeta doğrudan yönetmesi, parti-sovyet özdeşleşmesi zorunlu oldu.

Lenin’in vurguladığı gibi, o şartlarda, “Partinin Merkez Komitesinin direktifleri alınmadan, hiçbir siyasal sorun ya da örgütlenme sorunu, bir devlet kurumu tarafından çözüme bağlanamaz”mıyordu. Bu, iki nedenle gerekiyordu. Birincisi, iç savaşın ağır askeri koşulları ve NEP’in ürettiği ticaret burjuvalarının toplumsal etkisi koşullarında, işçiler ve emekçiler, sınıf bilinçli öncü azınlığın kararları olmaksızın zafer kazanamaz ve sosyalizmi inşa kararlılığı geliştiremez-



lerdi. İkincisi, kapitalizmden yeni çıkmış olan ama onun değer yargılarını üzerlerinde taşıyan işçiler ile geniş emekçi köylü yığınları, komünist öncünün kesin kararları olmaksızın sosyalizm inşasına seferber edilemezlerdi. Bu bir zorunluluktu. Bu zorunluluğu kavramayan her anlayış ve uygulama, proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm inşasının yenilgisine yol açardı.

Fakat sosyalizmin nispeten barışçı ekonomik inşası döneminde, özellikle sosyalist sanayide atılımla geniş çaplı yeni işçi kitlelerinin oluşması koşullarında, proletarya diktatörlüğünün parti diktatörlüğüyle özdeş biçim ve işleyişle sürdürülmesi zararlı sonuçlara yol açtı. Bu zararlı sonuçlar, proletaryanın geniş kitlelerinin yönetime kararlaştırıcı olarak katılmalarını, iktidar sahibi proleterler olarak bilinç ve irade kuşanmalarını frenleyici ve engelleyici oldu. Sovyetler büyük oranda partinin, hatta parti örgütlerinden daha çok da parti merkez komitesinin kararlarının onaylandığı biçimsel yönetim aygıtlarına dönüştüler.

Özellikle SBKP'de iç sosyalist demokrasinin gerilediği, kongre ve konferans gibi kolektif kurulların yerini gerçekte parti MK'sının, hatta Politbüro'nun aldığı koşullarda, sovyetler gitgide, proletarya, kolektif köylüler, aydınlar, kadınlar ve gençlerin yönetime karar verici olarak katılmalarının işlevli araçları olmaktan uzaklaştılar. Proletarya iktidarının cansız ve biçimsel kalan bürokratik organları haline geldiler.

Devrimin ilk yılında üç ayda bir toplanan Tüm-Rusya Sovyetler Kongresi, sonra yılda bir, 1925'ten

1931'e kadarsa iki yılda bir toplandı. Sonraki toplanışı ancak 4 yıl sonra, 1935'te oldu ve savaş ertesine değin bir daha toplanmadı. Ayrıca merkezi sovyetler, yılda iki hafta toplanarak yasama kararları almaları dışında, yürütmeyi denetleme görevini sürekli yapacak toplantı biçimlerinden uzak kaldılar. Merkezi ve yerel sovyetlere adayları parti ve kitle örgütleri belirliyordu. Fakat, kitle örgütlerinde partinin yönetsel ağırlığı örgütlü kitlelerin yönetime girme inisiyatifini frenleyici olduğu gibi, kişilerin doğrudan adaylığına olanak tanınmaması da sosyolojik ve siyasi bakımdan daha geri kitlelerin yönetime katılmalarını engelleyici bir rol oynadı.

Emeğe göre ücret ilkesinin kaçınılmaz olarak uzun süre devam ettiği ve sosyalist sanayiye geliştirmek için ücret eşitsizliğinin manivela olarak kullanıldığı o koşullarda, işçi sınıfı genişlemiş, ücret farkları olan tabakalar oluşmuştu. İşçi sınıfının görece iyi ücret alan kesimlerinin ve aydınların yönetim kademelerinde baskın hale gelmeleri -ki bir ölçüde kaçınılmazdır- ve partili olanların yönetme "yetkileri" nedeniyle hakim olmaları, sovyetlerin canlılıklarını yitirmeleri ve gerçek karar organları olmaktan çıkmalarıyla birleştikçe, "üstte" iktidar alanında geniş emekçi kitlelerine yabancılaşma ve bürokratikleşme gelişti. Oysa işçilerin değişik kesimlerinin artan oranda yönetime katılmalarına bu süreç boyunca daha çok ihtiyaç vardı.

Sendikalar ve diğer kitle örgütleriyle işçi sınıfının, komünist kadın örgütlenmesiyle kadınların, kitlevi

komünist örgütlenmesiyle gençliğin sosyalist inşaya ve yönetmeyi öğrenmeye seferber edilmeleri ihtiyacının yanı sıra, kitlelerin, siyasi yönetim organları olarak sovyetlere kararlaş-tırıcı katılımlarıyla siyasi yönetimi artan oranda öğrenmeleri, sovyetlerle özdeşleşmeleri gerekirdi.

SSCB'nin, Ekim'in ülkesinin, eğitim yoluyla cehaleti giderdiğini, nüfusa oranla dünyanın en fazla teknisyen yetiştiren ülkesi olduğunu, en çok kitap ve gazete basılıp okunan ülkeler arasına girebildiğini, bu anlamda bir kültür devrimi yaptığını belirtebiliriz. Dolayısıyla, toplumsal maddi koşulları bakımında geniş kitlelerin yönetmeyi öğrenmeye ve yönetime katılmaya daha elverişli duruma geldiklerini söyleyebiliriz.

Sosyalist ekonominin gelişme seviyesinin henüz çalışma saatlerini yeterince kısaltmaya el vermemesinin ve kadının ev içi işlerinin toplumsal yararlı işler olarak yeterince ev dışına taşınamamış olmasının yarattığı engeller sorun olmaya devam etse de, var olan koşullarda sovyetlerin biçimsel hale gelmesinin önüne geçilmeliydi. Emekçilerin daha büyük bölüklerinin yönetmeyi öğrenmelerinin, kitlelerin politik dönüşümünün ve ideolojik devriminin, özellikle yeni kuşakların bu seferberlik içinde yetişmelerinin aracı olmalıydılar. Sovyetlerin bu bakımdan daha işlevli ve yönetim yetkisini ellerinde toplayan organlar oldukları, partinin ise politikası, teorisi ve kadrolarının inandırıcılığı yoluyla sovyetler için-

de yönetici olduğu bir çizgi inşa edilmeli, bu yoldan gidilmeliydi.

Sovyet, işleyişi bakımından cansız ve biçimsel hale dönüşürse, sürekli artan oranda kitleleri kendisine/yönetime katamazsa, proletarya devleti kaçınılmaz olarak bürokratikleşir, çıkarlarını temsil ettiği geniş yığınlara yabancılaşır. Sosyalist inşanın ve dünya devrimiyle dayanışmanın işçileri seferber eden iktidar organı olmaktan çıkar, kapitalizme geri dönüşün aletlerinden biri haline gelebilir. Gerek revizyonist dönemde gerekse SSCB'nin yıkılışı sürecinde geniş işçi kitlelerinin iktidar değişikliklerine kayıtsızlıklarının, kendilerini sovyetler iktidarıyla özdeşleşmekten uzak görmelerinin kaynağı, sovyetlerin bürokratik biçimsel organlara dönüşmüş ve işçi kitlelerine yabancılaşmış olmasıydı.

Ekim devriminin 100. yıldönümünden bakıldığında, devrimin eseri olan ve ayaklanan silahlı işçi ve yarı-proleterlerin siyasi iktidar organı işlevini sosyalizm inşası dönemi boyunca kimi zaman canlılıkla ve kararlılıkla yüklenen, bu bakımdan proletaryaya ışık tutmaya devam eden sovyetler, kimi zamansa kitlelere yabancılaşarak cansızlaşmakla, bu bakımdan da öğrenilmesi gereken dersler bıraktılar. Her iki açıdan da sovyetler deneyinden dersler çıkarması gereken proletarya ve öncüleri, kuşkusuz ki, yeni devrimlerde bu derslerle donanarak proletaryanın toplumsal kurtuluş mücadelelerinde daha fazla ilerlemeye özen gösterecekler.